

Tibɔnyaan ti LUK ɲmee ti na

¹ Maaninkpel Teofilus, binib pam nan pɔɔn bibaa ki ɲmee kigban ponn ni tibɔr ti nan ɲa tikaasisik ni na. ² Binib bi kan tibɔr ngbaan aah piin ki ti doo pu na mooni ti, ki tuk timi. Le bi ɲmee baah tuk timi pu na. ³ Min Luk, m mu bee mbamɔm tibɔr ngbaan aah piin pu ki ti doo pu na. Nima le m dak ke ni ɲan m mu ɲmee ti, taah piin ki ti saa pu na, ki tii si, ⁴ aan aa mu bee baah tuk si tibɔr ti na aabamɔn.

Uwumbɔr aatuun aah len ke bi ga maa Jɔnn pu na

⁵ Buyoonn Herod nan ye Judea aatinj aabɔr na, le Uwumbɔr aatotoor ubaa nan bi, bi nan yin u ke Sekaria. U nan ye Abija aamaal ponn ni aanii la. Upuu aayimbil nan ye Elisabef. U mu nan ye Uwumbɔr aatotoor Aaronn aamaal ponn ni aanii ubaa la. ⁶ Sekaria ni upuu mɔmɔk nan ye bininyaam Uwumbɔr chee, ki dii waakaal mɔmɔk, ki ɲani waah ban pu na, kaa kpa taani ubaa. ⁷ Baa nan kpa ubo. Elisabef nan ye upiinjooob la. Bi mɔmɔk mu nan por la.

⁸⁻⁹ Uwumbɔr aatotoorb aakaal aah dii pu na, le bi lee Sekaria, u ti koo Uwumbɔr Aadichal ni ki see tulalee aayon. Waayoonn aah fuu ni na, le u koo Uwumbɔr Aadichal ni, u ti tun lituln limina. ¹⁰ Buyoonn u bi seer tulalee aayon ngbaan tii Uwumbɔr na, le kinipaak sakpenj bi lipaal, ki mee

Uwumbər. ¹¹ Le u kan Uwumbər aatuun, baah seer tulalee aayon libimbiln li paab na aanjängii wəb. ¹² Sekaria aah kan u na, le ni muk u, le ijawaan chuu u. ¹³ Le Uwumbər aatuun ngbaan bui u, “Sekaria, taa san ijawaan. Uwumbər n̄un saameen a. Aapuu Elisabef ga maa ubijabo, ki tii si. Le aa ga yin u ke Jənn. ¹⁴ U yaa ma u kan, le aa ga li kpa mpopiin pam. Binib pam mu ga li m̄əni. ¹⁵ U ga li ye uninyuun Uwumbər chee. Waan nyu n̄isubil aadaan, ki mu aan nyu ndaan mubaa. U ga li gbii Uwumbər Aafuur Nyaan buyoonn bi ga maa u na, ki li joo cha. ¹⁶ U ga cha nimi Israel yaab pam gir ti dii Bidindaan Uwumbər. ¹⁷ U ga li kpa Uwumbər Aafuur Nyaan, ni mp̄əon, ke Uwumbər aabənabr Elaija aah nan kpa pu na, ki ga loln ni Tidindaan pu nsan. U ga cha tetiib ni baabim ki kpaan.* U ga cha binib bi kaa kii Uwumbər aaməb na li kpa nlan, aan bi kpeln, ki li dii bininyaam aah dii pu na. U ga toor binib, bi li ye binib bi gor ki kii Uwumbər na.”

¹⁸ Le Sekaria bui Uwumbər aatuun ngbaan, “M por a, mpuu mu por a; m ga n̄a kinye ki bee ke saah len pu na ga sil n̄a.”

¹⁹ Le Uwumbər aatuun ngbaan bui u, “M ye Gabriel u si Uwumbər aanimbiin ni na la. U tun ni mi ke m nan tuk si tibənyaan tee. ²⁰ Ni yaa nan n̄eer kan, maah len pu na ga gbiin. Saah kaa pak maah len pu na, le aa ga n̄a ubir, kaan ki n̄maa len tibər ki ti saa buyoonn tiwan nimina ga n̄a na.”

²¹ Le kinipaak ngbaan si lipaal, ki si kii buyoonn Sekaria ga nya ni Uwumbər Aadichal ni na. U nan yunn kaa nyan ni, le ni gar bi pam. ²² Waah nan

* **1:17** : Lik Malakai 4.5-6.

nyan ni na, waa ηmaa len bi chee tibər. Nima le cha bi bee ke u kan lijinjiir aawan Uwumbər Aadichal ni. Le u beenin len libir, kaa ηmaa len tibər.

²³ Waawiin aah ye pu u tun lituln Uwumbər Aadichal ni na aah doo na, le u kun. ²⁴ Ni bi ki cha, le upuu Elisabef dek lipuul, ki di ubaa bər inmal inmu, ²⁵ le ki bui ke, “Uwumbər lik maah bi pu na la, le ki ηa mi tibulchinn kina ki tii mi, ki nyan mi iniməən ni.”

Uwumbər aatuun aah bui Mari ke u ga maa Yesu pu na

²⁶ Lipuul aah ηa inmal iloob aapuul na, le Uwumbər tun waatuun Gabriel ke u buen Galilee aatinj kibaa ni, bi yin ki ke Nasaref, ²⁷ ke u buen usapəən ubaa chee, bi yin u ke Mari. Waa nyi uja. Bi nan puu ke bi ga tii u tichar. Bi yin uchal Josef, u ye Ubər David aamaal ponn ni aanii ubaa la. ²⁸ Le Uwumbər aatuun ngbaan fuu ni Mari chee ki doon u, le ki bui u, “Uwumbər ηa si tibulchinn sakpen a, ki bi aa chee, ki ηa tinyoor ηa aa pu ki jer waah ηa bipiib məmək pu na.”

²⁹ Waah len kina na, le ni gar Mari sakpen. Le u dakl lik waah len pu na aatataa. ³⁰ Le u ki bui u, “Mari, taa san ijawaan. Uwumbər ηa si tibulchinn la. ³¹ Aa ga dek lipuul, ki maa ubijabo ki yin u ke Yesu. ³² U ga li ye uninyuun la. Bi ga yin u Uwumbər u kaa kpa ηeen aato na Aajapəən. Tidindaan Uwumbər ga tii u uyaaja Ubər David aanaan. ³³ U ga li ye uyaaja Jakob aayaabitiib† aabər n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Waanaan aan doo.”

† 1:33 : Jakob aayaabitiib ye Israel yaab la.

³⁴ Le Mari baa Uwumbər aatuun ngbaan ke, “Maah kaa nyi uja na, m ga ɲa kinye ki maa ubo?”

³⁵ Le u bui u, “Uwumbər Aafuur Nyaan ga sunn ni aa pu. Uwumbər u kaa kpa ɲeen aatɔ na aapɔɔn ga cha aa dek lipuul. Nima pu na, saah ga maa ubo u na ga li ye chain. Bi ga yin u ke Uwumbər Aajapɔɔn la. ³⁶ Lik, aana aabo Elisabef, u por na, u mu pil ubijabo aapuul. Baah nan yin u ke upiiɲoob na kpa iɲmal iloob aapuul la; ³⁷ nibaa aa pɔɔ Uwumbər chee.”

³⁸ Le Mari bui Uwumbər aatuun ngbaan, “M ye Uwumbər aanaagbiipii la. Saah len pu na, u cha ni ɲa kina.” Le Uwumbər aatuun ngbaan buen.

Mari aah mann Elisabef pu na

³⁹ N-yoonn ngbaan le Mari gor mala ki buen ɲijoo ponn ni, le ki ti buen kitin kibaa ni, ki bi Juda aatin ponn ni, † ⁴⁰ le ki koo Sekaria do, ki doon Sekaria aapuu Elisabef. ⁴¹ Elisabef aah ɲun idoon pu na, le waabo fii uponn ni. Le Uwumbər Aafuur Nyaan gbiin Elisabef. ⁴² Le u len mpɔɔn pu ki bui Mari, “Uwumbər ɲa tinyoor ɲa aa pu ki jer waah ɲa bipiib mɔmɔk pu na, ki ɲa tinyoor ɲa ubo u bi aaponn ni na mu la. ⁴³ Ba ɲa Uwumbər nyun mi kina ki cha Ndindaan aana dan nan mann mi? ⁴⁴ Ntafal aah ɲun saadoon na, le maabo fii mponn ni, waah kpa mpopiin pu na. ⁴⁵ Si u gaa Uwumbər ki kii na, u ɲa tinyoor ɲa aa pu la, ki ga ɲa waah nan tuk si ke u ga ɲa pu na.”

Mari aah gaa nlahn ki pak Uwumbər pu na

⁴⁶ Le Mari bui ke,

† **1:39** : Ni nan ye iwiin inaa bee iɲmu aasachuln la.

“M nyuṅni Uwumbər nsui ni la.

47 M kpa mpopiin sakpen, Uwumbər u gaa mi lii na pu.

48 U teer mi u ye waanaagbiipiigiin na bər.

Dandana ki joo cha, binib məmək ga len
ke Uwumbər ṅa tinyoor ṅa m pu la,

49 ba pu? Uwumbər u kpa mpɔɔn na tun litukpaan
ki tii mi.

Waayimbil ye chain la.

50 Binib bi san u na, u san bi kinimbaak,
ni biyaabitiib, ni biyaabisəsək ponn ni ki joo
cha.

51 U mək binib waapɔɔn,
ki jenn kalmbaanidam bi dak ke bi ye
bininyuum na.

52 U nyan bibər kpaam baanaan ni,
ki nyuṅ bigiim.

53 Binib bi nkon joo bi na,
u tii bi tijikaar nyaan, bi ji bab.

U cha biwankpadam chuun ni iṅaalpeen.

54 Waah nan puu tipuur ti tii tiyaajatiib na,
u ṅa kina la, ki ter waatutum Israel yaab.

55 U teer ki san Abraham ni uyaabitiib kinimbaak
n-yoonn mu kaa kpa ndoon na la.”

56 Tɔ, Mari nan bi Elisabef do iṅmal itaa, le ki nin
gir kun.

Baah ma Jənn u muini binib nnyun ni na pu na

57 Le ni ṅeer Elisabef maa ubo. Le u ma ubijabo.

58 Le udoyaab ṅun ke Uwumbər san u kinimbaak
sakpen. Le u ni bi kpaan ki mɔɔni.

59 Waabo aawiin iniin daal, le bi dan bi nan gii
uchakpaln, le ki ban bi yin u ke Sekaria ke baah

yin ute pu na. ⁶⁰ Le una aa kii, ki bui ke bi ga yin u ke Jɔnn la.

⁶¹ Le bi bui u, “Unii ubaa aa kpa liyimbil limina nimi aamaal ponn ni.” ⁶² Le bi di biɲaal len ute chee, ki baa u ke u ban ke bi yi waabo kinye.

⁶³ Le u bui bi ke bi tii u kigbaɲ. Baah tii u na, le u ηmee ke, “Waayimbil le ye Jɔnn.” Le ni gar bi mɔmɔk pam. ⁶⁴ Libuul ngbaan ni le Sekaria aalambil lɔkr. Le u piin ki bi len ki pak Uwumbɔr. ⁶⁵ Le ijawaan chuu bidoyaab mɔmɔk. Le Judea aatim mumɔk bi ηjoo ponn ni na aanib ηun tibɔr ngbaan. ⁶⁶ Ni nan ηa binib bimɔk ηun ti na ilandak. Le bi baa ke, “Ubo ngbaan ga li ye ba aanibol?” Ba pu? Uwumbɔr aɲaal nan bi u pu.

Sekaria aah pak Uwumbɔr pu na

⁶⁷ Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin Sekaria, u ye Jɔnn aate na, le ki cha u len Uwumbɔr aabɔr:

⁶⁸ “Cha ti pak Tidindaan u ye timi Israel yaab Aawumbɔr na.

U dan nan ter waanib, ki nyan bi tinaagbiir ni,

⁶⁹ ki tii timi unii u ga gaa timi lii, ki kpa mpɔɔn, ki ye waatutunn Ubɔr David aamaal ponn ni aanii ubaa na.

⁷⁰ U nan cha waabɔnabtiib chain len kina n-yaayoonn na ki joo cha.

⁷¹ U nan puu tipuur ke u ga nyan timi, timi aadim aɲaal ni, ni bimɔk nan timi na aɲaal ni, aan ti ηmar.

⁷² U nan len ke u ga san tiyaajatiib kinimbaak, ki teer waah puu tipuur ti ye chain na bɔr.

⁷³ U nan puu tipuur tii tiyaaja Abraham,

- 74 ke u ga nyan timi, timi aadim aanjaal ni,
aan ti dii u ki taa li san ijawaan,
- 75 ki li bi chain,
ki li kpa mbimbinyaan u chee n-yoonn
məmək.
- 76 Si, maabo, bi ga yin si ke Uwumbər u kaa kpa
ɲeen aato na aabənabr.
Aa ga loln ni Tidindaan pu nsan,
ki toor nsan tii u,
- 77 ki tuk waanib ke u ga di cha baatunwanbir pinn
bi,
ki gaa bi lii;
- 78 ba pu? timi Aawumbər kpa tibulchinn,
ki san timi kinimbaak.
U yaa gaa timi lii kan,
ni ga li bi ke nwiin aah puu ni pu na.
- 79 Ni ga woln binib bi bi mbəmbəən
ni ki san nkun ijawaan na pu,
ni ga mək timi nsan mu ga tii timi nsuudoon
na.”
- 80 Le ubo ngbaan muun, ki dii Uwumbər ni
usui məmək, le ki nan bi nteersakpiin ni, ki ti saa
buyoonn u piin ki bi tuk Israel yaab Uwumbər
aabər na.

2

Baah ma Yesu pu na (Matu 1.18-25)

¹ N-yoonn ngbaan le Ubər kpaan Siisa Agustus
len ke binib məmək kuun ni ki nan ɲmee baay-
imbil, u lik baah wiir pu na. ² Baah kahn binib
kina njan pu na, Kirinius le nan ye Siria aatin

aaninkpel. ³ Le binib məmək buen bido aatiŋ ni, bi ti ŋmee baayimbil.

⁴ Josef nan ye Ubər David aamaal ponn ni aanii ubaa la. Nima pu na, u nan nyan Nasaref, kitiŋ ki bi Galilee aatiŋ ni na, le ki buen Ubər David aatiŋ, ki bi yin ki ke Betlehem, ki bi Judea aatiŋ ni na.

⁵ Le u ni upuu Mari, u kpa lipuul na, buen bi ti ŋmee baayimbil. ⁶ Baah bi Betlehem aatiŋ ni na, le ni ŋeer u maa ubo. ⁷ Le u ma waajan aabijabo, ki di u poo likekeln ni, ki di u di ŋa tiwakor aah ŋmɔ timoor daka a u ponn ni na; mpaan aa nan ki bi bicham aadiik ponn ni ke bi koo.

Uwumbər aatuuntiib aah fuu ni bipihdam chee pu na

⁸ Bipihdam bibaa nan bi nima chee timoor ni, ki kpaa baapiih ki lik i kinyeek. ⁹ Le Uwumbər aatuun dan bi chee. Le Uwumbər aawiihn woln bi pu. Le ijawaan chuu bi sakpen. ¹⁰ Le Uwumbər aatuun ngbaan bui bi, “Taa san ijawaan man. M joo ni tibɔnyaan ti ga tii binib məmək mpopiin sakpen na la. ¹¹ Kinyeek kee bi ma unii u ga gaa nimi lii na, Ubər David aatiŋ ni. Uma le ye Tidindaan Kristo.* ¹² Ni ga kan ubo ngbaan aah poo ŋikeken ni, ki dɔ tiwakor aah ŋmɔ timoor daka a u ponn ni na. Nima le ga li ye liməkl ki tii nimi.”

¹³ Libuul ngbaan ni le Uwumbər aatuuntiib bi wiir sakpen na fuu ni ntuun ngbaan chee, le ki pak Uwumbər, ki len ke,

¹⁴ “Cha ti nyuŋ Uwumbər u bi paacham na. Lifuur ga li bi dulnyaa wee ni.

* **2:11** : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Masiya aatataa le ye ke bi di olif aakpan kpir unii aayil pu ki mək ke u ye Uwumbər yoo.

Uwumbər san binib kinimbaak la.”

¹⁵ Le Uwumbər aatuuntiib ngbaan gir buen paacham. Le bipihdam ngbaan bui təb, “Cha ti buen Betlehem aatinj ni dandana, ki ti lik Uwumbər aah tuk timi ke tiwan ni ɲa nima na.”

¹⁶ Le bi buen mala, ki ti kan Mari, ni Josef, ni ubo ngbaan. Ubo ngbaan də tiwakor aah ɲmə timoor daka u ponn ni na. ¹⁷ Bipihdam ngbaan aah kan u na, le bi tuk binib Uwumbər aatuun ngbaan aah tuk bi ubo ngbaan aabər pu na. ¹⁸ Binib bimək ɲun bipihdam ngbaan aah len pu na, le ni gar bi. ¹⁹ Mari le teer tibər timina məmək, ki dakt lik taatataa usui ni. ²⁰ Le bipihdam ngbaan gir buen baapiih chee timoor ni. Baah cha na, le bi nyuɲni Uwumbər ki pak u, baah kan ki ɲun pu na məmək pu; bi kan ki ɲun Uwumbər aatuun ngbaan aah tuk bi pu na.

Baah yin Yesu liyimbil pu na

²¹ Ubo ngbaan aawiin iniin daal le ni ɲeer bi gii uchakpaln. Le bi yin u ke Yesu. Buyoonn Mari aa nan kee dek lipuul na, le Uwumbər aatuun ngbaan nan bui u ke bi yin u kina.

Baah di Yesu ki di tii Uwumbər pu na

²² Buyoonn ni ɲeer bi ɲa Mari chain, Moses aakaal aah mək pu na, le bi di ubo ngbaan buen Jerusalem, bi ti di u tii Uwumbər. ²³ Ni ɲmee Uwumbər aakaal aagban ni ke bi di njan aabi-jabo mək ki di tii Uwumbər. ²⁴ Le Josef ni Mari toor kitork ki tii Uwumbər, waakaal aah len pu na. Nkaal ngbaan len ke bi di ɲinanjel ɲilee, bee mbərnanjibim mulee ki di toor kitork ngbaan.

²⁵ Uja ubaa nan bi Jerusalem aatiŋ ni. Bi nan yin u ke Simeonn. U nan ye uninyaan la, ki dii Uwumbɔr aakaal mɔmɔk mbamɔm, ki lik bundaln Uwumbɔr ga nyan Israel yaab baafalaa ni na. Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan bi u chee, ²⁶ ki nan mɔk u ke waan kpo, see u kan Uwumbɔr aanii Kristo u ga gaa binib lii na waahr. ²⁷ Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan cha u koo Uwumbɔr Aadichal ni, le Yesu aate ni una joo ni Yesu ki di koo ni Uwumbɔr Aadichal ni, bi ti di u tii Uwumbɔr. Buyoonn bi di u koo ni na ²⁸ le Simeonn gaa u uŋaal ni, le ki pak Uwumbɔr, ki bui ke,

²⁹ “Uwumbɔr, aa ga ŋmaa cha saatutunn nya dulnyaa wee ni, nsuudoon ni;

ba pu? dandana aa ŋa saah nan len pu na,

³⁰ ki cha nnimbil kan Saabo u ga gaa timi lii na.

³¹ Aa nan len ke aa ga tun ni u dulnyaa wee ni.

Dandana wee u ga nya, aan binib mɔmɔk bee waabɔr.

³² U ye nwiihn ki ga woln binib bi

kaa ye Israel yaab na aanimbil.

U pu, le binib ga nyuŋ saanib Israel yaab.”

³³ Simeonn aah len ubo ngbaan aabɔr kina na, le ni gar ute ni una. ³⁴ Le Simeonn ŋa Uwumbɔr aanyoor ŋa bi pu, le ki bui ubo ngbaan aana Mari, “Uwumbɔr nyan ubo ngbaan ke u sunn timi Israel yaab ponn ni pam taab, ki nyuŋ ti ponn ni pam mu. U ye limɔkl li binib pam ga yii li na. ³⁵ Nima le ga kpiir baah dak pu bisui ni na. Aasui mu ga bii sakpen a, ki ga li wu ke unyoohn na.”

³⁶ Le upininkpel ubaa, u ye Uwumbɔr aabɔnabpii, aan bi yin u ke Ana na, mu nan bi. U nan ye Fanuel aabisal, ki ye Aser aanibol

ponn ni aanii ubaa la. U nan por sakpen a. U nan bi uchal chee ṅibin ṅilole, le uchal kpo cha u, le u ye ukpopii. ³⁷ U nan ye ṅibin imonko inaa ni ṅinaa aanii la. U nan bi Uwumbər Aadichal ni n-yoonn məmək, ki dooni u nwiin pu ni kinyeek, ki lulni buməb, ki mee u. ³⁸ N-yoonn ngbaan le u mu fuu ni, ki dooni Uwumbər ubo ngbaan pu, le ki di waabər tuk Jerusalem aanib bimək lik buyoonn Uwumbər ga gaa bi lii na.

Baah gir ni Nasaref aatiṅ ni pu na

³⁹ Yesu aate ni una nan ṅa Uwumbər aakaal aah len pu na məmək, le ki gir kun bido aatiṅ Nasaref ki bi Galilee aatiṅ ni na. ⁴⁰ Le ubo ngbaan muun, ki moo kan mpəən, ki kpa nlan sakpen. Le Uwumbər aanyoor nan bi u pu.

Yesu aah bi Uwumbər Aadichal ni pu na

⁴¹ Libiln mək, ute ni una nan chaa Jerusalem, buyoonn Juu yaab ji Lakr-jer aajim† ⁴² Yesu aah nan ti saa ṅibin kipiik ni ṅilee na, le bi buen Jerusalem bi ti ji njim ngbaan, baah ṅani pu ṅibin məmək na. ⁴³ Bi nan bi nima ki ti saa buyoonn njim ngbaan aawiin doo na, le ki gir chaa kun. Le Yesu u nan laa ye ubo na gaar Jerusalem ni. Ute ni una mu aa nyi. ⁴⁴ Bi dak ke u bi usachun ṅeen aatətiib ponn ni. Le bi chuun nwimən aasachuln, le ki nin ban u bidoyaab ponn ni, kaa kan u. ⁴⁵ Baah kaa kan u na, le bi gir buen Jerusalem ponn ni, ki ti chuun ban u. ⁴⁶ Iwiin itaa daal le bi ti kan u Uwumbər Aadichal ni. U ka biməməkkninkpiib

† 2:41 : Bi nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer bundaln Uwumbər aatuun u ku binib na nan lakr bi pu jer na. Lik Nnyam 12.1-27; Ikaal 16.1-8.

aakaasisik ni, ki pel baah len pu na, ki mu baa bi mbaan, ⁴⁷ ki kpa nlan ki bee baah len pu na aatataa, ki giin kii bi mbaməm. Nima le ni gar binib bimək ηun na. ⁴⁸ Ute ni una aah kan u na, le ni gar bi pam. Le una baa u, “Maabo, ba ηa aa ηa timi kina? M ni aate ban si ni mpombiin.”

⁴⁹ Le u baa bi, “Ba pu ni ban mi? Naa nyi ke ni ye ke m li bi Nte Uwumbər aatuln ni ii?” ⁵⁰ Le baa bee waah len pu na aatataa.

⁵¹ Le u dii bi ki gir Nasaref aatiη ni, le ki kii biməi. Le una joo tibər timina məmək usui ni. ⁵² Yesu nan muun ki moo kan nlan, le ki kan kipak binib ni Uwumbər mu chee.

3

*Jənn u muini binib nnyun ni na aah moon
Uwumbər aabər pu na*

(Matiu 3.1-12; Mak 1.1-8; Jənn 1.19-28)

¹ Buyoonn Ubər kpaan Tiberius Siisa nan jin waanaan ηibin kipiik ni ηiηmu ni, aan Pontius Pailat mu ye Judea aatiη aaninkpel, Herod mu ye Galilee aabər, aan unaal Filip mu ye Iturea aatiη, ni Trakonitis aatiη aabər, Lisanius mu ye Abilene aatiη aabər, ² aan Anas ni Kayafas mu ye Uwumbər aatotoorninkpiib na, n-yoonn ngbaan le Jənn u ye Sekaria aajapəən na nan bi nteersakpiin ni. Le Uwumbər len u chee tibər nima. ³ Le u bə dii Jəddann aaməəl aatingbaan ni, ki mooni ke, “Kpeln nimi aabimbin man, aan m muin nimi nnyun ni, le Uwumbər ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi.”

⁴ Waah ηa kina na, le ni gbiin Uwumbər aabənabr Aisaya aah nan ηmee pu Uwumbər Aagbaη ni na ke,

“Unii ubaa bi nteersakpiin ni ki tar,

“Toor Uwumbər aasan man
ki ɲa waasan mu li tok ki tii u.

⁵ Bi ga di titan gbiin tifatann məmək,
ki ber ɲijoo ni ɲigongon məmək lii taab,

ki naar isan imək gər na,
ki ɲa isan imək kaa joon na, i li joon tii u.

⁶ Binib məmək ga kan Uwumbər aah ga gaa bi lii
pu na.’ ”*

⁷ Le kinipaak nan dan Jənn chee, ki ban ke u
muin bi nnyun ni. Le u baa bi, “Nimi ijagen aabim,
ɲma sur nimi ke ni nya ntafadaan mu choo na
ni? ⁸ Ni li tun lituln li ga mək ke ni sil kpeln
nimi aabimbin na, ki taa bui ke niyaaja aah ye
Abraham na, nima le ga cha ni nyan ntafadaan
ni. M tuk nimi la, Uwumbər ga ɲmaa di ɲitakpal
ɲimina kpaln Abraham aayaabitiib. ⁹ Dandana
wee Uwumbər toor kichək ke u ti gaa isui imək kaa
lu ɲisubil ɲi ɲan na, ki di ɲa mmii ni.”

¹⁰ Le kinipaak ngbaan baa u, “Kina kan, ti ga ɲa
kinye?”

¹¹ Le u bui bi, “Unii u kpa ɲibəkul ɲilee na, u tii
unii u kaa kpa libaa na. Unii u mu kpa tijikaar na,
u yakr tii unii u kaa kpa na.”

¹² Bilampoogaab mu nan dan u chee, ki ban ke
u muin bi nnyun ni, le ki baa u, “Uməməkɾ, ti mu
ga ɲa kinye?”

¹³ Le u bui bi, “Ni taa gaa ɲimombil ki jer baah siin
nimi pu na.”

¹⁴ Le butəb aajab mu baa u, “Ti mu ga ɲa kinye?”

* **3:6** : Lik Aisaya 40.3-5.

Le u bui bi, “Ni taa gaa unii ubaa aamombil mpɔɔn man, ki taa galn unii u kaa kpa taani na. Cha ninimbil gbiin nimi aapal.”

¹⁵ Jɔnn pu, le binib aalandak fii. Bi mɔmɔk baa bisui ni ke, “U ye Kristo u ga gaa timi lii na aan waa ye?” ¹⁶ Le Jɔnn bui bi mɔmɔk, “Mma muin nimi nnyun ni la. Tɔ, unii u jer mi na mu choo. Maa ɲeer ke m gbiln waanaatak aanmin ki tii u. Uma le ga muin nimi Uwumbɔr Aafuur Nyaan, ni mmii ni. ¹⁷ U joo waayikpimbik unjaal ni, u ti chaar waajikaar, ki di njikaabim ɲa lipil ni, ki di tigbengbir see mmii mu kaan junn na ni.”

¹⁸ Kina le Jɔnn nan sur binib ngbaan, ki di ɲimɔbon aabɔɲ kpee ki sur bi, ki mooni tibɔnyaan ngbaan. ¹⁹ U nan sur Ubɔr Herod mu. Herod nan gaa unaal aapuu Herodias, ki ki tun titunwanbir sakpen ki kpee. Nima le cha Jɔnn nan sur u. ²⁰ Le Herod ki tun titunwanbir tiken ki kpee, ki chuu Jɔnn laɲ kiyondiik ni.

*Jɔnn aah muin Yesu nnyun ni pu na
(Matiu 3.13-17; Mak 1.9-11)*

²¹ Jɔnn aah nan muin binib nnyun ni na, le u muin Yesu mu nnyun ni. Le Yesu mee Uwumbɔr. Waah bi mee Uwumbɔr na, le kitaapaak chuu piir. ²² Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan sunn ni, ki nan tɔɲ u pu, ki naahn linanjel. Le nneel nyan ni paacham ki len, “Aa ye Njapɔɔn u m gee si na la. Nnimbil gbiin si.”†

*Yesu aayaajatiib ponn ni aayimbil
(Matiu 1.1-17)*

† 3:22 : Lik Aisaya 42.1.

²³ Buyoonn Yesu naahn ke waah ḡa ḡibin piitaa aanii na, le u piin ki tuk binib Uwumbər aabər. Binib nan dak ke u ye Josef aajapəən la.

Josef nan ye Heli aajapəən,

²⁴ Heli mu nan ye Matat aajapəən, Matat mu nan ye Liifai aajapəən, Liifai mu nan ye Melki aajapəən, Melki mu nan ye Janai aajapəən,

Janai mu nan ye Josef aajapəən,

²⁵ Josef mu nan ye Matatias aajapəən, Matatias mu nan ye Amos aajapəən,

Amos mu nan ye Nahum aajapəən, Nahum mu nan ye Esli aajapəən,

Esli mu nan ye Nagai aajapəən,

²⁶ Nagai mu nan ye Maaf aajapəən, Maaf mu nan ye Matatias aajapəən,

Matatias mu nan ye Semeinn aajapəən, Semeinn mu nan ye Josek aajapəən,

Josek mu nan ye Joda aajapəən,

²⁷ Joda mu nan ye Joanann aajapəən, Joanann mu nan ye Resa aajapəən,

Resa mu nan ye Serubabel aajapəən, Serubabel mu nan ye Sealtiel aajapəən,

Sealtiel mu nan ye Neri aajapəən,

²⁸ Neri mu nan ye Melki aajapəən, Melki mu nan ye Adi aajapəən,

Adi mu nan ye Kosam aajapəən, Kosam mu nan ye Elmadam aajapəən,

Elmadam mu nan ye Er aajapəən,

²⁹ Er mu nan ye Josua aajapəən, Josua mu nan ye Elieser aajapəən,

Elieser mu nan ye Jorim aajapəən, Jorim mu nan ye Matat aajapəən,

Matat mu nan ye Liifai aajapoon,
³⁰ Liifai mu nan ye Simeonn aajapoon, Simeonn
mu nan ye Juda aajapoon,
Juda mu nan ye Josef aajapoon, Josef mu nan ye
Jonam aajapoon,
Jonam mu nan ye Eliakim aajapoon,
³¹ Eliakim mu nan ye Melea aajapoon, Melea mu
nan ye Mena aajapoon,
Mena mu nan ye Matata aajapoon, Matata mu
nan ye Natann aajapoon,
Natann mu nan ye Ubor David aajapoon,
³² Ubor David mu nan ye Jese aajapoon, Jese mu
nan ye Obed aajapoon,
Obed mu nan ye Boas aajapoon, Boas mu nan ye
Salmonn aajapoon,
Salmonn mu nan ye Nasonn aajapoon,
³³ Nasonn mu nan ye Aminadab aajapoon, Ami-
nadab mu nan ye Adminn aajapoon,
Adminn mu nan ye Arni aajapoon, Arni mu nan
ye Hesronn aajapoon,
Hesronn mu nan ye Peres aajapoon, Peres mu
nan ye Juda aajapoon,
³⁴ Juda mu nan ye Jakob aajapoon, Jakob mu nan
ye Aisak aajapoon,
Aisak mu nan ye Abraham aajapoon, Abraham
mu nan ye Tera aajapoon,
Tera mu nan ye Nahor aajapoon,
³⁵ Nahor mu nan ye Serug aajapoon, Serug mu
nan ye Reu aajapoon,
Reu mu nan ye Peleg aajapoon, Peleg mu nan ye
Eber aajapoon,
Eber mu nan ye Sela aajapoon,

³⁶ Sela mu nan ye Kainann aajapɔɔn, Kainann
 mu nan ye Afaksad aajapɔɔn,
 Afaksad mu nan ye Sem aajapɔɔn, Sem mu nan
 ye Nowa aajapɔɔn,
 Nowa mu nan ye Lamek aajapɔɔn,
³⁷ Lamek mu nan ye Metusela aajapɔɔn, Me-
 tusela mu nan ye Enok aajapɔɔn,
 Enok mu nan ye Jared aajapɔɔn, Jared mu nan
 ye Mahalaleel aajapɔɔn,
 Mahalaleel mu nan ye Kenann aajapɔɔn,
³⁸ Kenann mu nan ye Enos aajapɔɔn, Enos mu
 nan ye Sef aajapɔɔn,
 Sef mu nan ye Adam aajapɔɔn, Uwumbɔr le nan
 naan Adam.

4

Kinimbɔŋ aah tɔŋ Yesu pu na (Matiu 4.1-11; Mak 1.12-13)

¹ Yesu, u nan gbii Uwumbɔr Aafuur Nyaan na
 nan nyan Jɔɔdann aamɔɔl chee. Le Uwumbɔr
 Aafuur Nyaan cha u buen nteersakpiin ni, ² le
 kinimbɔŋ ti tɔŋ u nima, iwiin imonko ilee. Iwiin
 imonko ilee ngbaan Yesu aa jin nibaa. Le iwiin
 ngbaan aah jer na, nkon chuu u.

³ Le kinimbɔŋ bui u, “Aa yaa ye Uwumbɔr Aa-
 japɔɔn kan, bui litakpal limina aan li kpaln ti-
 jikaar.”

⁴ Le Yesu bui ki ke, “Ni ηmee Uwumbɔr Aagban
 ni ke, ‘Tijikaar baanja aan ηmaa tii unii limɔfal.’ ”

⁵ Le kinimbɔŋ di u buen lijool li fɔk na paab,
 ki ti mɔk u dulnyaa wee ni aanaan mɔmɔk libuul
 ngbaan ni, ⁶ le ki bui u, “M ga di mpɔɔn mumina
 mɔmɔk, ni mu aawangol tii si. Bi nan di ni mɔmɔk

tii mi la. M mu ga ηmaa di ni tii unii u m ban na.
⁷ Aa yaa gbaan nnimbiin ni ki pak mi kan, sin le ga li yeh ni məmək.”

⁸ Le Yesu bui ki ke, “Ni ηmee Uwumbər Aagban ni ke, ‘Li pak Aadindaan Uwumbər ki dii uma baanja.’ ”

⁹ Le kinimbəη di u buen Jerusalem, ki ti di u təη Uwumbər Aadichal paab, le ki bui u, “Aa yaa ye Uwumbər Aajapəən kan, lir ni kitiη; ¹⁰ ni ηmee Uwumbər Aagban ni ke,

‘U ga tuk waatuuntiib ke bi li lik si.

¹¹ Le bi ga li joo si biηaal ni, aataal taa gbeer litakpal.’ ”

¹² Le Yesu bui ki ke, “Uwumbər Aagban len ke, ‘Taa təη Aadindaan Uwumbər.’ ”

¹³ Kinimbəη aah təη Yesu ntəη məmək ki ti doo na, le ki laa siir cha u.

*Yesu aah piin waatuln Galilee aatiη ni pu na
 (Matiu 4.12-17; Mak 1.14-15)*

¹⁴ N-yoonn ngbaan le Yesu gir kun Galilee aatiη ni. Uwumbər Aafuur Nyaan aapəən mu bi u ni. Le waayimbil moon Galilee aatingbaan məmək ni.

¹⁵ Le u koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbər aabənyaan. Le binib məmək nyuη u.

*Nasaref aatiη aanib aah yii Yesu pu na
 (Matiu 13.53-58; Mak 6.1-6)*

¹⁶ Yesu nan ti fuu Nasaref aatiη, baah nan kpiin u nin chee na. Juu yaab aakpaakool daal, le u koo mmeen aadiik ni, waah ηani pu n-yoonn məmək na. Le u fii sil ke u karn Uwumbər Aagban ni. ¹⁷ Le bi nan di Uwumbər aabənabr Aisaya aagban di tii

u. Le u kpar kigban ngbaan, ki kan nin chee n̄mee ke,

¹⁸ “Uwumbər Aafuur Nyaan bi m ni;

u nyan mi ke m tuk bigiim tibənyaan tee.

U tun ni mi ke m nan səŋ binib bi kpa mpombiin na aasui,

ki tuk binaagbiib ke m gaa bi lii la,

ki tuk bijoom ke m likr binimbil,

ki nyan bifalaadam baafalaa ni,

¹⁹ ki tuk binib ke buyoonn Uwumbər ga gaa waanib lii na fuu ni.”*

²⁰ Le Yesu ki kpar kigban ngbaan, ki ki giin ki tii mmeen aadiik ni aatotoor ngbaan, le ki kal. Le binib bimək bi mmeen aadiik ni na aanimbil kal u pu. ²¹ Le u bui bi, “Naah n̄un Uwumbər Aagban ni aabər ti din wee na gbiin la.”

²² Le bi məmək pak u. Waah len iliinyaan pu na, le ni gar bi pam. Le bi baa tɔb, “Waa ye Josef aajapɔɔn la aa?”

²³ Le u bui bi, “M bee ke ni ga bui mi liyataŋakl limina, ‘Dəkta, tii aabaa laafee.’ Ni ga ki bui mi, ‘Ti n̄un saah tun lijinjiiir aatun Kapenaum aatiŋ ni pu na. Tun kina do chee na, saatiŋ ponn ni.’ ²⁴ M tuk nimi mbamɔn la, binib aan nyuŋ Uwumbər aabənabr ubaa udo aatiŋ ni.

²⁵ “Li pel man, Elaija aayoonn na, utaal aa nan nun n̄ibin n̄itaa ni in̄mal iloob. Le nkon sakpem lir kitiŋ ngbaan ni. N-yoonn ngbaan Israel yaab ponn ni bikpopiib nan bi ki wiir. ²⁶ Uwumbər mu aa nan tun Elaija u ti ter bi ponn ni ubaa. U nan tun u Sarefaf aatiŋ, ki bi Saidonn aatiŋ ni na, ke u ti ter ukpopii u bi nima na. ²⁷ Uwumbər aabənabr

* **4:19** : Lik Aisaya 61.1-2.

Elaisa aayoonn na, bikəndam nan bi Israel yaab ponn ni ki wiir; le Uwumbər aa cha bi ponn ni ubaa pək. Naamann, u nan ye Siria aatiŋ aanii na baanja le u nan cha u pək.”

²⁸ Yesu aah len kina na, le binib bimək bi mmeen aadiik ni na gee liŋuul sakpen, ²⁹ le ki fii, ki chuu nyan u kitinŋ ngbaan ni, ki di u buen baatiŋ aah bi lijool li paab na, bi ti di u lii lijool ngbaan aataab. ³⁰ Le u bə dii bikaasisik ni ki buen.

*Yesu aah nyan tiyayaar uja ni pu na
(Mak 1.21-28)*

³¹ U nan fuu Kapenaum, kitinŋ ki bi Galilee aatiŋ ni na. Le Juu yaab aakpaakool daal u koo mmeen aadiik ni, ki ti tuk binib Uwumbər aabər. ³² Waah tuk bi tibər ti na, le ni gar bi pam. Ba pu? waabər nan kpa mpəon. ³³ Le uja u tiyayaar joo u na bi mmeen aadiik ngbaan ni, le ki teen mpəon pu ke, ³⁴ “Sin Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na, aa ban ba ti chee? Aa dan aa nan ŋa timi yəli la aa? M nyi si. Aa ye Uwumbər aanii u ye chain na la.”

³⁵ Le Yesu kae tiyayaar ngbaan, ki len ke, “Ŋmim. Di uja ngbaan lii.” Le tiyayaar ngbaan di u lii kitinŋ, ki nyan cha u. Taah lii u kitinŋ na, naa ŋa u nibaa.

³⁶ Le ni gar bi məmək pam. Le bi baa təb, “Ba aabəboln sə? U kpa yiko ni mpəon le ki tuk tiyayaar ke ti di binib lii. Le ti kii waaməb.” ³⁷ Le Yesu aayimbil moon ŋipepel məmək, nima chee.

*Yesu aah tii bibum pam laafee pu na
(Matu 8.14-17; Mak 1.29-34)*

³⁸ Yesu nan nyan mmeen aadiik ni, ki buen Simonn aadichal ni. Le Simonn aapuu aana aawon toŋ sakpen. Le bi mee Yesu ke u ter u. ³⁹ Le Yesu

dan nan sil jonn u pu, le ki kae iween i joo u na. Le uwon sɔŋ. Libuul ngbaan ni le u fii, ki chann bi tichann.

⁴⁰ Tɔ, nwiin aah bi lir na, le binib bimɔk kpa bibum bido na joo ni bi Yesu chee. Le iween aabɔŋ aabɔŋ joo bi. Le u di uŋaal paan bi mɔmɔk pu, ki cha bi pɔɔk. ⁴¹ Le tiyayaar mu di binib pam lii, ki teen ke, “Aa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.”

Tiyayaar ngbaan bee ke u ye Kristo u gaa binib lii na. Nima pu le u kae ti, kaa cha ti len tibaa.

Yesu aah tuk binib Uwumbɔr aabɔr Judea aatiŋ ni pu na

(Mak 1.35-39)

⁴² Naah woln kichakpinaanyeeek ni na, le u nyan nima, ki buen nibaa chee, ki ti bi ubaa. Le kini-paak ngbaan bi ban u. Baah ti kan u na, le bi gaŋ u ke u taa buen cha bi. ⁴³ Le u bui bi, “See m buen ntim muken ponn ni, ki ti tuk bi mu Uwumbɔr aanaan aabɔnyaan. Nima le cha Uwumbɔr tun ni mi.”

⁴⁴ U nan bɔ dii Juu yaab aatim ni, le ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr.

5

Yesu aah yin njan aadidiliib pu na

(Matiu 4.18-22; Mak 1.16-20)

¹ Daalbaadaal le Yesu nan si Genesaret Aanyusakpem aagbaan,* le kinipaak gob u, ki mueni u, bi ŋun Uwumbɔr aabɔr. ² Le u kan iŋɔi ilee nnyusakpem aagbaan. Bijanbam aa bi i ponn ni. Bi nan bi nibaa chee, ki bi finni baapɔr. ³ Le

* **5:1** : Genesaret Aanyusakpem: Bi ki yin mu ke Galilee Aanyusakpem la.

Yesu koo buɲɔb bubaa ponn ni, bu ye Simonn yaab na, le ki bui u ke u foor buen nnyun ponn ni siib. Baah foor siib na, le u kal nima chee buɲɔb na ponn ni, le ki tuk kinipaak ngbaan Uwumbɔr aabɔr.

⁴ Waah tuk bi ti doo na, le u bui Simonn, “Buen nnyun aah nyoo nin chee na, aan ni ti mee tipɔr ngbaan ki chuu ijan.”

⁵ Le Simonn bui u, “Ndindaan, ti ban ijan kinyeek na mɔk linimaln, kaa kan nibaa. Tɔ, saah len pu na, m ga mee tipɔr na nnyun ni.” ⁶ Le bi mee tipɔr, ki chuu ijan pam. Le tipɔr ngbaan ban ti kar. ⁷ Le bi kab biɲaal ki yin biɲeen aatɔtiib bi bi buɲɔb buken ponn ni na ke bi dan nan ter bi. Le bi dan, ki nan nyan ijan ki gbiin iɲɔi ilee ngbaan mɔmɔk. Nima le cha iɲɔi ngbaan ban i muin. ⁸ Simonn Piita aah kan kina na, le u gbaan Yesu aanimbiin ni, ki bui u, “Ndindaan, siir m chee. M ye titunwanbirdaan la.”

⁹ Baah chuu ijan sakpen pu na, le ni gar Simonn ni binib bimɔk bi u chee na, ¹⁰ ni Sebedee aajapɔtiib Jems ni Jɔnn bi nan ye Simonn aatu-tuɲeertiib na. Le Yesu bui Simonn, “Taa san ijawaan. Dandana ki joo cha, aa ga li ban binib tii Uwumbɔr la.”

¹¹ Le bi dar baanɲɔi cha n-gbaan, ki di cha ni mɔmɔk, ki dii Yesu.

*Yesu aah cha ukɔndaan pɔɔk pu na
(Matu 8.1-4; Mak 1.40-45)*

¹² Yesu nan bi kitiɲ kibaa ni. Ukɔndaan ubaa mu bi nima. Waah kan Yesu na, le u dan nan gbaan unimbiin ni, ki di unimbil chiɲ kitiɲ, ki gan u, le ki

bui u, “Ndindaan, aa yaa gee kan, aa ga ŋmaa cha m pɔɔk.”

¹³ Le Yesu taln unjaal ki meeh u, ki bui u, “M gee. Aa pɔɔk.” Libuul ngbaan ni, le u pɔɔk. ¹⁴ Le Yesu bui u, “Taa tuk unii ubaa. Li cha Uwumbɔr aatotoor chee, ki ti di aabaa mɔk u, ki toor kitork tii Uwumbɔr ke Moses aakaal aah siin pu na. Nima le ga mɔk binib ke aa pɔɔk a.”

¹⁵ Le Yesu aayimbil moo moon ŋipepel mɔmɔk. Le kinipaak sakpen kuun u chee ke bi ŋun waah len pu na, ki ban ke u cha bi ponn ni bi ye bibum na pɔɔk. ¹⁶ N-yoonn, n-yoonn kan, le u ti nya bi chee, ki buen kipɔɔk ni, u ti mee Uwumbɔr.

*Yesu aah cha uja u aawon faan na pɔɔk pu na
(Matiu 9.1-8; Mak 2.1-12)*

¹⁷ N-yoonn ngbaan le Yesu nan bi tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Le Farisii yaab ni ikaal aamɔmɔkb bi nyan ni Galilee aatingbaan ni, ni Judea aatingbaan ni, ni Jerusalem na, nan ka u chee. Uwumbɔr aapɔɔn nan bi u chee, le u cha bibum pɔɔk. ¹⁸ Le bijab bibaa luln ni uja u aawon faan na likekeln ni, ki ban bi di u koo ni kidiik ni, ki di u bil Yesu aanimbiin ni. ¹⁹ Binib aah nan wiir pu na, baa kan mpaan bi koo ni. Le bi jon kidiik ngbaan paab,† le ki chee liboln, ki di u di luln ni, ki di u bil kidiik ponn ni, Yesu aanimbiin ni. ²⁰ Le Yesu kan baah gaa u ki kii pu na, le ki bui uja u aawon faan na, “Njɔ, m di cha saatunwanbir pinn si.”

† **5:19** : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idɔ paan puln tidir paab, le ki di titan pɔr biin. Bi nan maa ŋibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham.

²¹ Waah len kina na, le Uwumbər aakaal aaməməkɓ ni Farisii yaab dak bisui ni ke, “U ye ηma ki sii Uwumbər? Ubaa aan ηmaa di cha pinn titunwanbir see Uwumbər baanja.”

²² Yesu nan bee baah dak pu na, le ki baa bi, “Ba pu ni dak kina nisui ni? ²³ Maah len ke m di cha waatunwanbir pinn u na le pɔɔ aan m yaa len ke ‘Fiin ki li chuun’ le pɔɔ? ²⁴ M ga mək nimi ke min Unibən Aabo kpa mpɔɔn dulnyaa wee ni ke m di cha pinn titunwanbir.” Waah len kina na, le u bui uja u aawon faan na, “M bui si la, fii ki yoor saawandookaan ki li chaa kun.”

²⁵ Libuul ngbaan ni le u fii binimbil ni, ki yoor waawandookaan, ki chaa kun, le ki chuun nyuŋni Uwumbər. ²⁶ Le ni gar bi məmək pam. Le bi nyuŋ Uwumbər, ki san ijawaan, ki bui ke, “Din, le ti kan lijnjiir aawan.”

*Yesu aah yin Liifai pu na
(Matiu 9.9-13; Mak 2.13-17)*

²⁷ Nee aapuwb, le Yesu nyan nima. Waah cha na le u kan ulampoogaar ubaa, bi nan yin u ke Liifai. U ka baah gaal lampoo nin chee na. Le Yesu bui u, “Li dii mi.” ²⁸ Le u di cha waawan məmək ki fii, ki dii u.

²⁹ Le Liifai ηa tijikaar sakpen waadichal ni ki tii Yesu. Le bilampoogaab pam ni binib biken dan nan ka ji bi chee tijikaar. ³⁰ Le Farisii yaab ni Uwumbər aakaal aaməməkɓ bi mu ye Farisii yaab na bi ηulni, le ki baa Yesu aadidiliib, “Ba ηa ni ni bilampoogaab ni titunwanbirdam kpaan ki ji tijikaar ki nyu?”

³¹ Le Yesu bui bi, “Binib bi kpa laafee na aa ban dɔkta, see bi bun na le ban dɔkta. ³² Maa dan ke m nan yin bininyaam. M dan ke m nan yin titunwanbirdam ke bi nan kpeln baabimbin la.”

Kimɔlul aabɔr
(*Matiu 9.14-17; Mak 2.18-22*)

³³ Binib bibaa nan dan ki nan tuk Yesu, “Jɔnn aadidiliib ni Farisii yaab aadidiliib lulni bumɔb kpala kpala, ki mee Uwumbɔr. Le saadidiliib ma ji ki nyu.”

³⁴ Le u baa bi, “Ni ga ηmaa cha bicham bi dan bi nan ji ubɔndinn aajim na lul bumɔb buyoonn upiidinn bi bi chee na aa? Aayii. ³⁵ N-yoonn choo, le bi ga chuu nyan upiidinn na bi chee mpɔɔn. N-yoonn ngbaan le bi ga lul bumɔb.”

³⁶ Le u ki ηakl bi liyatanηakl ke, “Ubaa aan chuu gii lekr libɔkupɔln aakekengelɔn ki ti di leη libɔkukpokl. U yaa ηa kina kan, u ga bii lipɔln na. Libɔkupɔln aageln ni libɔkukpokl ngbaan aa ηak. ³⁷ Ubaa mu aan di ndawiin ki di ηa kilookpok ponn ni. U yaa ηa kina kan, kilookpok ngbaan ga puu ki bii. Ndaan na mu ga kpir. ³⁸ See bi di ndawiin ηa kilooɔη ni. ³⁹ Unii mu yaa nyu ndakpaan kan, waan ki ban ndapɔm. U ga len ke mu kpok na le mɔ.”

6

Juu yaab aakpaakool daal aabɔr
(*Matiu 12.1-8; Mak 2.23-28*)

¹ Juu yaab aakpaakool libaa daal, le Yesu ni waadidiliib bɔ dii kisaak kibaa ponn ni. Le waadidiliib geei tijikaar ki per ki ηmɔ. ² Le Farisii yaab bibaa

nan baa bi, “Ba ŋa ni ŋani kina? Timi aakaal aa kii ke ni ŋa kina likpaakool daal.”

³ Le Yesu baa bi, “Naa karn Ubər David aah nan ŋa pu na aa? Nkon nan joo u ni waanib. ⁴ Le u koo Uwumbər Aadichal ni, ki di Uwumbər aaboroboro ŋman, ki joo tii waanib mu, bi ŋman. Baah ŋa kina na, le bi bii Moses aakaal mu len ke Uwumbər aatotoorb baanja le ga ŋmɔ boroboro ngbaan na.

⁵ “Tɔ, min Unibɔn Aabo le ye likpaakool daal mu Aadindaan.”

*Yesu aah cha uja u aɲaal faan na pɔɔk pu na
(Matiu 12.9-14; Mak 3.1-6)*

⁶ Juu yaab aakpaakool liken daal, le Yesu ki koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Uwumbər aabər. Le uja u aɲangii faan na bi nima. ⁷ Le Uwumbər aakaal aamɔmɔkb ni Farisii yaab lik Yesu, ke u ga cha u pɔɔk likpaakool daal aan waan cha u pɔɔk. Bi ban bi kan nsan aan ki galn u, ke u bii likpaakool daal. ⁸ Le Yesu bee baalandak, le ki bui uja u aɲaal faan na, “Dan nan sil do binib aanimbiin ni.” Le u fii ti sil nima. ⁹ Le Yesu baa bi, “Likpaakool daal kan, ti ŋa ni ŋan na aan ni kaa ŋan na? Ti tii unii limɔfal aan ti ku u? Timi aakaal mɔk timi kinye?”

¹⁰ Le u lik bi mɔmɔk, le ki bui uja u aɲaal faan na, “Taln aɲaal.” Le u taln uɲaal. Le mu pɔɔk.

¹¹ Le bi gee linjuul Yesu pu pam, le ki kpokl baah ga ŋa u pu na.

*Yesu aah nyan waakpambalb kipiik ni bilee pu na
(Matiu 10.1-4; Mak 3.13-19)*

¹² N-yoonn ngbaan le Yesu jon lijuul paab, u ti mee Uwumbər, le ki mee u kinyeek ngbaan ki ti woln kitaak. ¹³ Naah woln kichakpinaanyeek ni

na, le u yin waadidiliib ke bi dan u chee, le ki nyan bi ponn ni bijab kipiik ni bilee, ki yin bi ke waakpambalb. ¹⁴ Baayimbil sɔ; Simonn u Yesu duln u ke Piita na, ni unaal Andru; ni Jems, ni Jɔnn, ni Filip, ni Batolomiu, ¹⁵ ni Matiu, ni Tomas, ni Jems u ye Alfeus aajapɔɔn na; ni Simonn u nan ban u kuln waatiŋ aadim na; ¹⁶ ni Judas u ye Jems aajapɔɔn na; ni Judas Iskariot u ga nan kooh Yesu na.

Yesu aah moon Uwumbɔr aabɔr ki cha bibum pɔɔk pu na

(Matiu 4.23-25)

¹⁷ Le Yesu sunn ni lijool ngbaan paab, ki nan sil nin chee ŋak na. Waakpambalb ngbaan mu bi u chee. Binib bi dii u na mu bi u chee ki wiir. Kɩni-paak ki nyan ni Judea aatingbaan mɔmɔk ni, ni Jerusalem, ni nnyusakpem aatim Taya ni Saidonn aatingbaan ni na, mu bi nima. ¹⁸ Bi dan ke bi nan ŋun waaliin, ki ban ke u tii bi ponn ni bi ye bibum na laafee. Le u cha bi pɔɔk, ki cha binib bi tiyayaar joo bi na mu pɔɔk. ¹⁹ Le kinipaak ngbaan mɔmɔk ban ke bi di biŋaal meeh u; ba pu? mpɔɔn nyan u ni, ki cha bi mɔmɔk pɔɔk.

Uwumbɔr aanyoor ni tibɔbir aabɔr

(Matiu 5.1-12)

²⁰ Yesu nan lik waadidiliib le ki bui ke:
“Nimi bi ye bigiim na,

Uwumbɔr aanyoor bi ni pu;
nimi le yeh Uwumbɔr aanaan.

²¹ Nimi bi nkon joo nimi dandana na,
Uwumbɔr aanyoor bi ni pu;
ni ga nan ji ki bab.

Nimi bi wii dandana na,

Uwumbər aanyoor bi ni pu;
ni ga nan laa.

²² “Binib yaa nan nimi, ki yakr ni chee, ki sii nimi, ki yin nimi mbiindam, min Unibən Aabo pu kan, Uwumbər aanyoor bi ni pu. ²³ Bi yaa ɲa nimi kina kan, ni li kpa mpopiin sakpen ki li mɔɔni; ba pu? ni ga nan kan tinyoor sakpen paacham. Kina le biyaaajatiib nan ɲa Uwumbər aabənabtiib falaa.

²⁴ Nimi biwankpadam, tibəbir ga li bi ni pu;
ba pu? ni puen kan ni mɔ na la.

²⁵ Nimi bi ji babr dandana na, tibəbir ga li bi ni pu.
Nkon ga nan chuu nimi.

Nimi bi laa dandana na, tibəbir ga li bi ni pu.
Ni ga nan li kpa mpombiin ki li wii.

²⁶ “Binib mɔmɔk yaa pak nimi kan, tibəbir ga li bi ni pu. Kina le biyaaajatiib nan pak binmanɲmannim bi nan ɲmanni ke bi ye Uwumbər aabənabtiib na.”

*Naah ga ɲa nimi aadim pu na
(Matu 5.38-48; 7.12a)*

²⁷ “M tuk nimi bi pel na, ni li gee nimi aadim man, ki ɲa binib bi nan nimi na tiɲann, ²⁸ ki ɲa Uwumbər aanyoor ɲa binib bi seei nimi na pu, ki mee Uwumbər tii binib bi ɲa nimi bakaa na. ²⁹ Unii yaa faa si kitapak kibaa kan, cha u faa kiken mu. Unii yaa gaa saakekeln aa chee kan, di saabəkul mu ki kpee u. ³⁰ Unii umɔk mee si tiwan na kan, tiin u. Unii yaa yoor saawan kan, taa bui u ke u giini ni. ³¹ Naah ban ke binib li ɲani nimi pu na, ni mu li ɲani bi kina.

³² “Ni yaa gee binib bi gee nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbər chee ee? Titunwanbirdam mu gee binib bi gee bi na la. ³³ Ni yaa ter binib bi

ter nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbør chee ee? Titunwanbirdam mu ɲani kina la. ³⁴ Ni yaa pinn binib bi ga giin tii nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbør chee ee? Titunwanbirdam mu pinni titunwanbirdam ke bi ki giin baah pinn bi pu na tii bi. ³⁵ Ni ma kan, ni li gee nimi aadim, ki ɲa bi tiɲann, ki pinn binib tiwan, ki taa ki li ban ni. Le Uwumbør ga tii nimi tinyoor sakpen. Ni ga li ye Uwumbør u kaa kpa ɲeen aatɔ na aabim. Uma le ɲani titunwanbirdam ni binib bi kaa dooni u na tibulchinn. ³⁶ Ni li kpa linimbaasaln ke Nite Uwumbør aah kpa pu na.”

*Ni taa galni binib
(Matiu 7.1-5)*

³⁷ “Ni taa ji binib tibør, le Uwumbør mu aan ji nimi tibør. Ni taa galni binib, le Uwumbør mu aan galn nimi. Ni di cha pinn binib man, le Uwumbør mu ga di cha pinn nimi. ³⁸ Tiin binib man, le Uwumbør mu ga tii nimi. U ga tii nimi sakpen. Mbamɔn, u ga lee gbiin nimi lisambil, le ki yek yek, ki ki lee kpee, le ki nyii nyii ki moo lee kpee aan li ti bar kpir, aan ki di tii nimi. Naah tii binib pu na, Uwumbør mu ga giin kina le ki tii nimi.”

³⁹ Le Yesu ɲakl bi liyataɲakl ke, “Ujoon ga ɲmaa mək ujoon nsan aa? Bi məmək bilee aan lir libuul ponn ni ii? ⁴⁰ Unii u bae mbaem na aa jer waaməməkr. Unii umək bae mbaem ki chikr na ga li bi ke waaməməkr aah bi pu na la.

⁴¹ “Ba ɲa aa lik ki waa lidəchəl li bi aana aabo aanimbil ni na, kaa tee waa jaatəlk u bi aayaan ni na? ⁴² Aa yaa kaa waa jaatəlk u bi aabaa aanimbil ni na kan, aa ga tee ɲa kinye ki bui aana aabo

ke, ‘Nna aabo, cha m nyan lidɔchɔl li bi aanimbil ni na?’ Sin unmanmann, chuu nyan jaatɔlk u bi aanimbil ni na waahr, aan ki li waa mbamɔm, aan ki nan nyan aana aabo yaan ni lidɔchɔl.”

*Naah ga ŋa pu ki bee unii aabimbin na
(Matiu 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ “Busub bu ŋan na aan lu ŋisubil ŋi kaa ŋan na. Busub bu kaa ŋan na mu aan lu ŋisubil ŋi ŋan na. ⁴⁴ Busub aasubil pu, le aa ga bee bu aah ye busub bu na. Binib aa ker saasaa bukokom pu, kaa ker nkakan ichakpeejagar pu. ⁴⁵ Ilandak nyaan bi uninyaan aasui ni, le ki cha u len ni ŋan na. Ilandakbir bi mbiindaan aasui ni, le ki cha u len ni bir na. Ba pu? ilandak i gbii unii aasui ni na, ima le u ga len.”

*Bidimaab bilee aabɔr
(Matiu 7.24-27)*

⁴⁶ “Ba pu ni yin mi ke ‘Dindaan, Dindaan,’ kaa ŋani maah tuk nimi ke ni ŋa pu na? ⁴⁷ Unii umɔk dan m chee, ki ŋun maaliin, ki ŋani kina na, m ga mɔk nimi waah naahn udaan u na. ⁴⁸ U naahn uja u ban u maa kidiik, ki gbii ni nyoo, ki maa lidinyikl ŋitakpal pu na la. Le nwam nyan, ki puu ki yur kidiik ngbaan, le kaa deŋni; ba pu? u maa ki mbamɔm. ⁴⁹ Unii u ŋun maaliin, kaa ŋani kina na naahn uja u maa kidiik kitin pu, kaa puen gbii mbuu ki maa lidinyikl na la. Le nwam nyan ki puu yur ki. Libuul ngbaan ni le ki lir kookoo.”

7

Yesu aah cha butɔb aajab aaninkpel aanaagbiija pɔɔk pu na

(Matiu 8.5-13)

¹ Waah len tibɔr timina binib aatafal ni ki ti doo na, le u buen Kapenaum aatinj ni. ² Le butɔb aajab nkub aaninkpel ubaa nan kpa unaagbiija ubaa ki gee u sakpen. Le unaagbiija ngbaan bun, ki ban u kpo. ³ Le butɔb aajab aaninkpel ngbaan ηun Yesu aabɔr, le ki tun ni Juu yaab aaninkpiib u chee, bi nan bui u ke u dan nan cha waanaagbiija pɔɔk. ⁴ Juu yaab aaninkpiib ngbaan aah fuu ni Yesu chee na, le bi ganj u ki bui ke, “Butɔb aajab aaninkpel ηeer ke aa ter u. ⁵ U gee timi aanib, ki maa mmeen aadiik tii timi.”

⁶ Le Yesu dii bi buen. Waah ti peen butɔb aajab aaninkpel ngbaan aadichal na, le uninkpel ngbaan tun ni uɔtiib ke bi tooh u nsan ni, ki ti bui u, “Tidindaan, butɔb aajab aaninkpel ke: Taa ki ηani falaa, ke waa ηeer aa dan udo ki koo waadiik ni. ⁷ U mu aa dak ke u ηeer u dan aa chee. Aa yaa po sil nsan ni ki len kan, waanaagbiija ga pɔɔk. ⁸ Uma ubaa kii uninkpel aamɔb, ki mu ye butɔb aajab aaninkpel la, le ki bui ubaa, ‘Li cha,’ le u buen; ki bui ubaa mu, ‘Dan,’ le u dan; le ki bui waanaagbiija, ‘Na kina,’ le u ηa.”

⁹ Yesu aah ηun waah len pu na, le ni gar u pam. Le u fenn ki toη kinipaak ki dii u na, le ki bui bi, “M tuk nimi la, maa kee kan unii u bi Israel yaab ponn ni ki gaa mi ki kii mbamɔm kina na.”

¹⁰ Le binib bi tooh Yesu nsan ponn ni na gir kun butɔb aajab aaninkpel do, le ki ti mui waanaagbiija ngbaan pɔɔk a.

Yesu aah fikr ukpopii aajapɔɔn nkun ni pu na

¹¹ Naa yunn le Yesu buen kitin kibaa ni, bi yin ki ke Neenn. Le waadidiliib ni kinipaak pam dii u. ¹² Waah peen kitin ngbaan aagoln aabisamɔb na, le u kan uja ubaa kpo, bi tu ni u. Una nan ye ukpopii la. U mu ye ujaɔnbaal la. Le waatin aanib pam mu dii u ki wiir. ¹³ Tidindaan aah kan ukpopii ngbaan na, le kinimbaak chuu u. Le u bui u, “Taa ki wii,” ¹⁴ le ki too foor duun linikpol na aawandookaan chee, ki meeh ni. Le binib bi tu ni u na sil. Le Yesu bui ke, “Unachipɔɔn, m bui si, fiin.” ¹⁵ Le uja u kpo na fii kal, ki piin ki bi len. Le Yesu di u tii una.

¹⁶ Le ijawaan chuu bi mɔmɔk. Le bi nyunni Uwumbɔr, ki bui ke, “Uwumbɔr aabɔnabr kpaan bi tikaasisik ni. Uwumbɔr dan u nan ter waanib la.”

¹⁷ Le bi mooni tibɔr timina itingbaan i bi nima chee na ni, ni Judea aatingbaan mɔmɔk ni, ki mooni Yesu aayimbil.

*Jɔnn aah tun ni waadidiliib Yesu chee pu na
(Matu 11.2-19)*

¹⁸ Jɔnn aadidiliib nan tuk u Yesu aah nani pu na mɔmɔk. ¹⁹ Le u yin bi ponn ni bilee, le ki tun bi ke bi buen Tidindaan chee, ki ti baa u ke u ye unii u Uwumbɔr aabɔnabtiib nan len ke u ga dan na aan waa ye? Bi ga li ban uken aa?

²⁰ Le Jɔnn aadidiliib ngbaan fuu ni Yesu chee ki nan bui u ke, “Jɔnn u muini binib nnyun ni na tun ni timi aa chee ti nan baa si ke, ‘Aa ye unii u Uwumbɔr aabɔnabtiib nan len ke u ga dan na aan saa ye, bee ti ga li ban uken la aa?’ ”

²¹ N-yoonn ngbaan le Yesu cha bimum pam pɔɔk, ki nyan tiyayaar binib ni, ki likr bijoom bi wiir na aanimbil; ²² le ki bui Jɔnn aadidiliib, “Gir buen Jɔnn chee, ki ti tuk u naah ŋun pu ki kan pu na, ke m likr bijoom aanimbil, ki cha biwɔb, ni bikɔndam, ni bitafakpaab pɔɔk, ki fikr binib bi kpo na nkun ni, ki tuk bigiim Uwumbɔr aabɔnyaan tee. ²³ Unii u kaa joo mi beeni na, Uwumbɔr aanyoor bi u pu.”

²⁴ Le Jɔnn aadidiliib aah buen na, Yesu len kini-paak ngbaan chee Jɔnn aabɔr ke, “Naah nan buen Jɔnn chee nteersakpiin ni na, ni nan dak ke ni ga kan kinye? Ni nan dak ke ni ga kan lipul li libuln fiini li na la aa? ²⁵ Ni nan buen ni ti kan uja u pee tiwanyaan na la aa? Binib bi pee tiwanyaan ki ji mmɔn na bi bibɔrb aadichal ni la. ²⁶ Ni nan buen ni ti kan Uwumbɔr aabɔnabr la aa? Mbamɔn, m tuk nimi la, u jer Uwumbɔr aabɔnabr. ²⁷ Ni ŋmee Uwumbɔr Aagbanj ni ke Uwumbɔr bui ke, ‘Maatutunn sɔ. M tun ni u ke u loln ni nsan, ki nan toor nsan siin si.’* Jɔnn le ye ututunn ngbaan. ²⁸ M tuk nimi la, baa kee ma unii ubaa u jer Jɔnn. Le unii u ye uwaatiir Uwumbɔr aanaan ni na jer Jɔnn.”

²⁹ Binib mɔmɔk ni bilampoogaab nan ŋun Jɔnn aaliin, ki cha u muin bi nnyun ni. Nima le mɔk ke bi kii ki tii Uwumbɔr aabamɔn. ³⁰ Farisii yaab ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb aa nan cha u muin bi nnyun ni. Nima le mɔk ke bi yii Uwumbɔr aamɔboln.

³¹ Tɔ, Yesu nan ki bui kinipaak ngbaan ke, “M ga di ba ki di ŋan dandana aanib ngbaan? Bi bi ke ba na? ³² Bi bi ke mbim mu ka kinyan ni ki tuk biŋeen

* **7:27** : Lik Malakai 3.1.

aatotiib, ‘Ti pii ŋiwul le ki tii nimi, le naa saar. Ti wii ikpowiil, le naa kaani.’ ³³ Dandana aanib ngbaan mu bi kina la; Jɔnn nan dan ki nan lul bumɔb, kaa nyu ndaan, le bi bui ke u kpa kinimbɔŋ. ³⁴ Min Unibɔn Aabo dan le ki ji ki nyu, le bi bui ke m ye upusakpiindaan ki ye udanyur; ki jɔnni bilampooagaab ni titunwanbirdam la. ³⁵ Tɔ, binib bimɔk kpa nlan mbamɔm na, bi bee ke Uwumbɔr aah ŋani pu na, ni ŋan.”

Upii ubaa aah nyuŋ Yesu pu na

³⁶ Farisii aanii ubaa nan bui Yesu ke u dan nan ji u chee tijikaar. Le u koo waadichal ni, ki kal ki bi ji. ³⁷ Le upii u ye titunwanbirdaan na bi kitinŋ ngbaan ni, ki ŋun ke Yesu ka ji tijikaar Farisii aanii ngbaan do. Le u joo ni nkpan mu nun mɔ na, kpalba nyaan u bi yin u ke alabasta na ponn ni, ³⁸ le ki dan nan sil Yesu aapuwɔb, utaa chee, le ki wii, ki cha tinyunyunn lir Yesu aataa pu, ki finn utaa, le ki joo waayikpir per utaa, ki moor utaa, ki di tulalee ngbaan ŋmir utaa. ³⁹ Farisii aanii ngbaan aah kan kina na, le u dak usui ni ke, “Uja wee yaa sil ye Uwumbɔr aabɔnabr kan, u ba ga bee upii u meeh u na aabimbin aah bi pu na, ke u ye titunwanbirdaan la.”

⁴⁰ Le Yesu tuk Farisii aanii ngbaan ke, “Simonn, m ban m bui si tibɔr tibaa la.”

Le u bui u, “Umɔmɔkr, lem.”

⁴¹ Le Yesu bui u, “Bijab bilee le nan bi, le ki joo uwankpadaan aapɔln. Ubaa joo waapɔln ŋimobil ŋi ŋeer iwiin ikui inŋmu aapal na, ubaa mu joo waapɔln ŋimobil ŋi ŋeer iwiin piinŋmu aapal na.

⁴² Bi mɔmɔk bilee aah kaa kpa nibaa bi giin tii u

na, le u di cha pinn bi məmək. Bijab bilee ngbaan ponn ni, ulau ga li gee u ki jer uken?”

⁴³ Le Simonn bui u, “Waah di cha pinn unii u aapɔln wiir na le ga li gee u ki jer u aapɔln kaa wiir na.”

Le Yesu bui u, “Aa len mbamɔn la,” ⁴⁴ le ki fenn toɲ upii ngbaan, ki bui Simonn, “Aa kan upii wee ee? M koo ni saadichal ni, le saa tii mi nnyun ke m finn ntaa. Upii wee ma kan, u di tinyunyunn le finn ntaa, ki di waayikpir per ntaa. ⁴⁵ Saa moor ntakpiln.† Uma le moor ntaa buyoonn m koo ni na ki nan saa dandana. ⁴⁶ Saa di nkpan ηmir n-yil. Uma le di tulalee ηmir ntaa. ⁴⁷ M tuk si la, m di cha waatunwanbir ti wiir na ki pinn u. Nima le cha u gee mi sakpen. M yaa di cha pinn unii titunwanbir siib na kan, udaan ga li gee mi siib la.”

⁴⁸ Yesu nan bui Simonn kina, le ki tuk upii ngbaan, “M di cha pinn si saatunwanbir la.”

⁴⁹ Le binib bi bi ji u chee tijikaar na baa bibaa bisui ni, “U ye ηma ki di cha pinn titunwanbir?”

⁵⁰ Le Yesu bui upii ngbaan, “Saah gaa mi ki kii pu na, nima le cha aa ηmar. Li cha ki li kpa nsuudoon.”

8

Bipiib bi dii Yesu na

¹ Naa yunn le Yesu bɔ dii ntisakpem ni ntiwaatiir ni, ki mooni Uwumbɔr aanaan aabɔnyaan tee. Waakpambalb kipiik ni bilee mu dii u. ² Bipiib bi u nan cha bi pɔɔk na mu dii u. Iween le nan joo bibaa. Tiyayaar mu nan joo biken. Bi ponn ni ubaa nan ye Mari, u bi yin u ke Magdalene

† 7:45 : ...moor ntakpiln: Israel yaab nan doon tɔb kina le ki mək ngeehn.

na. Tiyayaar tilole le nan joo u, le Yesu nan jenn nyan ti u ni. ³ Bi ponn ni ubaa mu ye Joana, u ye Ubarkpaan Herod aatutunn Chusa aapuu na. Ubaa mu ye Susana. Bipiib biken mu nan bi ki dii u ki wiir. Le bi mɔmɔk di baawan ter u ni waakpambalb.

*Unii u yaa njikaabim na aayatanɔkl
(Matiu 13.1-9; Mak 4.1-9)*

⁴ Le binib nyan itingbaan mɔmɔk ni, ki dan Yesu chee, ki ɲa kinipaak sakpen. Le u ɲakl bi liyatanɔkl:

⁵ “Ukpaal ubaa nan buen u ti yaa njikaabim. Waah yaa na, le mubaa lir nsan ponn ni. Le binib taa taa mu pu. Le inyoon i laani paacham na dan nan peei jin. ⁶ Le mubaa mu lir ntakpateer pu. Le mu guu punn mala, ki mu ki yɔl mala; ba pu? nima chee aa soon. ⁷ Le mubaa mu lir ikokon ponn ni. Le mu ni ikokon kpaan muun. Le ikokon ku mu. ⁸ Le mubaa mu lir kitiɲ ki ɲan na ponn ni, ki muun, ki mar, ki lu nkub nkub.”

Yesu aah len kina ti doo na, le u teen ke, “U kpa litafal na kan, u ɲun.”

*Nitaa ɲi pu u ɲakl bi ɲiyatanɔkl na
(Matiu 13.10-17; Mak 4.10-12)*

⁹ Le waadidiliib dan ki nan baa u liyatanɔkl ngbaan aatataa. ¹⁰ Le u bui bi, “Uwumbɔr le cha ni bee waanaan aabɔbɔrkaan. Biken ma kan, u ɲak bi ɲiyatanɔkl, aan bi lik, kaan li waa, ki pel, kaan bee naatataa.”*

*Unii u yaa njikaabim na aayatanɔkl aatataa
(Matiu 13.18-23; Mak 4.13-20)*

* **8:10** : Lik Aisaya 6.9-10.

11 “Liyatanɔakl ngbaan aatataa le ye ke njikaabim ngbaan le ye Uwumbɔr aabɔr. 12 Mu lir nsan ponn ni na le ye binib bi ɲun Uwumbɔr aabɔr na. Le kinimbɔɲ dan nan nyan ti bisui ni, bi taa gaa Uwumbɔr ki kii, ki ɲmar. 13 Mu lir ntakpateer pu na le ye binib bi ɲun Uwumbɔr aabɔr ki gaa ti ni mpopiin na. Bi mu aa gaa ti bisui ni mbamɔm. Bi gaa Uwumbɔr ki kii ni yunn siib; tɔ, ntɔɲ yaa pii bi kan, le bi ga di u lii. 14 Mu lir ikokon ponn ni na le ye binib bi ɲun Uwumbɔr aabɔr aan ki cha bitafal bi liwankpal ni, ni dulnyaa ni aawan ni mɔ na ni, ni baabimbin aabɔr ni na. Nima le ku tibɔr ngbaan bisui ni. Le taa mar. 15 Mu lir kitiɲ ki ɲan na ponn ni na le ye binib bi aasui ɲan ki ye mbamɔn na, ki ɲun Uwumbɔr aabɔr, ki joo ti mbamɔm, ki kpa limɔr, ki dii Uwumbɔr kaa di cha na.”

Karyaa aayatanɔakl
(Mak 4.21-25)

16 “Unii yaa see karyaa kan, waan di lisambil ki di chin u pu, kaan di siin tiwandookaan aataab. U ga di u tɔɲ tiwan paab la, le u li wiin aan binib bimɔk koo ni na li waa.

17 “Tibɔr timɔk bɔɔ na, ti ga kpiir. Tibɔbɔrkaan mɔmɔk mu ga nyan mpaan pu.

18 “Cha nitafal li bi naah ɲun pu na ni man. Unii u kpa na, Uwumbɔr ga kpee u. Unii u kaa kpa na, Uwumbɔr ga chuu gaa waah dak ke u kpa ti na.”

Binib bi ye Yesu aana ni unaatiib na
(Matiu 12.46-50; Mak 3.31-35)

19 Yesu aana ni unaatiib nan fuu ni ki ban u. Kinipaak ngbaan pu le baa ɲmaa koo ni u chee.

²⁰ Le bibaa tuk u, “Aana ni aanaatiib si lipaal ki ban si la.”

²¹ Le u bui bi, “Nna ni nnaatiib le ye binib bi ηun Uwumbər aabər ki ηani taah len pu na.”

*Yesu aah ηa pu ki cha kibun ηmin na
(Matiu 8.23-27; Mak 4.35-41)*

²² N-yoonn ngbaan le Yesu ni waadidiliib koo buηəb ni. Le u bui bi, “Cha ti puur nnyusakpem man.” Le bi buen. ²³ Buηəb na aah cha na, le u də bu ponn ni geen. Le kibun piin ki daar. Le nnyun feei ki koo buηəb na ni, le bu ban bu gbii. Ni nan ye linimaln la. ²⁴ Le bi dan ki nan finn Yesu ki bui ke, “Tidindaan, Tidindaan, ti ga bee nnyun ni.”

Le u finn, ki kae kibun ni tinyunkpenn. Le kibun ni tinyunkpenn ηmin chii. ²⁵ Le u baa bi, “Ba pu naa gaa mi ki kii?”

Yesu aah ηa pu na, le ni gar bi pam. Le ijawaan chuu bi. Le bi baa təb, “Ba aanibol bi na, ki kae kibun ni nnyun mu, aan ni kii waaməb.”

*Yesu aah cha uwaar pək pu na
(Matiu 8.28-34; Mak 5.1-20)*

²⁶ Bi nan fuu Gerasiin yaab aatin ki bi Galilee Aanyusakpem aadapuul na. ²⁷⁻²⁹ Le uwaar ubaa nan bi nima, ki chuun unmeen ni yunn, ki koo baah sui binib titakpalunn ti ponn ni na, kaa kii u li bi linampal. Tiyayaar chur u kpala kpala. Le udoyaab nan di idəribi ni tikululn buu u ke bi kiir u. Le u nan keei tikululn ni idəribi ngbaan. Tiyayaar ngbaan le di u buen nteersakpiin ni. Le Yesu aah nyan buηəb ni na, uja ngbaan dan nan tooh u nsan pu. Le Yesu tuk tiyayaar ngbaan, “Nyan u ni.” Nima pu na, waah kan Yesu na, le

u teen, ki gbaan kitin, unimbiin ni, le ki len mpɔɔn pu ke, “Yesu, sin u ye Uwumbɔr u kaa kpa n̄een aatɔ na Aajapɔɔn na, aa ban ba m chee? M gan si, taa n̄a mi falaa.”

³⁰ Le Yesu baa u, “Bi yin si ke ba?”

Tiyayaar pam aah bi u ni na, nima le u bui ke bi yin u ke Kipaak. ³¹ Le tiyayaar ngbaan gan Yesu ke u taa bui ti ke ti buen libuul li nyoo na ni.

³² Igbeer nan bi nima chee ki wiir, ki chuun ji limɔɔgongoln paab. Le tiyayaar ngbaan gan Yesu ke u cha ti koo igbeer ngbaan ni. Le u kii. ³³ Le ti nyan uja ngbaan ni, ki ti koo igbeer na ni. Le igbeer ngbaan mɔmɔk san sunn ni limɔɔgongoln taab, ki ti koo nnyun ni, ki bee nnyun ni.

³⁴ Tɔ, bijab bi kii igbeer ngbaan na aah kan kina na, le bi san buen kitin ni, ni itingbaan ni, le ki ti tuk binib tibɔr ngbaan. ³⁵ Binib aah n̄un kina na, le bi dan bi nan lik budabu n̄a na, le ki fuu ni Yesu chee, ki kan uja u tiyayaar nyan u ni na ka Yesu chee ki cheer ki pee tiwanpeenkaan, kaa ki chuun un̄meen. Le ijawaan chuu bi. ³⁶ Le binib bi kan Yesu aah cha uja ngbaan pɔɔk pu na, tuk bi waah n̄a pu na. ³⁷ Le Gerasiin aatin̄ aanib, ni itingbaan mɔmɔk aanib san ijawaan pam. Nima le bi gan Yesu ke u nya baatin̄ ni. Le u koo bun̄ɔb ni ke u gir buen nnyusakpem aadapuul. ³⁸ Le uja u tiyayaar nyan u ni na gan Yesu ke u cha u dii u.

Le Yesu aa kii, ki bui u, ³⁹ “Gir kun ki ti tuk binib Uwumbɔr aah tun litukpaan tii si pu na.”

Le u siir, ki bɔ dii waatin̄ ngbaan ni, n̄ipepel mɔmɔk, ki tuk binib Yesu aah tun litukpaan pu tii u na.

Yesu aah cha upii ubaa pɔɔk aan ki fikr upiibo nkun ni pu na

(Matiu 9.18-26; Mak 5.21-43)

⁴⁰ Yesu aah puur nnyusakpem na, kinipaak nan si kii u nima, ki kpa mpopiin ki gaa u. ⁴¹ Le uja ubaa, u ye mmeen aadiik ni aaninkpel, aan bi yin u ke Jairus na, dan nan gbaan kitiŋ Yesu aanimbiin ni, ki gaŋ u ke u dan udo, ⁴² ke ubisabaan, u ye ŋibin kipiik ni ŋilee na bun, ki ban u kpo. Le Yesu dii u ki buen.

Waaah cha na, le kinipaak dii u ki mueni u. ⁴³ Le upii u fu tipiir ŋibin kipiik ni ŋilee taa door na bi nima. U nan chaa biteteeb chee, ki jin waamombil mɔmɔk doo. Bi ponn ni ubaa mu aa ŋmaa cha u pɔɔk. ⁴⁴ Le u dan Yesu aapuwɔb, le ki nan meeh waabɔkul aamɔjuul. Libuul ngbaan ni le u pɔɔk. ⁴⁵ Le Yesu baa ke, “Ŋma meeh mi?”

Le bi mɔmɔk nee ke baa meeh u. Le Piita ni binib bi bi u chee na bui u, “Ndindaan, kinipaak ngbaan mɔmɔk bi aa chee ki mueni si kina, le aa baa ke ŋma meeh si?”

⁴⁶ Le Yesu bui ke, “Unii ubaa le meeh mi. M bee ke mpɔɔn nyan m ni.” ⁴⁷ Le upii ngbaan nan bee ke waa bɔr. Ijawaan nan chuu u, le uwon gbaa. Le u dan nan gbaan Yesu aanimbiin ni, ki tuk u binib mɔmɔk aanimbil ni, budabu cha u meeh u na, ni waaah pɔɔk libuul ngbaan ni pu na. ⁴⁸ Le Yesu bui u, “Mbisal, saah gaa mi ki kii na, nima le cha aa pɔɔk. Li cha ni mpopiin.”

⁴⁹ Yesu aah len kina na, le unii ubaa nyan ni Jairus do ki tooh Jairus nsan pu, ki nan tuk u ke, “Aabisal kpo a. Taa ki cha Umɔmɔkr ngbaan ŋani falaa ki cha aado.”

⁵⁰ Le Yesu ηun waah len pu na, ki bui Jairus, “Taa san ijawaan. Aa yaa ηa naadii baanja kan, u ga pɔɔk.”

⁵¹ Yesu aah fuu Jairus do na, le waa cha unii ubaa dii u ki koo ni, see Piita, ni Jɔnn, ni Jems, ni upiibo ngbaan aate ni una. ⁵² Le binib bi mɔmɔk bi lichiln ni na bi wii ikpowiil ki kaani. Le Yesu bui bi, “Taa wii man. Waa kpo. U geen la.”

⁵³ Le bi laa u pam. Bi bee ke u kpo la. ⁵⁴ Le Yesu chuu uηaal ki bui u, “Upiibo, fiin.” ⁵⁵⁻⁵⁶ Libuul ngbaan ni le waawiin ki gir koo u ni, le u fii. Le ni gar ute ni una pam. Le Yesu bui bi ke bi taa tuk unii ubaa waah ηa pu na, le ki bui bi ke bi tii ubo ngbaan tijikaar u ji.

9

Yesu aah tun waadidiliib kipiik ni bilee pu na (Matu 10.5-15; Mak 6.7-13)

¹ Yesu nan yin ni waadidiliib kipiik ni bilee ke bi kuun ni u chee, le ki tii bi mpɔɔn bi ti nyan tiyayaar aabɔη mɔmɔk binib ni, ki mu cha bibum pɔɔk; ² le ki tun bi, bi ti li tuk binib Uwumbɔr aanaan aabɔr, ki cha bibum pɔɔk, le ki bui bi, ³ “Ni taa li tu lisachuln aatuln libaa. Ni taa li joo kijaangbeek, ki taa li joo litaakɔr, ki taa li joo tijikaar, ki taa li joo ηimombil, ki taa li joo ηibɔkul ηilee. ⁴ Naah ti koo lidichal li ponn ni na, ni li bi li ponn ni ki ti saa bundaln ni ga nyan kitiη ngbaan ponn ni na. ⁵ Kitiη kibaa aanib yaa kaa gaa nimi kan, ni nyan nima ki kpaar nitaa aatatan ki lii nima. Nimina le ga li ye nsurm ki tii bi.”

⁶ Yesu aah tuk waadidiliib kina ki doo na, le bi siir ki bə dii ntim ni, ki mooni tibənyaan tee. Baah buen nimək na, le bi cha bibum pəək.

*Ubər Herod aah len pu joo cha Yesu wəb na
(Matiu 14.1-2; Mak 6.14-29)*

⁷ Ubər Herod nan ηun Yesu aah ηa pu na, kaa nyi waah ye udaan u na. Bibaa len ke Jənn le fikr nkun ni, ⁸ bibaa mu len ke Elaija, bibaa mu len ke n-yaayoonn na aabənbr ubaa le fikr. ⁹ Le Herod bui ke, “M nan chuu gii Jənn aayil. Maah ηun u aabər na, u ye ηma?” le ki ban ke u kan u.

*Yesu aah kpiin binib ηichur ηiηmu pu na
(Matiu 14.13-21; Mak 6.30-44; Jənn 6.1-14)*

¹⁰ Le Yesu aakpambalb ki gir ni, ki nan tuk u baah ηa pu na. Le u di bi buen Betseda aatin ni, bima bibaa. ¹¹ Le kinipaak ngbaan ηun ke u buen nima. Le bi mu paan u pu. Le u gaa bi, ki tuk bi Uwumbər aanaan aabər, le ki cha bi ponn ni bi ye bibum na pəək.

¹² Nwiin aah ban mu lir na, le waakpambalb kipiik ni bilee na dan nan bui u, “Ti bi kipəək ni la; cha kinipaak ngbaan buen itingbaan ni, ki ti ban tijikaar ni nkookoo yaan.”

¹³ Le u bui bi, “Nimi nibaa tii bi tijikaar man, bi ji.”

Le bi bui u, “Niboroboro kpin ηiηmu ni ijan ilee baanja le bi. Aa ban ke ti buen ti daa tijikaar ti ga ηeer binib ngbaan məmək na aa?” ¹⁴ Bijab ngbaan ga nan li fuu ηichur ηiηmu.

Le u bui waakpambalb ke bi cha kinipaak ngbaan kal kitin ηikpuk ηikpuk, piinmu piinmu.

¹⁵ Le waakpambalb ŋa kina, ki cha bi məmək kal. ¹⁶ Le u yoor ŋiboroboro kpin ŋiŋmu, ni ijan ilee ngbaan, le ki waan lik paacham, ki doon Uwumbər, ki gii, le ki di tii waakpambalb ke bi yakr siin kinipaak ngbaan məmək aanimbiin ni. ¹⁷ Le bi məmək ŋman ki bab. Baah ŋman ki bab ki gur ni na, le waakpambalb yoor tijikaar ti gur na, ki gbiin tibɔkur kipiik ni tilee.

*Piita aah len Yesu aabər pu na
(Matiu 16.13-19; Mak 8.27-29)*

¹⁸ Kitaak kibaa daal, le Yesu nan bi mee Uwumbər ubaa. Waadidiliib mu bi u chee. Le u baa bi, “Kinipaak ngbaan bui ke m ye ŋma?”

¹⁹ Le bi bui u, “Bibaa len ke aa ye Jənn u nan muini binib nnyun ni na, le biken mu len ke aa ye Uwumbər aabənabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la; biken mu len ke n-yaayoonn na aabənabr ubaa le fikr nkun ni.”

²⁰ Le u baa bi, “Nimi nibaa len ke m ye ŋma?”

Le Piita bui u, “Aa ye Uwumbər Aanii Kristo u ga gaa timi lii na la.”

*Yesu aah tuk bi waah ga ji falaa pu na
(Matiu 16.20-28; Mak 8.30–9.1)*

²¹ Le u sur bi mbaməm ke bi taa tuk unii ubaa, ²² le ki bui bi, “Min Unibən Aabo ga ji falaa sakpen. Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbər aato-toorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməməkɔb ga yii mi, ki ku mi. Iwiin itaa daal le Uwumbər ga fikr mi nkun ni.”

²³ Tɔ, u nan bui waadidiliib ni kinipaak ngbaan, “Unii yaa ban u dii mi kan, u yii ubaa, ki yoor waadɔpuinkoo iwiin məmək aan ki li dii mi. ²⁴Unii

umək kaan ηmaa kpo m pu na kan, waaməfal ga bee yəli la. Unii umək ga ηmaa kpo m pu na kan, u ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na. ²⁵ Unii yaa kan dulnyaa wee ni aawan məmək, ki lann waaməfal, ki wəη kan, ba aanyoor le u kan? ²⁶ Unii yaa san iniməən m ni maaliin chee u tuk binib biken kan, min Unibəən Aabo ga nan yii udaan ngbaan. M ga gir ni, ki li kpa m ni Nte Uwumbər aapəən. Uwumbər aatuuntiib bi ye chain na mu ga nyun mi. N-yoonn ngbaan le m ga yii udaan ngbaan. ²⁷ M tuk nimi mbamən la, binib bi si do na ponn ni bibaa aan kpo see bi puen kan Uwumbər aanaan waahr.”

*Yesu aawon aah kpeln pu na
(Matiu 17.1-8; Mak 9.2-8)*

²⁸ Waah len kina na, ni naahn iwiin iniin aapuwəb le u di Piita, ni Jənn, ni Jems, ki di jon lijool paab, u ti mee Uwumbər. ²⁹ Waah bi mee Uwumbər na, le unimbil wəb kpeln. Le waawan-peenkaan mu kpaln tiwanpipiln ni ga li deer aan-imbil na. ³⁰⁻³¹ Le bi kan bijab bilee bi wiin chain na bi len u chee tibər. Bi nan ye n-yaayoonn na aabənabtiib Moses ni Elaija la. Bi nan len waah ga ηa Uwumbər aageehn ki kpo Jerusalem ponn ni pu na. ³² Le ngeen joo Piita mam. Baah finn na, le bi kan Yesu aah wiin chain pu na, ki kan bijab bilee bi si u chee na. ³³ Bijab bilee ngbaan aah siir cha u na, le Piita bui u, “Ndindaan, taah bi do na, ni ηan. Cha ti ηa ηiboo ηitaa, ki di libaa tii si, ki di liken tii Moses, ki di liken tii Elaija.” Piita aah len kina na, waa nyi waah len ti cha ni wəb na.

³⁴ Waah laa bi len kina na, le ntaalangbam dan nan biin bi pu. Mu aah biin bi pu na, le ijawaan

chuu Yesu aadidiliib ngbaan. ³⁵ Le nneel len ntaalangbam na ni ke, “Maabo u m lee u na sɔ. Li ŋun waah len pu na man.”*

³⁶ Nneel ngbaan aah len ki ti doo na, bi nan kan Yesu baanja le si. Le bi joo tibər ngbaan bima baanja, kaa tuk unii ubaa n-yoonn ngbaan baah kan pu na.

*Yesu aah nyan libimbikl ubo ni pu na
(Matiu 17.14-18; Mak 9.14-27)*

³⁷ Kitaak aah woln na, le bi sunn ni lijool ngbaan taab. Le kinipaak sakpen tooh u nsan ni. ³⁸ Le kinipaak ngbaan ponn ni uja ubaa teen ke, “Uməmək, m gaŋ si, san njaɓɔn kinimbaak. U ye maabobaal la. ³⁹ Libimbikl le lir u ki cha u tar, ki cha uwon gbaa, le uməb ponn ni puk tipupuk, ki liin u nsin sakpen, kaa ban li di u lii. ⁴⁰ M gaŋ saadidiliib ke bi nyan u libimbikl ngbaan. Bi mu aa ŋmaa nyan u.”

⁴¹ Le Yesu bui ke, “Nimi dandana aanib, naa gaa Uwumbər ki kii, ki mu aa dii u mbaməm. Ni ban ke m yunn ni chee kinye pu, aan ki li kpa limər ni pu?” le ki tuk ubo ngbaan aate, “Li joo ni aajaɓɔn ngbaan m chee.”

⁴² Le ubo ngbaan aah choo na, libimbikl lii u kitin, le ki cha uwon gbaa sakpen. Le Yesu kae libimbikl ngbaan, ki cha ubijabo ngbaan pək, le ki di u giin tii ute. ⁴³ Baah kan Uwumbər aah kpa mpɔn sakpen pu na, le ni gar kinipaak ngbaan məmək pam.

*Yesu aah ki tuk waadidiliib waakun aabər pu na
(Matiu 17.22-23; Mak 9.30-32)*

* **9:35** : Lik Aisaya 42.1.

Naah gar binib ngbaan məmək kina na, le Yesu bui waadidiliib, ⁴⁴ “Bi ga di min Unibən Aabo ɲa binib aɲaal ni la. Cha tibər timina koo nitafal ni man.” ⁴⁵ Le baa bee taatataa. Uwumbər le bər taatataa ke bi taa bee. Le baa kaa ke bi baa Yesu taatataa.

Ulau ye uninyuun?

(Matiu 18.1-5; Mak 9.33-37)

⁴⁶ Le waadidiliib kpak tɔb kinikpakpak ke ulau ye uninyuun bi ponn ni. ⁴⁷ Le Yesu bee baah dak pu na, le ki di ubo siin ubaa chee, ⁴⁸ le ki tuk bi, “Unii umək gaa ubo wee maayimbil pu na kan, u gaa mi le na. Unii umək gaa mi na kan, u gaa Uwumbər u tun ni mi na le na. Unii u ye uwaatiir ni ponn ni na, uma le ye uninyuun.”

Taa kiir unii u tun Uwumbər aatuln na

(Mak 9.38-40)

⁴⁹ Le Jɔnn tuk Yesu, “Ndindaan, ti kan unii ubaa nyan tiyayaar binib ponn ni, saayimbil pu. U mu aa dii timi, nima le ti bui u ke u di cha.”

⁵⁰ Le Yesu bui u, “Taa ki tuk u ke u di cha. Unii u kaa ye nimi aadin na si nichaɲ ni la.”

Samaria yaab bibaa aah yii Yesu pu na

⁵¹ Bundaln Yesu ga gir buen paacham na peen ni. Le u pɔk ubaa ke u buen Jerusalem, ⁵² le ki tun bitutum ke bi loln u pu nsan. Le bi buen, le ki ti fuu Samaria yaab† aatiɲ kibaa ponn ni, bi ti gor kiir u. ⁵³ Le kitiɲ ngbaan ni aanib kan ke u ban u buen Jerusalem. Nima le bi yii u. ⁵⁴ Waadidiliib Jems ni Jɔnn aah kan ke bi yii u na, le bi baa u,

† 9:52 : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mɔ.

“Tidindaan, aa ban ke ti mee Uwumbɔr aan mmii nyan paacham ki gaa bi [ke Elaija aah nan ŋa pu na aa]?”

⁵⁵ Yesu nan fenn ton Jems ni Jɔnn le ki kae bi, [ki bui bi, “Naa nyi Mfuur Nyaan mu yeh nimi na aah bi pu na. ⁵⁶ Min Unibɔn Aabo aa dan m nan ku binib. M dan ke m nan gaa bi lii la.”]

Le bi buen kitiŋ kiken ni.

*Binib bi ban ke bi dii Yesu na
(Matiu 8.19-22)*

⁵⁷ Baah cha na, le uja ubaa dan nan bui Yesu, “M ga dii si saah cha nin chee na mɔk.”

⁵⁸ Le Yesu bui u, “Inɔk kpa yaah koo ibuu i ponn ni na. Inyoon i laani paacham na mu kpa yaadil. Min Unibɔn Aabo aa kpa maah ga doon nin chee na.”

⁵⁹ Le Yesu tuk uja uken, “Li dii mi.”

Le u bui u, “Ndindaan, m mee si nsan, cha m buen ti sub nte waahr, aan ki nan dii si.”

⁶⁰ Le Yesu bui u, “Cha bitekpiib sub tɔb. Si ma kan, aa li cha ti moon Uwumbɔr aanaan aabɔr.”

⁶¹ Le uja uken mu tuk Yesu, “Ndindaan, m ga dii si la. M mu mee si nsan, cha m buen ti chɔi maachiln ni aanib waahr, aan ki nan dii si.”

⁶² Le Yesu bui u, “Unii yaa joo unaaja ko kisaak ki lik puwɔb kan, waa ŋeer Uwumbɔr aanaan ni aatuln.”†

10

Yesu aah tun waadidiliib imonko itaa ni kipiik pu na

† **9:62** : Naatataa le ye ke unii yaa kaa gaa Uwumbɔr aatuln injaal ilee kan, waa ŋeer u tun li.

¹ Nee aapuwɔb le Tidindaan nyan bijab imonko itaa ni kipiik ki kpee, le ki tun bi bilelee ke bi loln u pu nsan, ki ti koo waah ga buen ntim mu mɔmɔk ni na. ² U bui bi, “Idi biir le ki wiir. Bidicheeb aa wiir. Nima pu na, ni li mee kisaak aadindaan man ke u tun bidicheeb bi ti chee waajikaar. ³ Li cha man. Maah tun nimi na, ni ga li bi ke ipihbi i bi ŋisapol aakaasisik ni na la. ⁴ Ni taa li joo ŋimombil aataakɔr, ki taa tun ŋitun, ki taa li joo ŋinaatak, ki taa sil nsan ni ki doon unii ubaa. ⁵ Ni yaa koo lidichal ni kan, njan aawan le ye ke ni bui bi, ‘Uwumbɔr aanyoor bi lidichal lee aanib pu.’ ⁶ Uninyaan yaa bi nima chee kan, Uwumbɔr aanyoor ga li bi u pu. Uninyaan yaa kaa bi kan, Uwumbɔr aanyoor ga gir ni ni pu. ⁷ Lidichal libaa aanib yaa gaa nimi kan, ni li bi nima ki ti saa buyoonn ni ga nan nya na, ki taa jir lidichal. Ni li ji ki li nyu baah ga tii nimi ni na; ututunn mɔmɔk ŋeer waapar. ⁸ Ni yaa koo kitin kibaa ni aan bi gaa nimi kan, ni li ji baah ga tii nimi ni na, ⁹ ki bui bi ke, ‘Uwumbɔr aanaan peen ni nimi la,’ ki cha bibum bi bi nima na pɔk. ¹⁰ Ni yaa koo kitin kibaa ni, aan baa gaa nimi kan, ni bɔ dii ki ponn ni ki bui ke, ¹¹ ‘Nimi aatin aatatan ti bi titaapɔtan ni na, tima le ti kpaar lii do chee na, ni li ye nsurm ki tii nimi. Ni li nyi ke Uwumbɔr aanaan peen ni, le ni yii.’ ¹² M tuk nimi la, bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, binib ngbaan aatafadaan ga jer Sodom aatin aanib aatafadaan.”

*Binib bi kaa kpeln baabimbin na aabɔr
(Matiu 11.20-24)*

13 “Korasinn aatiŋ aanib, tibəbir bi ni pu. Betseda aatiŋ aanib, tibəbir bi ni mu pu; ba pu? m yaa ba nan tun lijnjiir aatun Taya ni Saidonn aatim aanib aakaasisik ni ke maah tun lijnjiir aatun nikaasisik ni pu na kan, bi ba ga kpeln baabimbin ni yunn, ki li pee tiwanpeenkaan ni saak kuub na, ki di nfatan puŋ biyil, aan ki mək ke bisui bii baatunwanbir pu. 14 Bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na, nimi aatafadaan ga jer Taya aatiŋ aanib ni Saidonn aatiŋ aanib aatafadaan. 15 Nimi Kapenaum aatiŋ aanib ma kan, bi ga yoor nimi paacham aa? Aayii. Bi ga sunn nimi tataab tataab la.”

16 Yesu nan tuk waadidiliib, “Unii u ŋun nimi aabər na kan, u ŋun maabər le na. Unii u yii nimi na kan, u yii mi le na. Unii u yii mi na kan, u yii Uwumbər u tun ni mi na le na.”

Waadidiliib imonko itaa ni kipiik na aah gir ni pu na

17 Le bijab imonko itaa ni kipiik ngbaan gir ni Yesu chee ni mpopiin, ki nan bui u, “Tidindaan, tiyayaar mu kii timi aaməb, saayimbil pu.”

18 Le u bui bi, “M kan kinimbəŋ nyan ni paacham ki ŋa yəli ke utaal aah moor ki lir pu na. 19 Lik man, m tii nimi mpəən, ni ti taa ikuub ni inyoohn pu, ki tii nimi mpəən, ni nyan timi aadin kinimbəŋ aapəən məmək, le tiwan nibaa aan ŋmaa ŋa nimi nibaa. 20 Tə, tiyayaar aah kii nimi aaməb na, ni taa cha nima baanja le li ye nimi aapopiin. Nimi aayimbil aah ŋmee paacham na le ye mpopiin mbaməm.”

*Yesu aah kpa mpopiin sakpen pu na
(Matiu 11.25-27; 13.16-17)*

²¹ N-yoonn ngbaan le Uwumbər Aafuur Nyaan cha Yesu kpa mpopiin pam, ki bui ke, “Nte Uwumbər u ye paacham ni taab Aadindaan na, aa bər tibər timina bilankpalb ni binimbiwolm, le ki di mək chapəntiib, nima le m pak si. Nte, saageehn le na, nima le cha aa ɲa kina.

²² “Nte Uwumbər le tii mi tiwan məmək. Ubaa aa nyi min Uwumbər Aajapəən aah ye udaan u na, see Nte Uwumbər. Ubaa mu aa nyi Nte Uwumbər aah ye udaan u na, see min Ujapəən. Binib bi m ban ke m di Uwumbər mək bi na, bi mu nyi u.”

²³ Le u fenn ki toj waadidiliib, ki bui bi libəəl ni, “Uwumbər aanyoor bi ni pu, ninimbil aah kan tiwan ni na pu. ²⁴ M tuk nimi la, Uwumbər aabənabtiib ni bibərb bi wiir na nan ban bi kan naah kan tiwan ni na, kaa kan. Bi nan ban bi ɲun naah ɲun tibər ti na, kaa ɲun ti.”

Samaria aatiɲ aaninyaan aah ɲa pu na

²⁵ Le uja u nyi Uwumbər aakaal mbaməm na ubaa fii sil ki pen Yesu nlan, ki baa u, “Uməməkɾ, m ga ɲa kinye ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na?”

²⁶ Le Yesu baa u, “Ni ɲmee kinye Uwumbər aakaal ponn ni? Aa karn kinye?”

²⁷ Le u bui u, “Ni ɲmee ke, ‘Aa li gee Aadindaan Uwumbər aasui məmək ni, ni saawiin məmək, ni saapəən məmək, ni saalandak məmək, ki li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.’ ”

²⁸ Le Yesu bui u, “Aa len mbamən la. Li ɲani kina, le aa ga kan liməfal.”

²⁹ Le u ban ke u li kpa mbamən, le ki baa Yesu, “Nma ye nna aabo?”

³⁰ Le Yesu bui u, “Uja ubaa nan nyan Jerusalem ki cha Jeriko. Waah cha na, le u ti lir bififiirb aanjaal ni. Le bi chuu peer waawanpeenkaan ki gbaa u, le u ti ban u kpo. Le bi siir cha u. ³¹ Naah kpee siib na, le Uwumbər aatotoor ubaa mu jer nima, ki kan u. Waah kan u na, le u gɔln u ki jer. ³² Le Liifai* aanii ubaa mu paan ni, ki nan jer nima, le ki kan u, le ki mu gɔln u ki jer. ³³ Le Samaria† aatiŋ aanii ubaa mu cha waasachuln, ki nan fuu nima chee. Waah kan u na, le kinimbaak chuu u. ³⁴ Le u buen u chee, ki di nnyɔk ni nkpan meen ibuun ngbaan, ki di ŋitan poo u, le ki di u diŋ uma ubaa aabon pu, ki di u buen tichaandir ponn ni, ki ti lik u nima. ³⁵ Le ni woln kitaak le u di ŋimombil tii tichaandirdaan, le ki bui u, ‘Lik u tii mi. Aa yaa jin ŋimombil ŋi jer ŋimina kan, m nan gir ni kan, m ga nan pa si.’”

³⁶ Le Yesu baa nkaal aamɔmɔkr ngbaan, “Uja u lir bififiirb aanjaal ni na, bijab bitaa ngbaan ponn ni, ulau tee ye una aabo? Aa dak kinye?”

³⁷ Le u bui u, “Unii u san u kinimbaak na le ye una aabo.”

Le Yesu bui u, “Li cha ki mu li ŋani kina.”

Yesu aah mann Mata ni Mari pu na

³⁸ Tɔ, Yesu ni waadidiliib aah chuun lisachuln pu na, le bi ti fuu kitin kibaa ponn ni. Le upii u bi yin u ke Mata na gaa u waadichal ni. ³⁹ Mata nan kpa naal ubaa, bi yin u ke Mari. Le Mari ka Yesu chee, ki pel waah len pu na. ⁴⁰ Mata le tun tichann aatuln ki bi gonni ki ti bak. Nima le u dan nan bui Yesu, “Ndindaan, nnaal cha mi baanja le channi

* **10:32** : Liifai yaab nan tun lituln Uwumbər Aadichal ni la.

† **10:33** : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mɔ.

nimi tichann kaa ter mi. Aatafal aa bi ni ni ii? Bui u ke u ter mi.”

⁴¹ Le Tidindaan bui u, “Mata, Mata, aa cha tiwan sakpen le muk si ki ŋa si ilandak. ⁴² Tiwan nibaa baanja le aa lann. Mari aah lee ni na le ŋan. Ubaa aan nyan waah lee ni na u chee.”

11

*Yesu tuk bi baah ga mee Uwumbɔr pu na
(Matiu 6.9-13; 7.7-11)*

¹ Kitaak kibaa daal, le Yesu nan bi nibaa chee ki bi mee Uwumbɔr. Waah mee u ti doo na, le waadidiliib ponn ni ubaa bui u, “Ndindaan, mɔk timi taah ga mee Uwumbɔr pu na, ke Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na aah nan mɔk waadidiliib pu na.”

² Le Yesu bui bi, “Ni yaa mee Uwumbɔr kan, ni bui ke,

‘Tite Uwumbɔr [u bi paacham na,]

cha binib li san saayimbil;

cha saanaan dan.

[Bi li ŋani saageehn dulnyaa wee ni,

ke baah ŋani paacham pu na.]

³ Tiin timi din aawiin aajikaar.

⁴ Cha timi aatunwanbir pinn timi; ba pu?

ti mu di cha pinn binib bimɔk koo timi aataani ni na.

Taa cha ti kan ntɔŋ.

[Nyan timi tibɔbir ni.]’ ”

⁵ Le Yesu ki bui bi, “Ni ponn ni ubaa yaa buen aajɔ do kinyetaasiik ki ti sil lipaal ki bui u, ‘Njɔ, pinn mi ŋiboroboro kpin ŋitaa; ⁶ njɔ ubaa chuun fuu ni ndo; m mu aa kpa tijiir tibaa m tii u’ kan, ⁷ le

aajɔ u bi kidiik ni na ga bui si, ‘Taa muk mi. M ni maabilb doon ki lan kidiik a. Maan ŋmaa fii ki tii si.’ ⁸ Naa ye kijɔtiik pu le u ga fii ki tii si. Aa yaa gaŋni u ki gaŋni u ki muk u kan, nima le ga cha u fii ki tii si saah ban pu na mɔmɔk. ⁹ Nima pu na, m tuk nimi la, ni li mee Uwumbɔr man, le u ga tii nimi. Ni li ban Uwumbɔr chee man, le ni ga kan. Ni li kpaar jaalen man, le u ga piir tii nimi. ¹⁰ Unii umɔk mee Uwumbɔr na, u ga tii u. Unii umɔk ban na, u ga kan. Unii umɔk kpaar jaalen na, u ga piir tii u. ¹¹ Ni ponn ni ubaa aabo yaa mee si maab kan, aa ga di litakpal tii u uu? U yaa mee si ujan kan, aa ga di uwaa tii u uu? ¹² U yaa mee si likoojiln kan, aa ga di unyoohn tii u uu? ¹³ Nimi titunwanbirdam yaa tee nyi ipiin i ŋan na ki tii nimi aabim kan, ŋmaninkabaa Nite Uwumbɔr u bi paacham na le aan di Waafuur Nyaan tii binib bi mee u ki ban mu na aa?”

Binib bibaa aah sii Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu na

(Matiu 12.22-30; Mak 3.20-27)

¹⁴ Uja u tiyayaar cha u ŋa ubir na nan bi nima chee. Le Yesu nyan tiyayaar ngbaan u ni, le u len, kaa ki ye ubir. Le ni gar kinipaak ngbaan pam. ¹⁵ Bi ponn ni bibaa mu bui ke kinimbɔŋ ki bi yin ki ke Beelsebul, u ye tiyayaar aayidaan na, le tii u mpɔɔn ke u nyan tiyayaar binib ni.

¹⁶ Bibaa mu tɔŋ u ki ban ke u tun lijnjiir aatuln ki mɔk bi ke u ye Uwumbɔr Aanii. ¹⁷ Le u bee baah dak pu na, le ki bui bi, “Nnaan mubaa ni aanib yaa jaa tɔb kijaak kan, nnaan ngbaan ga bee yɔli la. Lidichal libaa ni aanib mu yaa jaa tɔb kijaak kan, bi ga lir la. ¹⁸ Ni len ke Beelsebul u ye tiyayaar

aayidaan na le tii mi mpɔɔn ke m nyan tiyayaar binib ni. Tiyayaar aayidaan kinimbɔɔn yaa ɲa kina kan, ki jan kibaa kijaak la. Kaanaan ga ɲa kinye aan ki sil? ¹⁹ Ni yaa len ke tiyayaar aayidaan Beelsebul le tii mi mpɔɔn ke m nyan tiyayaar binib ni kan, ɲma tii nimi aanib mu mpɔɔn ke bi nyan tiyayaar binib ni? Nimi aanib aah ɲani pu na le ga mɔk ke ni kpa mbamɔn aan naa kpa. ²⁰ Mma kan, Uwumbɔr aapɔɔn pu le m nyani tiyayaar binib ni. Nima le mɔk ke Uwumbɔr aanaan fuu ni ni chee.

*Yesu aah nyɔn kinimbɔɔn ki bii kaawan pu na
(Matiu 12.29; Mak 3.27)*

²¹ “Liwɔkl li kpa tijawan sakpen na yaa lik waadichal kan, ubaa aan bii waawan. ²² Le unii u kpa mpɔɔn jer u na yaa lir u pu ki nyɔn u kan, u ga gaa waajawan ti ter u na mɔmɔk, ki ji waawan.

²³ “Unii u kaa dii mi na kan, u ye maadin la. Unii u mu kaa kuuni binib tii mi na kan, u yaani bi la.”

*Tiyayaar aah ga gir ni pu na
(Matiu 12.43-45)*

²⁴ “Tiyayaar yaa nyan unii ni kan, ti ga li chuun gɔr nnyun aah kaa bi kipɔɔk ki ponn ni na, ki ban taah ga kal nin chee ki fuur na, kaan kan. Le ti ga len ke, ‘M ga gir kun maah nan nyan unii u ponn ni na la.’ ²⁵ Le ti ga gir ni ki nan kan ke bi toor taakookoo yaan, le ni ɲan. ²⁶ Le ti ga buen ki ti joo ni tiyayaar tilole ti bir ki jer ti na. Le ti mɔmɔk ga koo unii ngbaan ponn ni, ki ga li bi u ponn ni, le ki ɲa u yɔli ki jer waah nan bi njan na pu na.”

Binib bi kpa Uwumbɔr aanyoor mbamɔm na

²⁷ Yesu aah len kina na, le kinipaak ngbaan ponn ni upii ubaa len mpɔɔn pu, “Uwumbɔr aanyoor bi upii u ma si ki tii si libiil na pu.”

²⁸ Le Yesu bui ke, “Binib bi ŋun Uwumbɔr aabɔr ki kii ti na, Uwumbɔr aanyoor bi bima le pu.”

*Baah ban ke Yesu tun lijnjiir aatuln pu na
(Matiu 12.38-42)*

²⁹ Kinipaak aah kuun ni Yesu chee na, le u bui ke, “Dandana aanib ye binib bi bir na la. Bi ban ke m mɔk bi lijnjiir aawan, aan bi nin gaa mi ki kii. Uwumbɔr aah nan ŋa lijnjiir aatuln ki ŋa waabɔnabr Jona pu na, lituln limina aaboln le bi ga kan. Maan mɔk bi lijnjiir aawan niken.

³⁰ Uwumbɔr aah nan ŋa Jona pu na, ni nan ye limɔkl le ki tii Ninefa aatiŋ aanib. Kina le waah ga ŋa min Unibɔn Aabo pu na ga li ye limɔkl ki tii dandana aanib ngbaan. ³¹ Seba aatiŋ aapiibɔr nan nyan ni dandar ke u nan ŋun Ubɔr Solomonn aalan aaliin. Min u jer Solomonn na bi do la, le naa ŋun maaliin. Bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, upiibɔr ngbaan aah nan ŋa pu na, nima le ga mɔk ke dandana aanib aabɔr bii. ³² Jona nan tuk Ninefa aatiŋ aanib Uwumbɔr aabɔr, le bi kpeln baabimbin. Min, u jer Jona na le tuk dandana aanib Uwumbɔr aabɔr, le baa kpeln baabimbin. Bundaln Uwumbɔr ga ji binib tibɔr na, Ninefa aatiŋ aanib aah nan kpeln baabimbin pu na, nima le ga mɔk ke dandana aanib aabɔr bii.”

*Tiwon aawiihn
(Matiu 5.15; 6.22-23)*

³³ “Unii yaa see karyaa kan, waan di u di bɔr, kaan di lisambil chin u pu. U ga di u tɔŋ tiwan paab

la, le u li wiin binib bimək koo ni na chee, bi li waa.
³⁴ Aanimbil ye saawon aakaryaa la. Aanimbil yaa woln ke aa dii Uwumbər aasan kan, saabimbin məmək gbii nwiihn la. Aanimbil yaa kaa woln kan, saabimbin gbii mbəmbəən la. ³⁵ Li nyi ki taa cha nwiihn mu bi aa ni na li ye mbəmbəən.
³⁶ Saabimbin məmək yaa gbii nwiihn, kaa bəən nibaa chee kan, aa ga li bi nwiihn ni mbaməm. Ni ga li bi ke karyaa u wiin chain na aah ga woln saah bi nin chee na pu na la.”

Yesu aah galn Farisii yaab ni ikaal aaməmək pu na

(Matiu 23.1-36; Mak 12.38-40)

³⁷ Yesu aah len kina ki ti doo na, le Farisii aanii ubaa bui u ke u dan udo ki nan ji tijikaar. Le u koo waadichal ni, ki kal ki bi ji. ³⁸ Le Farisii aanii ngbaan kan ke Yesu ji kaa njir uŋaal. Le ni gar u. ³⁹ Le Tidindaan bui u, “Nimi Farisii yaab, ni njir tiyir ni njisambil aapuwəb mbaməm, kaa njir ni ponn ni. Kina le ni ban ke binib bui ke ni ye bininyaam; nisui ponn ni mu gbii kinaayuk aatuln ni titunwanbir. ⁴⁰ Nimi bijərb bimina, Uwumbər u nan naan tiwon na, uma le naan nisui mu. ⁴¹ Di naah kpa tiwan ni na tii bigiim, ki di nibaa mu tii bi. Ni yaa ŋa kina kan, tijəŋ tibaa aan ki li bi ni chee.

⁴² “Nimi Farisii* yaab, tibəbir bi ni pu; ba pu? ni yakr tikpifar nfum kipiik le ki nyan nibaa le di tii Uwumbər, kaa ŋani ni ŋan na, kaa gee Uwumbər. Ni ŋan ke ni li ŋani ni ŋan na, ki li gee Uwumbər, ki yakr nimi aawan mu ki di tii u.

* **11:42** : Farisii yaab nan ye Juu yaab bibaa bi aanimbil man ke binib li dii Moses aakaal na.

⁴³ “Nimi Farisii yaab, tibɔbir bi ni pu; ba pu? ni gee ke ni kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ki gee ke binib doon nimi mbamɔm kinyan ni. ⁴⁴ Tibɔbir bi ni pu. Ni naahn nikaakul ni bɔɔ na, ni binib chuun taar ni pu, kaa nyi na.”

⁴⁵ Le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkr ubaa bui u, “Umɔmɔkr, saah len kina na, aa sii ti mu la.”

⁴⁶ Le Yesu bui ke, “Nimi Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, tibɔbir bi ni mu pu. Ni di nkaal mu pɔɔ sakpen na, le ki di kpee Uwumbɔr aakaal pu, ki tuk binib ke bi li dii kina. Ni mu aa ter bi ke bi dii kina. ⁴⁷ Tibɔbir bi ni pu; ba pu? ni maa nikaakul ki tii Uwumbɔr aabɔnabtiib bi nan bi n-yaayoonn na. Niyaaajatiib le nan ku bi. ⁴⁸ Ni mu nyi baah nan ku bi pu na, ki mu kii baah nan na pu na. Niyaaajatiib le nan ku bi. Ni mu maa nikaakul tii bi. ⁴⁹ Nima pu le Uwumbɔr aah kpa nlan pu na, u bui ke, ‘M ga tun bibɔnabr ni bitutum bi chee. Le bi ga ku ngem ki na biken mu falaa.’ ⁵⁰ Buyoonn dulnyaa wee nan piin ki joo cha na, binib nan ku Uwumbɔr aabɔnabtiib. Linikul ngbaan mɔmɔk pu le Uwumbɔr ga daa dandana aanib aatafal. ⁵¹ Njan, bi nan ku Abel, le ki ku bininyaam ki joo cha, ki ti pii Uwumbɔr aabɔnabr Sekaria, u bi nan ku u, kitork aabimbiln ni Uwumbɔr Aadichal aakaasisik ni na. Mbamɔn, m tuk nimi la, linikul ngbaan mɔmɔk pu le Uwumbɔr ga daa dandana aanib aatafal.

⁵² “Nimi Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, tibɔbir bi ni pu. Naa mɔk binib Uwumbɔr aakaal mbamɔm. Nimi nibaa aa dii mu, le ki tee lej binib bi ban bi dii mu na nsan.”

⁵³ Yesu aah nyan nima chee na, le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, ni Farisii yaab kpak u

kinikpakpak pam, ki baa u mbaan tibər ti wiir na pu, ⁵⁴ ki ban bi pen u nlan ki kan waataani aan ki galn u.

12

Yesu tuk waadidiliib ke bi li nyi binib bi ηmann bi na

(Matiu 10.26-27)

¹ Binib churbaka aah nan kuun Yesu chee ki ti taar tɔb pu pu na, le u bui waadidiliib, “Ni li nyi Farisii yaab aabimbin aah bi pu na, ki taa li bi kina man. Bi ηmanni ke bi ye bininyaam, kaa ye.

² Tibɔbɔrkaan mɔmɔk ga kpiir. Tibər timɔk bɔɔ na, ti ga nyan mpaan pu. ³ Naah loon len tibər ti mbɔmbɔɔn ni na, binib ga ηun ti nwiihn pu. Naah loon tibər ti binib aatafal ni kidiik ponn ni na, bi ga di ti moon lipaal.”

Ni li san Uwumbər baanja

(Matiu 10.28-31)

⁴ “Nimi bi ye njɔtiib na, m tuk nimi la, ni taa san binib ijawaan man. Bi ga ηmaa ku nimi aawon baanja la. Baan ki ηmaa ηa nimi nibaa. ⁵ M sur nimi naah ga li san u ijawaan na. Ni li san Uwumbər. U yaa ku binib kan, u kpa mpɔɔn ke u di bi ηa mmii mu kaan junn na ni. Mbamɔn, m tuk nimi la, ni li san uma.

⁶ “Bi kooh iyaar iηmu janjan bilee la. Le Uwumbər aa suln i ponn ni ubaa aabɔr. ⁷ Ni taa san ijawaan man. Ni jer iyaar pam. Uwumbər nyi nimi aayikpir aakahm.”

Lem binib aanibil ni ke aa ye Kristo yoo la

(Matiu 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ “M tuk nimi la, unii umək len binib aanimbil ni ke min le ye Udindaan na, min Unibən Aabo mu ga len Uwumbər aatuuntiib aanimbil ni ke udaan ngbaan le ye miyoo. ⁹ Unii umək yii mi binib aanimbil ni na, m mu ga yii udaan ngbaan Uwumbər aatuuntiib aanimbil ni.

¹⁰ “Unii yaa bii min Unibən Aabo kan, Uwumbər ga ηmaa di cha pinn u. Unii yaa sii Uwumbər Aafuur Nyaan kan, Uwumbər aan di cha pinn u.

¹¹ “Bi yaa chuu nimi, ki di ηa mmeen aadir ni, bee ntim aaninkpiib aanimbiin ni, bi ti ji nimi tibər kan, ni taa baa nisui ni ke ni ga len kinye aan ki nyan nibaa tibər ni. ¹² N-yoonn ngbaan yaa fuu ni kan, Uwumbər Aafuur Nyaan le ga mək nimi naah ga len pu na.”

Uwankpadaan u ye ujər na

¹³ Kinipaak ngbaan ponn ni le uja ubaa tuk Yesu, “Uməmək, bui nkpel ke u yakr tite aafaal ki di min yaan tii mi.”

¹⁴ Le Yesu bui u, “Uja, ηma tii mi nsan ke m ji nimi tibər ki yakr lifaal tii nimi?” ¹⁵ le ki tuk kinipaak ngbaan, “Ni li nyi man ki taa li kpa iniman. Unii yaa kpa liwangol li wiir na kan, nima le aan tii u liməfal.”

¹⁶ Yesu nan ηakl bi liyatanəkl ke, “Uwankpadaan ubaa aasaak nan ηa tijikaar ti wiir na. ¹⁷ Le u dak usui ni, ‘Maa ki kpa maah ga di maajikaar ηa tiwan ni ponn ni na. M ga ηa kinye? ¹⁸ M ga ηa kina la; m ga gbaa wii maapil məmək, ki ki maa ηipil ηi filk ki jer ηimina na. M ga di maajikaar məmək ηa ηi ponn ni. ¹⁹ Le m ga bui mbaa, M kpa tijikaar ti ga fuu mi ηibin sakpen na. M ga fuur, ki ji, ki nyu, ki li məəni.’

²⁰ Tɔ, le Uwumbər bui u, ‘Si ujər wee, kinyeek kee le aa ga kpo. Saah kuun liwangol limək siin na, ɲma ga li yeh li?’

²¹ “Kina le unii umək di liwangol bil kiir ubaa, kaa kpa liwangol Uwumbər chee na, u mu ye ujər.”

*Gaa Uwumbər ki kii mbaməm man
(Matiu 6.25-34)*

²² Le Yesu bui waadidiliib, “Nima le m tuk nimi, ni taa cha nimi aalandak li muk nimi tiwon aawan pu, ki taa li dak ke, ‘Ti ga ji ba? Ti ga peen ba?’

²³ Liməfal bi tijikaar baanja pu la aa? Tiwon bi tiwanpeenkaan baanja pu la aa? ²⁴ Dakl lik ɲikakaa aah bi pu na. ɲaa ko tijikaar, ki mu aa chee ti, kaa kpa ɲipil, kaa kpa ɲiboo. Uwumbər le kpiini ɲi. Naa jer ɲi sakpen aa? ²⁵ Ni ponn ni ubaa ga ɲmaa muk waalandak aan ki yunn ki jer Uwumbər aah siin pu na aa? ²⁶ Naah kaa ɲmaa ɲa tiwan ni kaa pɔɔ na, ba pu ni cha ilandak muk nimi ni gur na pu? ²⁷ Dakl lik mmopuun aah bi pu na. Mu aa tun lituln, ki mu aa fik tikokonn. M tuk nimi la, Ubər Solomonn u nan pee tiwanpeenkaan nyaan na aawanpeenkaan aa nan ɲan ke mmopuun aah ɲan pu na. ²⁸ Timoor bi din, ki ga fe wu mmii fen, le Uwumbər ɲa ti mmopuun mu ɲan na. Waan tii nimi tiwanpeenkaan aa? Naa gaa Uwumbər ki kii mbaməm. U ga tii nimi. ²⁹ Ni taa cha ninimbil li man tijikaar ni tiwanyukaan pu, ki taa cha ilandak li muk nimi. ³⁰ Tiwan ngbaan məmək pu le dulnyaa wee ni aanib bi kaa dii Uwumbər aasan na aanimbil man. Nite Uwumbər nyi ke ni ban tiwan ngbaan. ³¹ Ni cha ninimbil li man Uwumbər

* **12:25** : Bee “...aan ki di lisanj libaa kpee waafəfək pu uu?”

aanaan pu, le u ga di tiwan ngbaan məmək kpee nimi.”

*Paacham aawankpal
(Matiu 6.19-21)*

³² “Maanib bi bi siib na, ni taa san ijawaan man. Nite Uwumbər le ban ke u tii nimi nnaan. Waageehn le na. ³³ Ni kooh naah kpa tiwan ni na man, ki di ɲimobil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa ɲimobil ɲi kaan doo na. Ni ga li kpa liwankpal li kaan doo na paacham. Unaayuk ubaa aan buen nima. ɲikpaambil aan li bi nima ki bii ni. ³⁴ Saawankpal aah bi nin chee na, aasui mu bi nima chee la.”

Bitutum bi si kii na aayatanakl

³⁵ “Ni gor nibaa pu man, ki see nimi aakaryaa mam, ³⁶ ki li bi ke bitutum bi si kii buyoonn bidindaan ga nya tibəndinn aajikaar aajim ni, ki fuu ni na. U yaa nan fuu ni ki kpaar jaalen kan, libuul ngbaan ni le bi ga chuu piir tii u. ³⁷ Bitutum bi lik bidindaan aah ga fuu ni pu na, Uwumbər aanyoor bi bi pu. M tuk nimi mbamən la, u ga cha bi kal, ki ga di tijikaar siin binimbiin ni. ³⁸ U yaa fuu ni kinyetaasiik, bee u yaa fuu ni likoojawiil yoonn, ki kan ke bi gor kan, Uwumbər aanyoor bi bi pu la. ³⁹ Ni nyi ke udichadaan yaa ba nyi buyoonn unaayuk ga fuu ni na kan, waa ba ga doon ki geen, u ba ga li ka lik, unaayuk ngbaan taa koo ni waadichal ni. ⁴⁰ Ni mu gor man; ba pu? buyoonn naan li dak ke m ga gir ni na, n-yoonn ngbaan le m ga gir ni.”

*Ututunn u ɲan na, ni u kaa ɲan na
(Matiu 24.45-51)*

⁴¹ Le Piita baa Yesu, “Ndindaan, aa ŋakl liy-ataŋakl ngbaan ki tii timi baanja le aan aa ŋakl ki tii binib məmək la?”

⁴² Le Tidindaan bui u, “Uyidaan ubaa yaa tii waatutunn ubaa tininkpir ke u li lik waachiln ni aanib ki tii bi tijikaar naah ŋeer buyoonn na kan, ututunn ngbaan ga ŋa kinye ki li kpa nlan, ki li tun waatuln mbaməm? ⁴³ Udindaan yaa nan fuu ni ki mui waatutunn ŋani uma udindaan aah ban pu na kan, Uwumbər aanyoor bi ututunn ngbaan pu. ⁴⁴ M tuk nimi mbamən la, u ga tii u tininkpir u li lik waawan məmək. ⁴⁵ Tə, ututunn ngbaan mu yaa dak usui ni ke udindaan ga yunn, ki yaa piin ki gbaa ututuŋeen aatətiib, bijab ni bipiib məmək, ki ji ki nyu ndaan gbii kan, ⁴⁶ udindaan ga gir ni buyoonn waan li dak ke u ga gir ni na, ki ga gbaa u ŋinaalab mbaməm, ki ga di u ŋa binib bi yii waaməb na aah bi nin chee na.

⁴⁷ “Ututunn u nyi udindaan aah ban pu na, kaa gor, kaa ŋani kina na, bi ga gbaa u sakpen. ⁴⁸ Ututunn u kaa nyi udindaan aah ban pu na, ki tun lituln li ŋeer ŋinaalab aagbaan na kan, bi ga gbaa u siib la. Uwumbər yaa tii unii nlan sakpen kan, u ga li ban ke u di nlan ngbaan tun litunyaan jer biken. Uwumbər yaa tii unii tininkpir kan, u ga li ban ke udaan ngbaan tun ki jer biken aah tun pu na.”

*Binib aah ga yakr təb chee Yesu pu pu na
(Matiu 10.34-36)*

⁴⁹ “M dan m nan tuur mmii dulnyaa wee ni. Mu yaa puun gaal kan, m ba gee. ⁵⁰ M ga ji falaa ki ti nyan. Nsui aan doon see m jin falaa ngbaan ki ti doo. ⁵¹ Maah dan dulnyaa wee ni na, ni dak ke

nima le ga cha binib məmək li kpaan kiməbaan aa? Aayii. M tuk nimi la, m pu le bi ga yakr tɔb chee. ⁵² Dandana ki joo cha, binib binmu yaa bi lidichal libaa ni kan, bi ga yakr tɔb chee la. Bitaa ga kpak bilee bi gur na. Bilee ngbaan mu ga kpak bitaa na. ⁵³ Uja ga yakr ujaɔɔn chee; jaɔɔn mu ga yakr ute chee; upii mu ga yakr ubisal chee; bisal mu ga yakr una chee; upii mu ga yakr ubipuu chee; bipuu mu ga yakr uchapii chee.”

*Baa bee Uwumbər aah ηani pu na
(Matu 16.2-3)*

⁵⁴ Le Yesu bui kinipaak ngbaan, “Ni yaa kan utaal yun ki bɔln liwilir wɔb kan, libuul ngbaan ni le ni ga bui ke, ‘Utaal ga nu la,’ le u nu. ⁵⁵ Libuln yaa nyan ni ηηangii aasikakl wɔb kan, le ni ga bui ke, ‘Kitoton koo a,’ le ki koo. ⁵⁶ Nimi binmanmannim, kitin ni paacham pu le cha ni beer naah ga li bi pu na. Ba ηa naa bee Uwumbər aah ηani pu dandana na?”

*Aa yaa koo unii aataani ni kan, chuu utaal mala
(Matu 5.25-26)*

⁵⁷ “Ba ηa naa ηmaa dakl lik ki bee ni ηan na? ⁵⁸ Aa ni unii yaa kpa tibər, u ban u di ti buen bibɔjirb chee kan, chuu utaal mala, u taa kee fuu bi chee, ki taa di si ηa binjal ni, bi di si ηa kiyondiik ni. ⁵⁹ M tuk si la, saan nya nima ki nan saa buyoonn aa ga pa kooti ni aamombil məmək doo na.”

13

Kpeln nimi aabimbin man

¹ N-yoonn ngbaan le binib bibaa dan nan bui Yesu ke Galilee aatin aah nan bi toor kitork

tii Uwumbər na, Pailat nan ku bi. ² Le Yesu baa bi, “Ni dak ke Galilee aatiŋ aanib ngbaan nan ye titunwanbirdam ki jer Galilee yaab biken aa? Nima le cha u ku bi ii? ³ Aayii. M tuk nimi la, ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, ni məmək ga kpo kina la. ⁴ Tɔ, libimbifɔfɔŋ aah nan lir ki ku bijab kipiik ni biniin Siloam aatiŋ ni na, ni dak ke bi nan kpa taani ki jer Jerusalem aanib məmək aa? ⁵ Aayii. M tuk nimi la, ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, ni məmək ga kpo kina la.”

Busub bu kaa lu ŋisubil na

⁶ Le u ŋakl bi liyataŋakl ke, “Uja ubaa nan bun busub bubaa waasaak ponn ni; ki joo cha, le u dan nan lik ke ŋisubil bi aa ŋaa bi, le kaa kan nibaa. ⁷ Le u bui waatutunn, ‘Ŋibin ŋitaa le na, le m choo m nan lik busub bue. Maa kan lisubil libaa. Gaa bu lii. Taa cha bu li si ki gaa kitin yɔli.’ ⁸ Le ututunn ngbaan bui u, ‘Ndindaan, di cha bu libiln lee, m gbii bu taab, ki ban tinaabin ki bil bu. ⁹ Libiln li choo na, bu yaa lun kan, ni ŋan. Bu yaa kaa lun kan, aa gaa bu lii.’ ”

Yesu aah cha upii u boo gui na pɔək pu na

¹⁰ Juu yaab aakpaakool daal le Yesu bi mmeen aadiik ni, ki bi tuk binib Uwumbər aabər. ¹¹ Le upii ubaa bi nima. Tiyayaar le joo u ki ŋa u ubun ŋibin kipiik ni ŋiniin. U boo gui, kaa ŋmaa yaar. ¹² Yesu aah kan u na, le u yin u ke u dan u chee, le ki bui u, “Upii, aa kan aabaa saaween chee,” ¹³ le ki di unjaal paan u pu. Libuul ngbaan ni le u yaar, le ki nyun Uwumbər.

¹⁴ Yesu aah cha upii ngbaan pɔək likpaakool daal na, nima le cha mmeen aadiik ni aaninkpel gee

liŋuul Yesu pu, le ki bui kinipaak ngbaan, “Iwiin iloob le bi likpaakool aakaasisik ni, ti li tun lituln, ki cha likpaakool daal. Nima pu na, ni dan iwiin iloob ngbaan aakaasisik ni aan u cha ni pɔək. Ni taa ki dan nan ban laafee likpaakool daal.”

¹⁵ Le Tidindaan bui u, “Nimi biŋmaŋmannim, likpaakool daal kan, ni ga chuu gbiln nimi aanaaja, bee nimi aabon, ki di u buen nkpen ni ke u ti nyu nnyun. ¹⁶ Upii wee ye Abraham aayaabil la, le kinimbɔŋ buu u ŋibin kipiik ni ŋiniin le ki ŋa u u boo gui na. Maah chuu buur u likpaakool daal na, naa ŋan aa?” ¹⁷ Yesu aah len kina na, le inimɔɔn chuu binib bimək kpak u kinikpakpak na. Waah tun lijinjiir aatun pam pu na, le kinipaak ngbaan mɔmək nan kpa mpopiin pam.

Tisufar aabil aayatanakl
(*Matiu 13.31-32; Mak 4.30-32*)

¹⁸ Le Yesu baa bi, “Uwumbɔr aanaan naahn ba? M ga di ba ki di ŋaŋ mu? ¹⁹ Mu naahn linaanyiimbil li uja ubaa nan di bun waakpaab ni na la. Le li muun ki ŋa busub. Le inyoon i laani paacham na dan nan ter yaadil bu aabon pu.”

Boroboro aanyɔk aayatanakl
(*Matiu 13.33*)

²⁰ Yesu nan ki baa bi, “M ga di ba ki di ŋaŋ Uwumbɔr aanaan? ²¹ Mu naahn nnyɔk mu bi joo ŋani boroboro ni aan upii ubaa nan di ŋa boroboro aayon ponn ni na, le boroboro ngbaan mək duun.”

Naah ga dii pu na
(*Matiu 7.13-14, 21-23*)

²² Le Yesu cha Jerusalem. Waah cha na, le u bɔ dii ntisakpem ni ntiwaatiir ni, le ki tuk binib

Uwumbər aabər. ²³ Le unii ubaa baa u, “Ndindaan, binib bi ηmar na le bi siib aa?”

²⁴⁻²⁵ Le Yesu bui bi, “Cha ninimbil li man ni li dii mbisaməb mu kaa waa na. M tuk nimi la, buyoonn udichadaan na ga nan fii ki lan̄ kidiik na, nee aapuwəb le binib pam ga li ban bi koo ni, kaan ηmaa koo ni. Ni ga li si lipaal, ki kpaar jaalen̄, ki bui ke, ‘Tidindaan, chuu piir tii timi.’ Le u ga bui nimi, ‘Maa nyi nimi. Ni nyan ni la chee?’ ²⁶ Le ni ga bui ke, ‘Ti ni si le nan kpaan ji ki nyun. Aa nan tuk binib Uwumbər aabər timi aatiη ni la.’ ²⁷ Le u ga ki bui nimi, ‘M tuk nimi la, maa nyi nimi. Ni nyan ni la chee? Nimi titunwanbirdam, ni məmək siir m chee man.’ ²⁸ Le u ga jenn nimi. Le ni ga li waa Abraham, ni Aisak, ni Jakob, ni Uwumbər aabənabtiib məmək Uwumbər aanaan ni. Ni ga li bi lipaal, ki wii ki ηman ηnyin nima chee. ²⁹ Binib ga nya liwipuul wəb, ni liwilir wəb, ni isikakl mək, ki ga li ka ki ji tijikaar Uwumbər aanaan ni. ³⁰ Li pel man, puwəb yaab bibaa ga nan ηa bisalolm. Bisalolm bibaa mu ga nan ηa puwəb yaab.”

*Yesu aah gee Jerusalem aanib pu na
(Matiu 23.37-39)*

³¹ N-yoonn ngbaan le Farisii yaab bibaa dan Yesu chee, ki nan bui u, “Nya do chee, ki li cha. Ubər Herod ban u ku si la.”

³² Le Yesu bui bi, “Ni li cha ti tuk uηək ngbaan, ‘Din ni fen le m ga nyan tiyayaar binib ni, ki cha bibum pək. Iwiin itaa daal le maatuln ga doo.’

³³ Nima le m cha Jerusalem din, ni fen, ni daalpu. Baan ku Uwumbər aabənabr ubaa nibaa chee, see Jerusalem ponn ni.

³⁴ “Jerusalem aanib, nsui bii ni pu la. Ni ku Uwumbər aabənabtiib, ki yur waatutum ɲitakpal ki ku bi. N-yoonn məmək le m nan ban m kuun nimi ɲa mbaa chee ke ukəla aah kuuni waakoobi pu ki ɲani ufeen ni na, le naa kii. ³⁵ Lik, Uwumbər siir cha nimi. M tuk nimi la, naan ki kan mi ki nan saa bundaln ni ga nan bui ke, ‘Uwumbər aanyoor bi unii u choo uma Uwumbər aayimbil ni na pu.’ ”*

14

Yesu aah cha ubun pəək pu na

¹ Juu yaab aakpaakool daal le Yesu nan buen Farisii yaab aaninkpel ubaa do, u ti ji tijikaar. Le bi lik waah ga ɲa pu na məmək. ² Le uja u taakpachoo fuukoo nan chuu u na mu bi nima, le ki dan Yesu chee. ³ Le Yesu baa Uwumbər aakaal aaməməkbi ni Farisii yaab, “Timi aakaal kii ke unii cha bibum pəək likpaakool daal aa?”

⁴ Le baa len tibaa. Le Yesu chuu uja ngbaan ki ti cha waaween doo, ki cha u buen. ⁵ Le u baa bi, “Unii ubaa aabon, bee waanaaja yaa lir nnyunbun ni likpaakool daal kan, waan nyan u likpaakool daal ngbaan aa?”

⁶ Le baa ki ɲmaa len tibaa.

Binib bi Uwumbər ga nyuj bi na

⁷ Le Yesu kan ke binib bi dan bi nan ji tijikaar na buen ti kal bininyuum aakakaa chee. Nima le u ɲak bi liyataɲakl: ⁸ “Unii ubaa yaa yin si ke aa dan nan ji u chee tijikaar kan, taa kal bininyuum aakakaa chee. Nibaakan, unii u jer si na ga fuu ni.

* **13:35** : Lik Ilahn 118.26.

⁹ Le udichadaan ngbaan ga dan nan bui si, ‘Cha uja wee kal do chee.’ Le inimɔɔn ga chuu si. Le aa ga fii ki ti kal uwaatiir aakakaa chee. ¹⁰ Unii yaa yin si ke aa dan nan ji u chee tijikaar kan, ti puen kal unii waatiir aakakaa chee. Le udichadaan ngbaan ga dan nan bui si, ‘Njɔ, nan kal nkakaa mu ɲan na chee.’ Le binib bimɔk ji aa chee tijikaar na ga nyun si. ¹¹ Naatataa le ye ke unii umɔk nyun ubaa na, Uwumbɔr ga sunn u taab. Unii umɔk sunn ubaa taab na, Uwumbɔr ga nyun u.”

¹² Le Yesu bui Farisii yaab aaninkpel u yin u ke u dan nan ji tijikaar na, “Aa yaa ɲa njim kan, taa yin aajɔtiib, bee saamaal aanib, bee aanaabitiib, bee aañeen aatɔtiib bi ye biwankpadam na, ke bi dan nan ji; ba pu? bi mu ga ki yin si ke aa nan ji bi chee tijikaar ki teen. ¹³ Aa yaa ɲa njim kan, yin bigiim, ni bitaageeb, ni biwɔb, ni bijoom, ke bi dan nan ji. ¹⁴ Bima le aa kpa nibaa ke bi ki giin tii si. Uwumbɔr le ga ɲa tinyoor ɲa aa pu. Buyoonn bininyaam ga fikr nkun ni na, le Uwumbɔr ga tii si saapal.”

Njim sakpem aayatanakl
(Matu 22.1-10)

¹⁵ Binib bi ji u chee tijikaar na ponn ni ubaa ɲun waah len pu na, le ki bui u, “Binib bi ga ji tijikaar Uwumbɔr aanaan ni na, waanyoor bi bi pu la.”

¹⁶ Le Yesu bui u, “Uja ubaa nan bui binib pam ke u ga ɲa tijikaar bi dan nan ji. Le u ɲa tijikaar pam. ¹⁷ Tijikaar aajim yoonn, le u tun waatutunn u ti bui bi, ‘Ni ɲeer a. Dan man.’ ¹⁸ Waah bui bi kina na, le bi mɔmɔk kpaan yii. Njan yoo na bui u, ‘M daa bukpaab la, ki ban ke m buen ti lik bu aah bi pu na. M ɲa si gafara la.’ ¹⁹ Le ubaa mu bui u,

‘M daa inaaja i ko kisaak na kipiik la. M cha m ti lik yaah bi pu na la. M ŋa si gafara.’ ²⁰ Le ubaa mu bui u, ‘M laa kunn upii la, le kaan ŋmaa dan.’

²¹ “Le ututunn ngbaan gir kun udindaan chee, ki ti tuk u bi məmək aah len pu na. Le liŋuul chuu u. Le u bui waatutunn ngbaan, ‘Li cha kinyan ni mala, ki ti yin ni bigiim, ni bitaageeb, ni bijoom, ni biwəb, ke bi dan nan ji.’ ²² Le waatutunn ŋa kina, ki dan nan bui u, ‘Ndindaan, m ŋa saah len pu na. Mpaan gur bi.’ ²³ Le udindaan bui u, ‘Li cha isan ni, ki ti gan binib ke bi dan nan ji, aan maadichal gbiin. ²⁴ M tuk nimi la, binib bi m nan puen bui bi ke bi dan nan ji na, bi ponn ni ubaa aan lak maajikaar.’ ”

Unii u kaa ŋmaa yii tiwan məmək na aan ŋmaa dii Yesu
(*Matiu 10.37-38*)

²⁵ Le kinipaak pam dii Yesu. Le u fenn tonj bi, ki bui bi, ²⁶ “Unii yaa dan u nan dii mi, ki yaa kaa gee mi ki jer waah gee ute ni una, ni upuu, ni waabim, ni unaatiib, ni ukpetiib, ni uninkpatiib, ni waaməfal pu na kan, waan ŋmaa dii mi. ²⁷ Unii umək kaan yoor waadəpuinkoo ki dii mi na kan, waan ŋmaa li ye maadidiir.

²⁸ “Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u maa kidifəfəŋ kan, u ga puen dakl lik ke waamombil ga fuu aan ŋaan fuu. ²⁹ U yaa piin ki bi maa kidiik, kaa puen dakl lik waamombil aah bi pu na kan, nibaakan, waamombil aan fuu. Le waan ŋmaa maa kidiik ngbaan doo. Binib bimək kan na ga laa u, ki bui ke, ³⁰ ‘Uja wee nan piin ki bi maa kidiik, kaan ŋmaa doo.’

³¹ “Tɔ, ubər u kpa butɔb aajab ɲichur kipiik na yaa ban u buen ti to ubər u kpa butɔb aajab ɲichur moninko na butɔb kan, u ga puen dakl lik ke u ga ɲman aan waan ɲman. ³² U yaa nyi ke waan ɲmaa nyan u kan, waah laa bi ni daa na, u ga tun bitutum bi ti tooh u nsan ni, ki bui u ke u pɔək ubaa aan bi ti kpokl ki kuln kijaak ngbaan. ³³ Niyatanjak ngbaan aatataa le ye ke aa yaa kaa yii saah kpa nimək na kan, saan ɲmaa dii mi.”

N-yaan aayatanjakl
(*Matiu 5.13; Mak 9.50*)

³⁴ “Tɔ, n-yaan ɲan la. Mu yaa bii, ki yaa kaa ki mɔ kan, nibaa aa bi ki ga ki ɲmaa ɲa mu aan mu mɔək. ³⁵ Mu ɲa yɔli le na. Mu aan ki li kpa nterm tii nibaa. Bi ga di kpir la. U kpa litafal na kan, u ɲun.”

15

Kiwakork ki wɔɲ na aayatanjakl
(*Matiu 18.12-14*)

¹ Bilampoogaab ni titunwanbirdam pam nan bi kuuni Yesu chee ke bi ti pel waah len tibər ti na.

² Le Farisii yaab ni Uwumbər aakaal aaməmɔkb ɲulni u pu ke, “Uja wee gaal titunwanbirdam ki ji bi chee tijikaar.”

³ Nima pu le Yesu ɲakl bi liyatanjakl, ⁴ “Ni ponn ni ubaa yaa kpa ipiih nkub, ubaa yaa wɔɲ kan, u ga di cha ipiih imonko inaa ni kipiik ni iwae i gur na timoor ni, ki buen ti ban upiih u wɔɲ na, ki ti saa buyoonn u ga kan u na. ⁵ U yaa ti kan u kan, u ga li mɔɔni, ki di u bun usil, ki chaa kun. ⁶ U yaa ti fuu linampal kan, le u ga yin ni ujɔtiib ni udoyaab, ki nan bui bi, ‘Maapiih u wɔɲ

na, m kan u. Cha ti li mɔɔni man.’ ⁷ Liyataŋakl lee aatataa le ye ke titunwanbirdaan ubaa yaa kpeln waabimbin kan, paacham yaab ga li mɔɔni unii u kpeln waabimbin na pu, ki jer baah ga li mɔɔni bininyaam imonko inaa ni kipiik ni biwae bi kaa ban bi kpeln baabimbin na pu.”

Nimombil ŋi wɔŋ na aayataŋakl

⁸ “Upii ubaa yaa kpa tikunabr aamombil kipiik, libaa yaa wɔŋ kan, u ga see karyaa, le ki ŋal lidichal ni, ki lik mbamɔm ki ti kan li. ⁹ Tɔ, u yaa ti kan li kan, u ga yi ni unaakoontiib ni udoyaab, ki nan bui bi, ‘Maamombil li wɔŋ na, m kan li. Cha ti li mɔɔni man.’ ¹⁰ Liyataŋakl lee aatataa le ye ke titunwanbirdaan ubaa yaa kpeln waabimbin kan, u pu le Uwumbɔr aatuuntiib ga li mɔɔni paacham.”

Japɔɔn u wɔŋ na aayataŋakl

¹¹ Yesu nan ki bui bi, “Uja ubaa nan bi ki nan kpa japɔtiib bilee. ¹² Le uwaatiir na bui u ke, ‘Nte, yakr maafaal ki di tii mi dandana.’ Le ute yakr bimɔk aafaal ki di tii bi. ¹³ Iwiin ilee aah jer na, le uwaatiir na kuun waafaal mɔmɔk, ki di buen kitiŋ ki daa na ni. Waah ti bi nima na, le u jin waafaal mɔmɔk yɔl yɔl, le li ti doo. ¹⁴ Waah jin ni mɔmɔk ti doo na, le nkon sakpem lir nima chee. Igiin le nan gur joo u. ¹⁵ Le u di ubaa ti kpaan kitiŋ ngbaan ni aanii ubaa chee. Le u tun u igbeer chee timoor ni ke u ti li ŋani i tijikaar. ¹⁶ Nkon aah joo u sakpen pu na, u ga ŋmaa ŋmɔ igbeer ngbaan aajikaar. Unii ubaa mu aa tii u nibaa. ¹⁷ Le u ŋa nlan le ki bui ke, ‘Nte aatutum mɔmɔk ji ki gur. Le nkon ban mu ku mi do chee na. ¹⁸ M ga gir kun nte do, ki ti bui u ke, Nte, m koo aa ni Uwumbɔr mɔk aataani ni.

¹⁹ Naa ki ɲan ke aa yin mi aajapɔɔn. ɲa mi saah ɲani saatutum pu na.’ ²⁰ Le u fi ki cha ute do.

“Waah laa bi ni daa na, le ute waa u, ki san u kinimbaak, le ki san tooh u nsan ni, ki ti di uɲaal kpal u, le ki moor utakpiln.* ²¹ Le uɲapɔɔn bui u, ‘Nte, m koo aa ni Uwumbɔr mɔk aataani ni. Naa ki ɲan ke aa yin mi aajapɔɔn.’ ²² Le ute bui waatutum, ‘Li cha mala ki ti yoor ni lininkpebɔkul nyaan na, ki nan di peen u, ki di kibɔmbik ɲmaan u, ki di ɲinaatak taɲ u, ²³ ki li joo ni unaabo u filk na, ki nan kɔr u, aan ti ji ki li mɔɔni. ²⁴ M nan nyi ke nɲapɔɔn umina kpo a, le u bi. U nan wɔɲ a, le m ki kan u.’ Le bi piin ki bi mɔɔni.

²⁵ “Tɔ, uɲapɔɔl na nan bi kisaak. Waah nyan ni kisaak ki peen ni linampal na, le u ɲun bi gbaa tibar ki gaa ilahn. ²⁶ Le u yin bitutum ponn ni ubaa, le ki nan baa u, ‘Ni ye kinye?’ ²⁷ Le u bui u, ‘Aanaal na fuu ni a. Waah fuu ni ni laafee na, le aate cha bi kɔr unaabo u filk na.’ ²⁸ Ukpel aah ɲun kina na, le u gee liɲuul, kaa ban u koo ni. Le ute nyan ni lipaal, ki nan gaɲ u ke u koo ni. ²⁹ Le u bui ute, ‘Lik, m tun lituln ɲibin sakpen le ki tii si, kaa kee yii saamɔb. Le saa po tii mi uɲobo ke m ni nɲɔtiib ji ki li mɔɔni. ³⁰ Aajapɔɔn umina le nan dii bipiidagoob ki ti bii saawangol mɔmɔk doo, le waah fuu ni na, aa kɔr unaabo u filk na ki tii u.’ ³¹ Le ute bui u, ‘Maabo, aa bi m chee n-yoonn mɔmɔkla. Sin le yeh maah kpa tiwan ni na mɔmɔk. ³² Aanaal umina, m nan nyi ke u kpo a, le u bi. U nan wɔɲ a, le m ki kan u. Nima le ni ɲan ke ti li mɔɔni ki li kpa mpopiin.’ ”

* **15:20** : ...moor utakpiln: Israel yaab nan doon tɔb kina le ki mɔk ngeehn.

16

Ututunn u kpa nlan na

¹ Tɔ, Yesu nan bui waadidiliib, “Uwankpadaan ubaa le nan bi ki kpa ututunn u lik waawan mɔmɔk na. Le bibaa dan nan bii u udindaan aanimbiin ni ke u joo waawan ji la. ² Le udindaan yin u ki nan baa u, ‘Maah ηun saabɔr ti na, ti ye kinye? Mɔk mi saah ηa maawan pu na mɔmɔk. Saan ki li ye maatutunn.’ ³ Le ututunn ngbaan dak usui ni, ‘Ndindaan ga nyan mi waatuln ni. M ga ηa kinye? Maan ηmaa ko kisaak. M mu yaa kpaln uwanmeer kan, inimɔɔn ga li joo mi. ⁴ M nyi maah ga ηa pu na, aan ndindaan yaa nyan mi waatuln ni kan, bibaa gaa mi baadichal ni.’ ⁵ Le u buen ti yin ni binib bi joo udindaan aapɔln na ke bi dan u chee ubaabaa ubaabaa, le ki baa njan yoo na, ‘Aa joo ndindaan aapɔln iηa?’ ⁶ Le u bui u, ‘Nkpan ankɔra nkub.’ Le u bui u, ‘Yoor saapɔln aagban ki kal mala ki ηmee ankora piiηmu.’ ⁷ Le u baa uken, ‘Si, aa mu joo waapɔln iηa?’ Le u bui u, ‘Idi bɔtɔ nkub.’ Le u bui u, ‘Yoor saapɔln aagban ki ηmee bɔtɔ imonko inaa.’ ⁸ Tɔ, ututunn u kaa ηan na aadindaan aah ηun ni pu na, le u pak u, ke waah ηa pu na, u kpa nlan la. Naatataa le ye ke dulnyaa wee aanib kpa nlan baabɔr ni ki jer Uwumbɔr aanib aah kpa pu na.

⁹ “M tuk nimi la, ni di dulnyaa wee ni aawankpal ter bigiim, aan ni yaa doo kan, ni ga koo nkookoo yaan mu ga li bi ki cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na ni. ¹⁰ Unii u tun lituwaatiir mbamɔm na, u ga tun litusakpeln mu mbamɔm. Unii u kaa tun lituwaatiir mbamɔm na, waan tun litusakpeln mu mbamɔm. ¹¹ Ni yaa kaa joo dulnyaa wee ni

aawankpal mbaməm kan, ηma ga di Uwumbər aatuln ηa aajaal ni? ¹² Ni yaa kaa ηa dulnyaa wee ni aawan mbaməm kan, Uwumbər aan tii nimi paacham aawan.

¹³ “Unaagbiija ubaa aan ηmaa tun lituln ki tii dindatiib bilee. U ga li nan ubaa, le ki li gee uken. U ga li si ubaa aachan ni, le ki lik uken fam. Naan ηmaa li dii Uwumbər ni liwankpal mu.”

Yesu aah ki len pu na

(Matiu 11.12-13; 5.31-32; Mak 10.11-12)

¹⁴ Le Farisii yaab, bi gee ηimombil sakpen na, ηun Yesu aah len tibər timina məmək pu na, le ki laa u.

¹⁵ Le u bui bi, “Nimi le ban ke binib li dak ke ni ye bininyaam. Uwumbər le nyi nisui ni aah bi pu na. Binib aah nyuηni tiwan ni na ye fam le Uwumbər chee.

¹⁶ “Uwumbər aakaal ni waabənabtiib aaliin nan joo binib ki nan saa Jənn u nan muini binib nnyun ni na aayoonn. Waayoonn ngbaan ki joo cha, le bi mooni Uwumbər aanaan aabənyaan tee. Le binib mək aabəη koo Uwumbər aanaan ni mpəən.

¹⁷ Uwumbər aakaal mubaa aah ga ηa yəli pu na, ni pəə ki jer paacham ni taab aah ga jer pu na.

¹⁸ “Uja umək jenn upuu lii ki ki yoor upii uken na, uja ngbaan kpaln udagoor la. Upii aachal yaa jenn u lii aan uja uken ki yoor u kan, uja ngbaan mu kpaln udagoor la.”

Uwankpadaan ni uwanmeer Lasarus aabər

¹⁹ “Tə, uwankpadaan ubaa nan bi, ki peeni tiwanpeenkaan nyaan, ki ji tijikaar ti mə na iwiin məmək. ²⁰ Le uwanmeer ubaa mu nan bi, bi nan yin u ke Lasarus. Le ibusoon joo u. Le bi joo u ti

bilni uwankpadaan ngbaan aabisamɔb chee. ²¹ Le u ban ke u li peei ŋisaabol ŋi nyan uwankpadaan ngbaan aateebul paab ki lir kitin na ji. Le ibɔ mu choo nan lakr waabuun ngbaan. ²² Naah joo cha na, le uwanmeer ngbaan nan kpo. Le Uwumbɔr aatuuntiib dan nan yoor u ki di buen paacham, Abraham chee. ²³ Le uwankpadaan ngbaan mu nan kpo. Le binib di u ti sub. Waah kpo na, le u ti bi mmii mu kaan junn na ni, ki ji falaa sakpen, le ki waan lik paacham, ki waa Abraham dandar, ki waa Lasarus mu bi u chee nima. ²⁴ Le u teen, ‘Nte Abraham, m ji falaa sakpen mmii mue ponn ni; san mi kinimbaak, ki tun Lasarus u ti di unjanbik tu nnyun ki nan di meeh nlambil aan li sɔŋ.’

²⁵ “Le Abraham bui u, ‘Maabo, teer ke saah nan bi limɔfal ni na, aa nan bi ji saamɔn la. Lasarus mu nan bi ji falaa la. Dandana wee Lasarus aasui sɔŋ do chee na. Aa mu bi ji falaa la. ²⁶ Libuusakpeln mu bi ti ni saakaasisik ni, aan binib bi ban bi nyan do ki puur buen aa chee na taa ŋmaa puur, ubaa mu taa nyan aa chee ki dan do chee na.’ ²⁷ Le uwankpadaan ngbaan bui u, ‘Nte, ni yaa ye kina kan, m gan si, tun Lasarus u buen nte do ²⁸ ki ti sur nnaatiib binmu bi gur na, bi taa dan do chee na, ki mu nan ji falaa wee.’

²⁹ “Le Abraham bui u, ‘Bi kpa Uwumbɔr Aagban. Bi li ŋun kigban ngbaan aah len pu na.’ ³⁰ Le u bui ke, ‘Nte Abraham, aayii, baan ŋun; unii yaa fikr nkun ni ki buen bi chee kan, nima le bi ga kpeln baabimbin.’ ³¹ Le Abraham bui u, ‘Bi yaa kaa ŋun Uwumbɔr Aagban aah len pu na kan, unii yaa fikr nkun ni kan, nima le aan cha bi kpeln baabimbin.’”

17

*Taa tɔŋ unii ke u tun titunwanbir
(Matu 18.6-7, 21-22; Mak 9.42)*

¹ Yesu nan bui waadidiliib, “Ntɔŋ ga sil li bi; tibɔbir mu bi unii u tɔŋni binib ke bi tun titunwanbir na pu. ² Bi yaa ba tee di kinaasakpeŋ ki di tul leen uneen ni, ki tur u lii nnyusakpem nin chee nyoo na ni kan, ni ba soor ki tii u, ni u tɔŋ maadidiliib ponn ni uwaatiir ubaa u tun titunwanbir. ³ Ni li nyi man.

“Aana aabo yaa ŋa si bakaa kan, sur u. U yaa kpeln waabimbin kan, di cha pinn u. ⁴ U yaa ŋa si bakaa nfum mulole nwiin mbaa ponn ni, ki yaa dan aa chee nfum mulole ki nan bui si, ‘M ŋa si gafara la,’ kan, aa di cha pinn u.”

Gaa Uwumbɔr ki kii

⁵ Le waakpambalb bui u, “Tidindaan, too kpee timi aanaadii pu.”

⁶ Le u bui bi, “Ni yaa gaa Uwumbɔr ki kii siib na kan, ni ga ŋmaa bui busub ngbaan ke bu ŋɔb libuul ngbaan ni ki ti ŋum nnyusakpem ponn ni, le bu ga kii nimi aamɔb.”

Unaagbiija aatuln aah ye pu na

⁷ “Tɔ, ni ponn ni ubaa yaa kpa unaagbiija u ko kisaak, bee u kpaa ipiih na kan, u yaa nyan ni kisaak kan, saan bui u libuul ngbaan ni, ‘Nan ji tijikaar.’ ⁸ Aa ga bui u, ‘Ŋa tijikaar ki siin mi aan m ji ki nyu. M yaa jin doo kan, aa mu ga ji ki nyu.’ ⁹ Saanaagbiija yaa ŋa saah ban pu na kan, aa ga doon u ke u ni lituln aa? Aayii. ¹⁰ Ni mu bi ke unaagbiija ngbaan aah bi pu na la. Ni yaa ŋa Uwumbɔr aah tuk nimi ke ni ŋa pu na mɔmɔk kan,

ni bui ke, ‘Taa ñeer ubaa pak timi. Ti po ña taah ba ga ña pu na la.’”

Yesu aah cha bikɔndam kipiik pɔɔk pu na

¹¹ Yesu aah cha Jerusalem na, le u dii Samaria ni Galilee aatiñ aanaanmɔk. ¹² Waah bi koo kitiñ kibaa ni na, le bikɔndam kipiik ton u nsan ni, ki si ni daa siib, ¹³ le ki teen ke, “Tidindaan Yesu, san timi kinimbaak.”

¹⁴ Yesu aah waa bi na, le u bui bi, “Li cha Uwumbɔr aatotoortiib chee, aan bi ti ñañ nimi.”

Baah cha na, le bi pɔɔk. ¹⁵ Le bi ponn ni ubaa aah kan ke u pɔɔk na, u gir ni, ki nyuñni Uwumbɔr mpɔɔn pu, ¹⁶ le ki nan gbaan Yesu aanimbiin ni, ki doon u. ¹⁷ Uja ngbaan nan ye Samaria* aatiñ aanii la. Le Yesu baa ke, “Maa cha bikɔndam kipiik pɔɔk la aa? ke biwae na bi la chee? ¹⁸ Ubaa aa gir ni u nan nyuñ Uwumbɔr see uwɔwɔnja ngbaan baanja aa?” ¹⁹ le ki bui u, “Saah gaa mi ki kii na, nima le cha aa pɔɔk. Fiin ki li dii saasan.”

*Uwumbɔr aanaan aah ga fuu ni pu na
(Matiu 24.23-28, 37-41)*

²⁰ Le Farisii yaab nan baa u, “Uwumbɔr aanaan ga fuu ni bayoonn?” Le u bui bi, “Uwumbɔr aanaan aah ga fuu ni pu na, binib aanimbil aan li waa mu. ²¹ Baan ñmaa bui ke, ‘Lik, mu bi do,’ kaan ñmaa bui ke, ‘Mu bi nima la.’ Uwumbɔr aanaan bi ni ni.”

²² Le u tuk waadidiliib, “N-yoonn choo, le nin-imbil ga li man min Unibɔn Aabo aah ga gir ni bundaln na, kaan kan. ²³ Le bi ga bui nimi, ‘Lik, u

* **17:17** : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mɔ.

bi nima,' ki ga ki bui ke, 'Lik, u bi do.' Ni taa buen ti lik, ki taa dii bi man. ²⁴ Bundaln min Unibɔn Aabo ga nan gir ni na, ni ga li bi ke utaal aah moor ki wolni paacham mɔmɔk pu na, aan binib mɔmɔk ga li waa pu na la. ²⁵ Dandana aanib ga yii mi, le m ga ji falaa sakpen waahr, aan ki nin buen paacham aan ki gir ni. ²⁶ Min Unibɔn Aabo aah ga gir ni buyoonn na ga li bi ke Nowa aayoonn aah nan bi pu na la.† ²⁷ Bi nan ji ki nyu, bijab nan yoor bipiib, bipiib mu nan mɔn bijab, ki ti saa bundaln Nowa nan koo bunɔb ni na, le nnyusakpem fuu ni ki nan jin bi mɔmɔk.‡ ²⁸ Tɔ, maah ga gir ni bundaln na mu ga li bi ke Lot aayoonn aah nan bi pu na la. Bi nan ji ki nyu, ki daa tiwan ki kooh, ki bu tijikaar, ki maa tidir. ²⁹ Bundaln Lot nyan Sodom aatiŋ ni na, le mmii ni chirbil nyan ni paacham ki lir ni, ki ku bi mɔmɔk.§ ³⁰ Kina le ni ga li bi bundaln min Unibɔn Aabo ga nan nya ni mpaan pu na.

³¹ “N-yoonn ngbaan, unii yaa bi kidiik paab* kan, u taa koo waadiik ponn ni u ti yoor waawan ni bi ki ponn ni na. Unii u bi kisaak na mu taa gir kun. ³² Teer man tibɔr ti nan ŋa Lot aapuu na.† ³³ Unii umɔk kaa di ubaa tii Uwumbɔr na kan, waamɔfal ga bee yɔli la. Unii umɔk di ubaa tii Uwumbɔr na kan, u ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. ³⁴ M tuk nimi la, buyoonn m ga gir ni na,

† **17:26** : Lik Mpiin 6.5-8. ‡ **17:27** : Lik Mpiin 7.6-24. § **17:29** : Lik Mpiin 18.20–19.25. * **17:31** : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idɔ paan puln tidir paab, le ki di titan pɔr biin. Bi nan maa ŋibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham. † **17:32** : Lot aapuu nan fenn lik upuwɔb le ki kpaln n-yaan aatakapal. Lik Mpiin 19.26.

binib bilee ga li dɔ kidiik kibaa ponn ni kinyeek. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken. ³⁵ Bipiib bilee ga li boo nan idi. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken. [³⁶ Bijab bilee ga li bi kisaak. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken.”]

³⁷ Le waadidiliib baa u, “Tidindaan, la chee?”

Le u bui bi, “Liwankpol aah bi nin chee na, nangba mam mu kuuni nima chee la.”

18

Ukpopii ni ubɔjir aabɔr

¹ Le Yesu ŋakl bi liyataŋakl, u di mɔk bi ke ni ŋan bi li mee Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk, ki taa cha bitaakpab yɔl. ² “Ubɔjir ubaa nan bi kitin kibaa ni, kaa san Uwumbɔr, ki mu aa pak binib. ³ Ukpopii ubaa mu nan bi kitin ngbaan ponn ni, le ki choo u chee n-yoonn mɔmɔk, ki nan bui u ke u nyan u waadin aanaal ni. ⁴ N-yoonn mɔmɔk le u yiil ni ti yunn. Naah joo cha kina na, le u ti len usui ni, ‘Maa san Uwumbɔr, ki mu aa pak binib. ⁵ Tɔ, ukpopii wee mu aah choo m chee n-yoonn mɔmɔk ki nan muk mi sakpen pu na, m ga tii u waabamɔn, u taa ki beenin choo nan muk mi kina aan nsui ti nyan mbaa ponn ni.’ ”

⁶ Le Yesu ki bui waadidiliib, “Li ŋun man ubɔjir u kaa ŋan na aah len pu na. ⁷ Waah len ke u ga tii u waabamɔn pu na, Uwumbɔr aan tii waanib bi mee u n-yoonn mɔmɔk nwiin pu ni kinyeek na baabamɔn aa? U ga taan aa? ⁸ M tuk nimi la, u ga tii bi baabamɔn mala. Min Unibɔn Aabo mu yaa nan gir ni kan, m ga kan binib beenin tii mi naadii dulnyaa wee ni ii?”

Farisii aanii ni ulampoogaar aabər

⁹ Le Yesu ɲakl liyataɲakl tii binib bi dak ke bima le ɲan ki jer unibən məmək, kaa lik pak ubaa na ke, ¹⁰ “Bijab bilee nan koo Uwumbər Aadichal ni ke bi ti mee Uwumbər. Ubaa nan ye Farisii aanii la, uken mu nan ye ulampoogaar. ¹¹ Farisii aanii na nan sil ubaa ki mee Uwumbər ki bui ke, ‘Uwumbər, m doon si ke maa bi ke binib məmək aah bi pu na. Maa kpa iniman, kaa tun lituln li kaa ɲan na, kaa gər kidagook, kaa bi ke ulampoogaar umina aah bi pu na. ¹² Likpaakool məmək ponn ni, m lulni buməb iwiin ilee la. Maah kan tinyoor timək na, m yakr nfum kipiik ki nyan tibaa tii si.’

¹³ “Ulampoogaar ngbaan nan sil dandar, kaa kaa u waan lik paacham. U nan po si jik uyil, le ki bui ke, ‘Uwumbər, san mi titunwanbirdaan kinimbaak,’ le ki siir kun. ¹⁴ M tuk nimi la, Uwumbər len ke ulampoogaar ngbaan aabər le ɲan, waa len ke Farisii aanii ngbaan aabər ɲan; ba pu? unii umək nyun ubaa na, Uwumbər ga sunn u taab. Unii umək sunn ubaa taab na, Uwumbər ga nyun u.”

*Yesu aah ɲa Uwumbər aanyoor ɲa mbim pu pu na
(Matiu 19.13-15; Mak 10.13-16)*

¹⁵ Le binib bibaa joo ni mbipəm, ki di dan Yesu chee, ki ban ke u di unjaal paan bi pu. Waadidiliib aah kan kina na, le bi kae bi. ¹⁶ Le Yesu yin mbim ngbaan ke bi dan u chee, le ki bui waadidiliib, “Cha mbim ngbaan dan m chee man. Taa ki jenn bi man. Binib bi aabimbin bi ke mbim aah bi pu na, bima le yeh Uwumbər aanaan. ¹⁷ M tuk nimi mbamən la, unii umək kaa gaa Uwumbər aanaan ke ubo aah gaal tiwan pu na aan koo mu ni.”

*Yesu aah tuk uwankpadaan ubaa pu na
(Matiu 19.16-30; Mak 10.17-31)*

¹⁸ Uyidaan ubaa nan baa Yesu, “Uməmək nyaan, m ga ŋa kinye ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na?”

¹⁹ Le Yesu baa u, “Ba pu aa yin mi ke Uməmək nyaan? Ubaa aa ŋan, see Uwumbər baanja. ²⁰ Aa nyi Uwumbər aakaal: ‘Taa gər kidagook; taa ku binib; taa su kinaayuk; taa li ye nnyamən aaseer-aadaan; li pak aate ni aana.’ ”

²¹ Le u bui u, “M joo nkaal mumina məmək tibir ni la.”

²² Yesu aah ŋun kina na, le u bui u, “Tiwan nibaa le gur. Kooh saah kpa tiwan ni na məmək, ki di ŋimombil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa liwangol paacham, aan ki dan nan dii mi.” ²³ Waah ŋun kina na, le ni ŋa u mpombiin sakpen; ba pu? u nan kpa liwankpal pam.

²⁴ Yesu aah kan kina na, le u bui ke, “Ni pəə sakpen binib bi kpa liwankpal na koo Uwumbər aanaan ni. ²⁵ Uwankpadaan aah ga koo Uwumbər aanaan ni pu na, ni pəə ki jer laakumii aah ga koo seerkaa aaboln ni pu na.”

²⁶ Le binib bi ŋun kina na bui ke, “Ni yaa ye kina kan, ŋma ga tee ŋmar?”

²⁷ Le Yesu bui ke, “Tiwan ni pəə binib chee na aa pəə Uwumbər chee.”

²⁸ Le Piita bui u, “Tima kan, ti nan di taah kpa nimək na ki di lii, ki dii si la.”

²⁹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamən la, unii umək di cha waadichal, bee upuu, bee unaabitiib, bee ute, bee una, bee waabim, Uwumbər aanaan pu na kan, ³⁰ u ga kan ki jer waah di cha tiwan

nimək na sakpen dandana wee. N-yoonn mu choo na, u ga nan kan liməfal li kaa kpa ndoon na.”

*Yesu aah ki len waakun aabər taataa pu na
(Matiu 20.17-19; Mak 10.32-34)*

³¹ Yesu nan di waadidiliib kipiik ni bilee na nyan n-gbaan, le ki ti bui bi, “Li pel man, ti yaa fuu Jerusalem kan, bi ga ɲa min Unibən Aabo ke Uwumbər aabənabtiib aah nan ɲmee ke bi ga nan ɲa mi pu na məmək. ³² Bi ga di mi ɲa binib bi kaa ye Juu yaab na aɲaɲa ni, bi ti ɲa mi mbənyun, ki yook mi, ki teei timəɔtan ɲani m pu, ³³ ki lue mi ɲinaalab, ki ga ku mi. Iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

³⁴ Le baa bee iliin imina aatataa. Uwumbər le bər yaatataa. Nima le baa bee waah len pu na aatataa.

*Yesu aah likr ujoon aanibil pu na
(Matiu 20.29-34; Mak 10.46-52)*

³⁵ Le Yesu aah peen Jeriko aatiɲ ni na, ujoon ubaa ka nsan aaməgbeln, ki mee binib tiwan. ³⁶ Le u ɲun kinipaak aah choo pu na, ki baa ke, “Ba ɲa?”

³⁷ Le bi bui u, “Yesu u ye Nasaref aatiɲ aanii na le choo.”

³⁸ Le u teen ke, “Yesu, u ye Ubər David aayaabil na, san mi kinimbaak.”

³⁹ Le binib bi loln Yesu pu nsan na kae u ke u ɲmin. Le u moo tar, “Ubər David aayaabil, san mi kinimbaak.”

⁴⁰ Le Yesu sil nsan ni, le ki bui bi, “Li joo ni u man.” Waah duun ni u na, le Yesu baa u, ⁴¹ “Aa ban ba?”

Le u bui u, “Ndindaan, m ban ke aa likr nnibil le tii mi.”

⁴² Le u bui u, “Aa likr a. Saah gaa mi ki kii na, nima le cha aanimbil likr.”

⁴³ Libuul ngbaan ni le unimbil likr, le u dii u, le ki nyuŋni Uwumbɔr. Binib ngbaan mɔmɔk aah kan kina na, le bi pak Uwumbɔr.

19

Yesu aah tuk bilampoogaab aaninkpel pu na

¹ Yesu nan koo Jeriko aatinj ni, ki bɔ dii ki ponn ni. ² Uja ubaa nan bi nima, bi nan yin u ke Sakeus, u ye bilampoogaab aaninkpel, ki mu ye uwankpadaan la. ³ Le u ban ke u kan Yesu aah bi pu na, ki mu ye kinigengenj. Kinipaak ngbaan pu, waa ŋmaa kan Yesu. ⁴ Le u san ki loln kinipaak ngbaan pu nsan, le ki ti jon likakaln aasub pu ke u li waa Yesu aah ga jer nima chee pu na. ⁵ Yesu aah nan fuu ni nima chee na, le u waan lik, ki bui u, “Sakeus, sunn ni mala. Din, m ga doon aado.”

⁶ Le u sunn ni mala, ki gaa u, ki kpa mpopiin pam. ⁷ Kinipaak ngbaan aah kan ke u koo Sakeus do na, le bi mɔmɔk ŋul u pu, ke u buen titunwanbirdaan do la.

⁸ Tɔ, Sakeus nan fii sil, ki bui u, “Ndindaan, lik, m ga di maawankpal ligeln tii bigiim la. Maah nan jin binib bi aawan na, m ga giin kina nfum munaa le ki di tii bi.”

⁹ Le Yesu bui u, “Din le lidichal limina aanib ŋmar; ba pu? aa mu ye Abraham aayaabil la. ¹⁰ Min Unibɔn Aabo dan m nan ban binib bi wɔŋ na ke bi ŋmar la.”

*Bitutum aah joo bidindaan aapiin pu na
(Matiu 25.14-30)*

11 Yesu nan ɲakl binib bi ɲun tibər timina na liyatarɲakl, bi taa li dak ke waah peen Jerusalem na Uwumbər aanaan ga fuu ni libuul ngbaan ni. 12 U nan bui bi, “Uyidaan ubaa nan ban u buen kitin̄ ki daa na ni, u ti ji nnaan ki gir ni. 13 Le u yin waatutum kipiik, le ki di salmaa aamombil kipiik, ki di yakr bi ubaaba, le ki bui bi, ‘Li joo tiir kitiir man, ki ti saa buyoonn m ga nan gir ni na,’ le ki buen. 14 Le waatin̄ ni aanib nan nan u, ki tun binib ke bi paan u pu ki ti bui ubərkpaa na, ‘Taa ban ke uja ngbaan le ye timi aabər.’

15 “Le u jin nnaan ngbaan, le ki gir kun, ki yin waatutum bi u nan tii bi ɲimombil ngbaan na, ke bi dan u chee, aan u lik bimək aah tiir kitiir ki kan tinyoor pu na. 16 Le ɲjan yoo dan nan bui u, ‘Ndindaan, saah nan tii mi limombil libaa li na, m kan tinyoor ɲimombil kipiik ki kpee.’ 17 Le u bui u, ‘Nfaan. Aa ye ututunn nyaan la. Saah joo tiwan waatiir mbaməm na, m ga ɲa si ntisakpem kipiik ni aaninkpel la.’ 18 Le lelee yoo mu dan nan bui u, ‘Ndindaan, aa nan tii mi limombil libaa la. M kan tinyoor ɲimombil ɲin̄mu le ki kpee.’ 19 Le u bui u mu, ‘M ga ɲa si ntisakpem mun̄mu ni aaninkpel la.’

20 “Le uken na mu dan nan bui u, ‘Ndindaan, lik, saamombil le na. M nan di likekegeln le poo li, ki di bil. 21 Aa ye unii u chur binib mpəən na la. Aa gaal saah kaa yeh tiwan ni na, ki chee saah kaa nan bun tijikaar ti na. Nima le m san si ijawaan.’ 22 Le u bui u, ‘Si ututunn u kaa ɲan na, saah len pu na, nima le bii si. Aa bui ke aa nyi ke m ye unii u chur binib mpəən na ki gaal maah kaa yeh tiwan ni na, ki chee maah kaa nan bun tijikaar ti na.

²³ Saah nyi kina na, ba ŋa saa nan di maamombil ti bil banki ponn ni? Maah fuu ni na, m ba ga kan maamombil ni tinyoor ki kpee,' ²⁴ le ki bui binib bi si u chee na, 'Chuu gaa waamombil libaa ngbaan man, ki di kpee ututunn u joo ŋimombil kipiik na.' ²⁵ Le bi bui u, 'Tidindaan, u kpa ŋimombil kipiik la.' ²⁶ Le u bui bi, 'M tuk nimi la, unii umək kpa na, bi ga kpee u. U kaa kpa na, bi ga chuu gaa waah kpa ni pəkaa na. ²⁷ Tɔ, maadim bi kaa nan ban ke m li ye baabər na, li joo ni bi do chee na, ki nan ku bi nnimbiin ni.' ”

*Jerusalem aanib aah nyuŋ Yesu pu na
(Matu 21.1-11; Mak 11.1-11; Jənn 12.12-19)*

²⁸ Yesu aah ŋakl bi liyatanakl ngbaan ti doo na, le u loln bi pu nsan ki cha Jerusalem. ²⁹ Waah nan peen ni Befej ni Betani aatim mu bi lijool li bi yin li ke Olif aasui aajool paab na, ³⁰ le u tuk waadidiliib ponn ni bilee, “Li cha man naah si gbək kitij ki na. Ni yaa koo ki ponn ni kan, ni ga kan ubon u laa diin na si gbin. Ubaa aa kee diŋ u pu. Chuu gbiln u, ki li joo ni u m chee man. ³¹ Unii ubaa yaa baa nimi, ‘Ba ŋa ni chuu gbiln u?’ kan, ni bui u, ‘Tidindaan le ban u.’ ”

³² Yesu aah tun bi pu na, le bi buen, ki ti kan ubon u laa diin na waah tuk bi ke bi ga kan pu na. ³³ Baah bi gbilni u na, le binib bi yeh u na baa bi, “Ba ŋa ni bi gbilni ubon ngbaan?”

³⁴ Le bi bui bi, “Tidindaan le ban u,” ³⁵ le ki joo ni u Yesu chee, ki di baakeken paan u pu, ki di Yesu diŋ u pu. ³⁶ Le waah cha na, kinipaak ngbaan di baakeken ter nsan ponn ni.

³⁷ Le u peen Jerusalem, ki fuu baah sunni Olif aasui aajool nin chee na. Baah fuu nima chee na, le kinipaak kimək dii u na piin ki bi mɔɔni. Baah kan u tun lijnjiir aatun mɔmɔk pu na, le bi pak Uwumbɔr mpɔɔn pu, ³⁸ ki bui ke, “Uwumbɔr aanyoor bi Ubɔrkpaan u choo waayimbil ni na pu. Lifuur bi paacham. Ni li nyuɔni Uwumbɔr paacham man.”

³⁹ Le Farisii yaab bi bi kinipaak ngbaan ponn ni na bibaa bui Yesu, “Umɔmɔkr, tuk saadidiliib ngbaan ke bi kpa kifuuk.”

⁴⁰ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi la, bi yaa nmin kan, nɔtakpal nɔmina ga li tar la.”

Yesu aah wii Jerusalem aanib aafalaa u choo na pu na

⁴¹ Yesu aah peen Jerusalem aatiɔ na, le u waa ki, ki wii sakpen ki pu, ⁴² ki bui ke, “Jerusalem aatiɔ aanib, ni yaa ba nyi nsuudoon aasan din kan, ni ba ga li nɔn ki tii nimi. Dandana wee, mu bɔr ke ninimbil taa li waa mu. ⁴³ Buyoonn Uwumbɔr ban u ter nimi na, ni yii a. Nima le nimi aadim ga nan gob nimi aatiɔ, ki yuu lakr kaagoln pu, ⁴⁴ ki kuln ni mɔmɔk, ki gbaa wii nimi aadir mɔmɔk. Tidir ngbaan aatakpall nilee aan ki li bi ki tok tɔb pu.”

*Yesu aah toor Uwumbɔr Aadichal pu na
(Matiu 21.12-17; Mak 11.15-19; Jɔnn 2.13-22)*

⁴⁵ Yesu nan koo Uwumbɔr Aadichal ponn ni, le ki jenn nyan binib bi kooh tiwakor na, ⁴⁶ le ki tuk bi, “Ni nɔmee Uwumbɔr Aagban ni ke Uwumbɔr len

ke, ‘Bi ga yin maadichal ke Mmeen Aadichal;’ tɔ, nimi le ɲa li bififiirb aakakaa chee.”*

⁴⁷ Iwiin mɔmɔk Yesu nan bi Uwumbɔr Aadichal ponn ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, ni Juu yaab aaninkpiib ka ki kpokl baah ga ɲa pu ki ku Yesu na, ⁴⁸ kaa ɲmaa kan baah ga ku u pu na; ba pu? binib ngbaan mɔmɔk aanimbil man ke bi ɲun waah len pu na.

20

*Baah baa Yesu waatuln pu pu na
(Matiu 21.23-27; Mak 11.27-33)*

¹ Kitaak kibaa daal, le waah bi Uwumbɔr Aadichal ni ki tuk binib Uwumbɔr aaliin, ki mooni tibɔnyaan tee na, le Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee, ² le ki nan baa u, “Aa kpa nsan ke aa ɲa saah ɲani pu na aa? ɲma tii si nsan ngbaan? Tuk timi.”

³ Le u bui bi, “M mu ga baa nimi mbaan. ⁴ Jɔnn aah nan muini binib nnyun ni na, ɲma nan tii u nsan? Uwumbɔr aan binib? Tuk mi man.”

⁵ Le bi kpokl tɔb, “Ti yaa bui ke Uwumbɔr le nan tii u nsan kan, u ga baa timi ke ba ɲa taa nan gaa u ki kii. ⁶ Ti yaa ki len ke binib le tii u nsan kan, binib ngbaan mɔmɔk ga mae timi ɲitakpal; bi mɔmɔk len ke Jɔnn nan ye Uwumbɔr aabɔnabr la.” ⁷ Nima le bi bui Yesu ke baa nyi udaan u tii Jɔnn nsan na.

⁸ Le Yesu bui bi, “M mu aan tuk nimi maah kpa nsan pu ki ɲani maah ɲani pu na.”

* **19:46** : Lik Aisaya 56.7; Jeremia 7.11.

*Bikpaab bi kaa ŋan na aayatanɔkl
(Matu 21.33-46; Mak 12.1-12)*

⁹ Le u ŋakl binib ngbaan liyatanɔkl, “Uja ubaa nan naan kisaak, ki ŋum isui i lu ŋisubil na ki ponn ni, le ki yin bikpaab bibaa, ki di kisaak ngbaan ŋa binɔal ni ke bi li lik ki. Isui ngbaan yaa nan lun ŋisubil kan, bi ker tii u, aan ki ker bibaa mu. Waah ŋa kina na, le u siir ki buen kitinɔ ki daa na ni, ki ti yunn nima. ¹⁰ Buyoonn ŋisubil ngbaan nan pur na, le u di unaagbiija ubaa tun bikpaab ngbaan chee ke bi tii ni u kisaak ngbaan ponn ni aasubil. Le bi gbaa u, ki giin ni u, kaa tii u nibaa. ¹¹ Le u ki di unaagbiija uken tun bi chee. Le bi ti gbaa u mu, ki yook u, le ki giin ni u, kaa tii u nibaa. ¹² Le u ki tun unaagbiija tatar bi chee. Le bi ti gbaa u mu, ni ti ŋa u iween, le ki jenn nyan u nima. ¹³ Le usadaan ngbaan bui ke, ‘M ga ŋa kinye? M ga di maabogeehn le tun bi chee. Nibaakan, bi ga pak uma.’ ¹⁴ Le bikpaab ngbaan aah kan waabo ngbaan choo na, le bi kpokl tɔb, ‘Uma le ye waafaajil. Cha ti ku u man, aan ki ji waafaal.’ ¹⁵ Le bi chuu u, ki di nyan n-gbaan, le ki ti ku u.

“Kina pu na, usadaan ngbaan ga ŋa bi kinye? ¹⁶ U ga dan nan ku bikpaab ngbaan, ki di kisaak ngbaan tii bikpaab biken.”

Kinipaak ngbaan aah ŋun kina na, le bi bui ke, “Uwumbɔr taa cha ni pii bi.”

¹⁷ Le Yesu lik bi, ki bui bi, “U yaa kaa ŋa bi kina kan, Uwumbɔr Aagban aah len pu na aatataa ye kinye? ke,

‘Litakpal li bidimaab yii li na,

lima le ye litakpajal.’*

¹⁸ Unii umək lir litakpal ngbaan pu na, u ga kool. Unii u litakpal ngbaan lir u pu na, li ga nan u, u ŋa ke ntayon na.”

Baah pen Yesu nlan pu na

(Matiu 22.15-22; Mak 12.13-17)

¹⁹ Uwumbər aakaal aaməmək, ni Uwumbər aatotoorninkpiib nan bee ke Yesu di liyatanakl ngbaan ŋan bima la. Nima pu, le bi nan ban bi chuu u libuul ngbaan ni, ki mu san kinipaak ngbaan ijawaan. ²⁰ Le bi ban nsan mu pu bi ga chuu u na, ki di bipepekb tun u chee, bi ti ŋmann ke bi ye bininyaam la, aan ki pen u nlan, aan ki chuu u, ki di ŋa kitiŋ ngbaan aayidaan aanjaal ni. ²¹ Le bi dan nan bui u, “Uməmək, ti nyi ke aa len mbamən, ki tuk binib Uwumbər aabər mbaməm, kaa pak ubaa ki jer uken. Aa po mək bi Uwumbər aasan mbaməm la. ²² Tuk timi, ni ŋan ti pa lampoo ki di tii Ubər kpaan Siisa aan naa ŋan?”

²³ Le Yesu bee ke bi pen u nlan la, le ki bui bi, ²⁴ “Mək mi limombil man.” Baah mək u na le u baa bi, “Ŋma aanan ni liyimbil bi li pu?”

Le bi bui u, “Siisa yaan.”

²⁵ Le u bui bi, “Nima pu na, ni di ni ye Siisa yaan na tii u man, ki di ni ye Uwumbər yaan na tii Uwumbər.”

²⁶ Yesu aah len kina na, le ni gar bi pam. Baa ŋmaa chuu u taani waabəlen pu, binib aanimbil ni. Le bi ŋmin.

Binib bi ga fikr nkun ni na aah ga li bi pu na

(Matiu 22.23-33; Mak 12.18-27)

* **20:17** : Lik Ilahn 118.22.

²⁷ Le Sajusii yaab bibaa dan u chee. Bima le len ke binib aan fikr nkun ni na. ²⁸ Le bi bui u, “Uməməkr, Moses nan ηmee nkaal tii timi ke, ‘Uja yaa kpa puu ki yaa kpo, kaa kpa ubo kan, unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki maa mbim tii ukpel.’†
²⁹ Tə, naabitiib bilole nan bi. Upol na nan yoor upii, le ki kpo, kaa kpa ubo. ³⁰ Le unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki mu kpo, kaa kpa ubo. ³¹ Le u paa u pu na mu ηa kina. Le bijab bilole ngbaan məmək ηa kina, ki kpo doo, kaa kpa ubo. ³² Kookoo yoo le upii ngbaan mu kpo. ³³ Kina pu na, binib yaa nan fikr nkun ni kan, upii ngbaan ga li ye ηma aapuu? Bi məmək bilole nan joo u la.”

³⁴ Le Yesu bui bi, “Dulnyaa wee ponn ni, bijab yoor bipiib la. Bipiib mu mən bijab la. ³⁵ Binib bi ηeer ke bi fikr nkun ni ki li bi dulnyaa u choo na ni na aan yoor bipiib. Bipiib mu aan mən bijab. ³⁶ Bi ga li bi ke Uwumbər aatuuntiib aah bi pu na, kaan ki kpo. Baah ga fikr nkun ni na, bi ga li ye Uwumbər aabim la. ³⁷ Tə, Moses mu nan mək timi ke binib bi kpo na ga fikr nkun ni. Buyoonn u nan bi busub bu gaal mmii na chee na, u nan yin Uwumbər ke Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbər la.‡ ³⁸ Uwumbər yaa len ke u ye binib bi kpo na Aawumbər kan, nima le mək ke bi kpa liməfal. Bi məmək ye binifuub Uwumbər chee la.”

³⁹ Le Uwumbər aakaal aaməməkɓ bibaa bui Yesu, “Uməməkr, saah len pu na, ni ηan la.” ⁴⁰ Le baa kaa bi ki baa u mbaan.

† 20:28 : Lik Ikaal 25.5. ‡ 20:37 : Lik Nnyam 3.6.

Kristo u ga gaa binib lii na aabər
(Matiu 22.41-46; Mak 12.35-37)

⁴¹ Le Yesu baa bi, “Binib ŋa kinye pu ki bui ke Kristo u ga gaa binib lii na ye Ubər David aayaabil?

⁴² David ubaa nan len Uwumbər aalahn aagban ponn ni ke,

‘Uwumbər bui Ndindaan ke: Kal ŋŋangii wəb,

⁴³ ki ti saa buyoonn m ga nyan saadim məmək na.’§

⁴⁴ David aah nan yin Kristo ngbaan ke Udindaan kina na, Kristo ga li ŋmaa ye uyaabil aa?”

Bi li nyi Uwumbər aakaal aaməmək b aabər
(Matiu 23.1-36; Mak 12.38-40)

⁴⁵ Kinipaak ngbaan aah pel Yesu aah len pu na, le u bui waadidiliib, ⁴⁶ “Ni li nyi man Uwumbər aakaal aaməmək b aabər. Baageehn le ye ke bi li pee ŋibəkul fəfək, ki gee ke binib li dooni bi kinyan ni, ki gee ke bi kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ni njim chee. ⁴⁷ Bi ji bikpopiib durm la, le ki mee Uwumbər ni yunni ke bi ŋmann ke bi ye bininyaam la. Uwumbər ga daa bitafal ki jer waah ga daa binib biken aatafal pu na.”

21

Ukpopii ubaa aah tii sakpen pu na
(Mak 12.41-44)

¹ Yesu nan jaar lik, ki kan biwankpadam joo ŋimombil pam ŋani Uwumbər aapiin aadakaa ni,

² ki kan ukpopiigiin ubaa mu di janjan bilee ki di ŋa u ponn ni. ³ Le Yesu bui ke, “M tuk nimi mbamən la, ukpopiigiin wee tii ŋimombil ki jer bi

məmək aah tii pu na. ⁴ Bi məmək tii ki gur ŋimombil

sakpen. U ye ugiin la, le ki di waamombil məmək tii, kaa ki gur nibaa.”

*Baah ga gbaa wii Uwumbər Aadichal pu na
(Matiu 24.1-2; Mak 13.1-2)*

⁵ Tɔ, binib bibaa nan bi len Uwumbər Aadichal aah ɲan pu na, ki kpa ɲitakpanyaan, ni ipiin i binib tii Uwumbər na. ⁶ Le Yesu bui bi, “N-yoonn choo, bi ga nan gbaa wii lidichal limina məmək. Litakpal libaa aan ki li paa liken pu.”

*Falaa aayoonn aah ga li bi pu na
(Matiu 24.3-14; Mak 13.3-13)*

⁷ Le Yesu aadidiliib baa u, “Uməməkɾ, bi ga ɲa kina bayoonn? Ba ga li ye liməkl ki mək timi ke ni ɲeer bi ɲa kina?”

⁸ Le u bui bi, “Ni li nyi man, aan ubaa taa ɲmann nimi. Binib pam ga nan dan ki pur maayimbil ke bima le ye min Yesu, ki ga bui ke ni ɲeer a. Ni taa dii bi man. ⁹ Ni yaa ɲun ke ntim mubaa aanib to tɔb butɔb, aan ntim muken aanib kpa tibər kan, ni taa san ijawaan man. Uwumbər le siin ke nimina məmək ga ɲa. Nima le aan mək ke dulnyaa wee ga doo libuul ngbaan ni.

¹⁰ “Linibol libaa ga to linibol liken butɔb. Nnaan mubaa aanib ni nnaan muken aanib ga to tɔb butɔb. ¹¹ Kitiɲ ga deɲ sakpen ɲipepel ɲipepel. Nkon mu ga lir. Iween mu ga lir, ki ku binib pam ntim ntim ponn ni. Lijinjiir aawan, ni tiwan ni faani binib na mu ga li bi paacham.

¹² “Nimina məmək aa kaa kee ɲa buyoonn na, le bi ga chuu nimi, ki ɲa nimi falaa, ki di nimi ɲa mmeen aadir ni ki ji nimi tibər, ki di nimi ɲa kiyondiik ponn ni. M pu, le bi ga di nimi siin

bibərɔb ni ntim aaninkpiib aanimbiin ni ke bi ji nimi tibər. ¹³ Nima le ga tii nimi nsan le ni tuk bi tibənyaan tee. ¹⁴ Ni di ɲa nisui ni man ke naan puen baa nisui ni ke ni ga len kinye? ¹⁵ M ga tuk nimi naah ga len pu na, aan nimi aadim ubaa taa ki ɲmaa kpak nimi, kaan ki ɲmaa len tibaa. ¹⁶ Nitetiib, ni ninatiib, ni ninaabitiib, ni nidoyaab, ni nijətiib, ga kooh nimi. Le binib ga ku ni ponn ni bibaa. ¹⁷ Binib məmək ga li nan nimi m pu. ¹⁸ Ni mu aan bee yəli; nimi aayikpirk kibaa le aan bee yəli. ¹⁹ Ni yaa ji limər falaa məmək ponn ni kan, ni ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na.”

*Baah ga bii Jerusalem aatiŋ pu na
(Matiu 24.15-21; Mak 13.14-19)*

²⁰ “Ni yaa kan butəb aajab si gob Jerusalem aatiŋ kan, ni li nyi man, naan yunn, le bi ga bii kitiŋ ngbaan doo. ²¹ N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, binib bi bi Judea aatiŋ ponn ni na san buen ɲijoo paab. Binib bi bi Jerusalem ponn ni na mu li nya ki ni. Binib bi bi itingbaan ni na, bi taa koo ni Jerusalem aatiŋ ni. ²² N-yoonn ngbaan le Uwumbər ga daa Jerusalem aatiŋ aanib aatafal, aan ni gbiin waagban aah ɲmee pu na məmək. ²³ N-yoonn ngbaan, bipiib bi kpa ɲipuu na, ni bipiib bi kpa mbim bi laa ɲaa libiil na ga li kpa kinimbaak; ba pu? Uwumbər ga gee liŋuul sakpen kitiŋ ngbaan aanib pu. Bi ga ji falaa pam. ²⁴ Bi ga di kijaak aajum ku bibaa, ki ga chuu bibaa mu tinaagbiir ki di buen ɲinibol məmək aakaasisik ni. Le binib bi kaa ye Juu yaab na ga bii Jerusalem ki ti saa baayoonn aah ga doo pu na.”

*Yesu aah ga gir ni pu na
(Matiu 24.29-31; Mak 13.24-27)*

²⁵ “Lijinjiir aawan ga li bi nwiin, ni uŋmal, ni ŋijmabil ponn ni. Nnyusakpem ga ŋa tinyunkpenn sakpiin, ki faa kifuuk sakpen, ki ŋa binib ilandak. Baan ki li nyi baah ga ŋa pu na. ²⁶ Paacham aawan aan ki li bi mbaməm. Nima le binib ga lik naah ga li bi pu dulnyaa wee ni na, ki ga san ijawaan ki ti fik. ²⁷ N-yoonn ngbaan le bi ga kan min Unibən Aabo bi ntaalangbam ni ki choo, ki wiin chain, ki joo mpəən. ²⁸ Ni yaa kan tiwan nimina məmək bi ŋani kan, chuu nibaa man, ki pəək nitaakpab. Naan yunn le ni ga ŋmar.”

*Isui aayatanakl
(Matiu 24.32-35; Mak 13.28-31)*

²⁹ Yesu nan ŋakl bi liyatanakl ke, “Ni li lik buk-pasəm ni isui məmək man. ³⁰ Ni yaa nan kan yaabon bi ŋani tifar kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, kiseek ga seer. ³¹ Kina na, ni yaa kan nimina bi ŋani kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, Uwumbər aanaan ga fuu ni.

³² “M tuk nimi mbamən la, dandana aanib aan jer le tiwan nimina məmək puen ŋa. ³³ Paacham ni taab ga jer. Maaməbon ma aan jer.”

Yesu aagirndaal aabər

³⁴ “Ni li nyi man, ki taa nyu ndaan gbii ki li kpa ndaan aaween, ki taa cha nimi aabimbin aabər gbiin nimi aalandak məmək, aan maagirndaal taa yuk nipobil. ³⁵ Maagirndaal kan, dulnyaa wee ni aanib məmək aapobil ga yuk ke gaawəb aah chuu upeel kan, upobil yukr pu na. ³⁶ Li nyi man n-yoonn məmək, ki mee Uwumbər u tii nimi

mpɔɔn ke ni nya falaa umək choo na ni, ki nan sil min Unibɔn Aabo aanimbiin ni.”

³⁷ Iwiin mɔmək le Yesu nan bi Uwumbɔr Aadichal ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Tinyer mɔmək le u buen Olif aasui aajool paab ki ti dɔ geen. ³⁸ Kichakpinaanyeeek ni mɔmək le binib chaa u chee Uwumbɔr Aadichal ni, bi ti nɔn waah len pu na.

22

Baah kpokl ke bi ga ku Yesu pu na

(Matiu 26.1-5; Mak 14.1-2; Jɔnn 11.45-53)

¹ N-yoonn ngbaan, naa nan ki daa ke bi ji Lakr-jer aajim,* ki nɔm boroboro u kaa kpa nnyɔk na. ² Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔməkɔ nan kpokl baah ga nɔ pu ki ku Yesu na. Bi mu nan san binib na ijawaan.

Judas aah nan ban ke u kooh Yesu pu na

(Matiu 26.14-16; Mak 14.10-11)

³ Le kinimbɔn koo Judas Iskariot aasui ni. Judas nan ye Yesu aadidiliib kipiik ni bilee na ponn ni ubaa. ⁴ Kinimbɔn aah koo Judas aasui ni na, le u buen Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr Aadichal aakikiirb aaninkpiib chee, u ti kpokl bi waah ga nɔ pu ki di Yesu nɔ biɔnal ni na. ⁵ Le bi nan kpa mpopiin, ki puu tipuur ke bi ga tii u nɔmombil. ⁶ Le u kii, ki ban nsan mu u ga di Yesu nɔ biɔnal ni, buyoonn kinipaak ngbaan aa bi u chee na.

* **22:1** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbɔr nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijipt aatiɔn ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

*Baah toor njim ngbaan pu na
(Matiu 26.17-25; Mak 14.12-21; Jɔnn 13.21-30)*

⁷ Lakr-jer aajim, buyoonn bi ga ɲmɔ boroboro u kaa kpa nnyɔk na aawiin mu daal bi ga kɔr upihbo na, ⁸ le Yesu bui Piita ni Jɔnn, “Li cha ti gor njim ngbaan aajikaar aan ti ji.”

⁹ Le bi baa u, “Aa ban ke ti gor ti la chee?”

¹⁰ Le u bui bi, “Ni yaa koo kitin ngbaan ni kan, uja u tu nnyun na ga ton nimi nsan ponn ni. Ni li dii u man, ki ti koo waah ga koo lidichal li ponn ni na, ¹¹ ki bui udichadaan na, ‘Umɔmɔkr bui ke u ni waadidiliib ga ji njim ngbaan aajikaar kiladiik ni?’ ¹² Le u ga mɔk nimi paacham aadisakpenj ki bi puen toor ki na. Ni gor njim ngbaan aajikaar nima chee.”

¹³ Le bi buen, ki ti kan Yesu aah tuk bi ke bi ga kan pu na. Le bi gor njim ngbaan aajikaar.

Tidindaan aajim

(Matiu 26.26-30; Mak 14.22-26; 1 Korint Yaab 11.23-25)

¹⁴ Tijikaar aajim yoonn aah fuu ni na, le Yesu ni waadidiliib dan nan kal. ¹⁵ Le u bui bi, “Nnimbil nan man ke m ni nimi kpaan ji njim mue waahr aan m nin ji maafalaa ngbaan. ¹⁶ M tuk nimi la, maan ki ji njim mue ki ti saa buyoonn Uwumbɔr ga nan ɲa mu aah mɔk pu na waanaan ni.”

¹⁷ Yesu nan yoor kiyinyook, le ki doon Uwumbɔr, le ki bui bi, “Gaa man ki yakr tɔb. ¹⁸ M tuk nimi la, maan ki nyu ɲisubil aanyun ngbaan ki ti saa buyoonn Uwumbɔr aanaan ga fuu ni na.”

¹⁹ Le u yoor boroboro, le ki doon Uwumbɔr, ki gii, ki di tii waadidiliib ki bui bi, “Maawon le na. Nimi aatunwanbir pu le m tii tiwon tee. Ni li

ηmǝ kina aan ki li teer mbǝr.” ²⁰ Baah jin tijikaar ngbaan ti doo na, le u yoor kiyinyook, ki doon Uwumbǝr, ki di tii bi, le ki bui bi, “Tiwanyukaan ngbaan ye maasin aamǝkl la. Maasin ga nya nimi aatunwanbir pu la. Maasin pu, le Uwumbǝr puu tipuupǝln tii nimi.

²¹ “Lik, unii u ga kooħ mi na, m ni uma le aanjaal kpaan bi lisambil ni na. ²² Min Unibǝn Aabo ga sil kpo, Uwumbǝr aah nan len ke m ga kpo pu na. Tibǝbir mu ga li bi uja u ga kooħ mi na pu.”

²³ Le waadidiliib baa tǝb, “Ti ponn ni, ulau ga tee ηa kina?”

Ulau ye uninyuun?

²⁴ Tǝ, Yesu aadidiliib nan kpak tǝb kinikpapak ke ulau tee ye uninyuun bi ponn ni. ²⁵ Le u bui bi, “Dulnyaa wee ni aanibol aabǝrb yoor bibaa paacham la. Binib bi kpa tininkpir na, baanib yin bi baateterb la. ²⁶ Nimi, ni taa li bi kina man. Unii u ye uninyuun ni ponn ni na kan, u ηa ubaa ke uwaatiir na. Unii u ye usaloln na kan, u ηa ubaa ke nimǝk aatutunn na. ²⁷ Unii u ηa tijikaar na, ni unii u ji na, ηma jer uken? Naa ye unii u ji na aa? Mma kan, m bi ke ututunn na le ni ponn ni.

²⁸ “Tǝ, maah bi ntǝj ni na, nimi le sil nchan ηi. ²⁹ M ga ηa nimi bibǝrb ke Nte Uwumbǝr aah ηa mi ubǝr pu na. ³⁰ Le ni ga ji tijikaar ki nyu nnyun m chee maanaan ni, ki kal ηibǝrjal pu, ki ji Israel yaab aanibol kipiik ni ηilee tibǝr.”

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na

(Matiu 26.31-35; Mak 14.27-31; Jǝnn 13.36-38)

³¹ Le Yesu bui Simonn Piita, “Simonn, Simonn, lik, kinimbǝj kan nsan ke ki tǝj nimi, aan ni lir.

³² Le m mee Uwumbər tii si, aa taa di cha maasan. Aa yaa ki gir ni ki nan dii mi kan, pəon aanaabitiib aataakpab.”

³³ Le Piita bui u, “Ndindaan, m ga ηmaa kpaan aa chee kiyondiik ni. M ni si ga ηmaa kpaan ki kpo.”

³⁴ Le Yesu bui u, “Piita, m tuk si la, din, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi, le ukooja nin wii.”

Litaakər ni kijaak aajuk aabər

³⁵ Tɔ, Yesu nan baa bi, “Maah nan tun nimi ki nan bui nimi ke ni taa li joo ηimobil aataakər, ki taa li joo litaakər mu, ki taa li joo ηinaatak na, ni nan lann nibaa aa?”

Le bi bui u, “Taa nan lann nibaa.”

³⁶ Le u bui bi, “Dandana wee, naa ki bi ke naah nan bi pu na. Unii u kpa ηimobil aataakər na kan, u li joo li. Unii u kpa litaakər mu na kan, u li joo li. Unii u kaa kpa kijaak aajuk na kan, u di waabəkul kooh, ki daa kibaa. ³⁷ M tuk nimi la, ni ηmee Uwumbər Aagbaŋ ponn ni ke bi ga ηa mi ke baah ηani titunwanbirdam pu na. Le bi ga sil ηa mi kina. Baah nan ηmee maabər pu na, ni məmək bi gbiini la.”

³⁸ Le bi bui u, “Ndindaan, lik, ti kpa kijaak aajum mulee la.”

Le u bui bi, “Ni ηeer a.”

*Yesu aah mee Uwumbər pu na
(Matu 26.36-46; Mak 14.32-42)*

³⁹ Le u nyan nima, le ki buen Olif aasui aajool paab, waah chaa nima n-yoonn məmək pu na. Waadidiliib mu dii u. ⁴⁰ Waah ti fuu nima chee na, le u bui bi, “Ni li mee Uwumbər man, aan ki taa koo ntəŋ ni.”

⁴¹ Le u siir cha bi, ki foor siib, le ki gbaan kitin ki mee Uwumbər ke, ⁴² “Nte, ni yaa ye saageehn kan, nyan mi falaa u choo na ni. To, ɲa saageehn, ki taa ɲa maageehn.” ⁴³ Le Uwumbər aatuun nyan ni paacham ki dan u chee ki nan pɔɔk utaakpab. ⁴⁴ Le Yesu aasui ponn ni wu ki ti nyaɲ. Le u ki mee Uwumbər linimaln. Le kitotoɲ naa u, ki ye nsin ki tuu lir kitin.

⁴⁵ Le u mee Uwumbər ti doo, le ki fii, ki gir buen waadidiliib chee, ki ti mui bi dɔ geen, mpombiin pu. ⁴⁶ Le u baa bi, “Ba ɲa ni dɔ geen? Fiin, ki li mee Uwumbər man, aan ki taa koo ntɔɲ ni.”

Baah chuu Yesu pu na

(Matiu 26.47-56; Mak 14.43-50; Jɔnn 18.3-11)

⁴⁷ Waah laa bi len kina na, le kinipaak fuu ni bi chee. Judas u ye waadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na, loln kinipaak ngbaan pu nsan, le ki buen Yesu chee ke u moor utakpiln.† ⁴⁸ Le Yesu baa u, “Judas, aa moor ntakpiln ke aa kooh min Unibɔn Aabo oo?”

⁴⁹ Yesu aadidiliib aah kan ke binib ngbaan ban bi chuu u na, le bi baa u, “Tidindaan, ti di kijaak aajum jan bi ii?” ⁵⁰ Le waadidiliib ponn ni ubaa di kijaak aajuk ki gaa per Uwumbər aatotoorninkpel aatutunn aatafagiir.

⁵¹ Le Yesu bui bi, “Di cha kina man,” le ki di unjaal meeh utafal le ki cha li pɔɔk.

⁵² Le Yesu baa Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər Aadichal ni aakikiirb, ni Juu yaab aaninkpiib bi dan bi nan chuu u na, “Ni joo

† **22:47** : ...moor utakpiln: Israel yaab nan doon binaabitiib kina le ki mək ngeehn.

kijaak aajum ni jagbaali mam ke ni nan chuu mi, ke maah ye ufifir le na aa? ⁵³ M nan bi ni chee Uwumbər Aadichal ni iwiin məmək, le naa nan chuu mi. Tə, dandana wee le ye n-yoonn mu Uwumbər siin ki tii nimi ni kinimbəŋ ki tun mbəmbəən aatuln na.”

Piita aah nee Yesu pu na

(Matiu 26.57-58, 69-75; Mak 14.53-54, 66-72; Jənn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Le bi chuu Yesu ki di u buen Uwumbər aato-toorninkpel aadichal ni. Le Piita paa u pu ki bi dandar. ⁵⁵ Le bi tuur mmii lichiln ngbaan ni, ki ka gob mu. Piita mu nan ti kal bi chee ki ka bikaasisik ni. ⁵⁶ Mmii aah woln unimbil wəb na, le usapəən u ye ututunn na kan u, ki ka lik u sulm, le ki ti bui ke, “Uja umina mu nan bi Yesu chee.”

⁵⁷ Le u nee, ki bui u, “Upii, maa nyi u.”

⁵⁸ Le ni kpee siib, le unii uken mu kan u, ki mu bui u, “Aa mu ye bi ponn ni ubaa la.”

Le Piita bui u, “Uja, maa ye.”

⁵⁹ Le ni ki kpee siib, le uja uken bui ke, “Ni ye mbamən, uja wee mu nan bi u chee. U mu ye Galilee aatin aanii la.”

⁶⁰ Le Piita bui u, “Uja, maa nyi saah len pu na aatataa.”

Waah laa bi len kina na, libuul ngbaan ni, le ukooja wii. ⁶¹ Tidindaan nan fenn ki lik Piita. Le Piita teer Tidindaan aah ba tuk u pu na ke, “Din, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le ukooja nin wii.” ⁶² Le Piita nyan lipaal, ki ti wii pam.

Baah yook Yesu ki gbaa u pu na

(Matiu 26.67-68; Mak 14.65)

⁶³ Le bijab bi joo Yesu na ɲa u mbɔnyun, le ki gbaa u, ⁶⁴ ki di likekeln poo unimbil, le ki baa u, “Uwumbɔr aabɔnabr, ulau faa si?” ⁶⁵ le ki seei u ɲisiibil pam.

*Juu yaab aaninkpiib aah jin Yesu tibɔr pu na
(Matiu 26.59-66; Mak 14.55-64; Jɔnn 18.19-24)*

⁶⁶ Ki woln kitaak kichakpiik ni, le Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb kuun ni tɔb chee, le ki di Yesu siin binimbiin ni, ⁶⁷ le ki baa u, “Aa ye Kristo u ga gaa timi lii na aa? Tuk timi.”

Le u bui bi, “M yaa tuk nimi kan, naan li pak maah len pu na. ⁶⁸ M mu yaa baa nimi mbaan kan, naan giin tii mi, [kaan di mi lii.] ⁶⁹ Dandana ki joo cha, min Unibɔn Aabo ga kal Uwumbɔr u yeh mpɔɔn mɔmɔk na aanɲangii wɔb.”

⁷⁰ Le bi mɔmɔk baa u, “Aa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la aa?”

Le u bui bi, “Ni ye naah len pu na la.”

⁷¹ Le bi bui ke, “Taa ki ban seeraadam. Timi tibaa ɲun waah len umɔb ni pu na.”

23

*Pailat aah jin Yesu tibɔr pu na
(Matiu 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Jɔnn 18.28-38)*

¹ Bi mɔmɔk nan fii, le ki di Yesu buen kitiɲ ngbaan aaninkpel chee, bi nan yin u ke Pailat, ² le ki piin ki bi galni u, ki bui ke, “Ti kan uja wee ɲmanni timi aanibol la. U tuk bi ke bi taa ki pa lampoo tii Ubɔrkpaan Siisa, ke uma ubaa le ye Kristo u ga gaa binib lii na, ki ye Ubɔr.”

³ Le Pailat baa u, “Aa ye Juu yaab aabɔr la aa?”

Le u bui u, “Saah len pu na, ni ye kina.”

⁴ Le Pailat bui Uwumbər aatotoorninkpiib ni kinipaak ngbaan, “Maa kan uja wee aataani ubaa.”

⁵ Le bi moo galni u, ki bui ke, “U tuk binib waaliin la, le bi ηma tijar. U nan piin Galilee aatiη ni, le ki bə dii Judea aatim məmək ni, ki nan fuu ni kitin kee ni.”

Ubər Herod aah jin Yesu tibər pu na

⁶ Pailat aah ηun kina na, le u baa bi, “U ye Galilee aatiη aanii la aa?” ⁷ Tə, Ubər Herod le nan joo Galilee aatiη aanib. Pailat aah ηun ke Yesu nyan nima na, le u di u tun Herod chee. U mu nan bi Jerusalem aatiη ni n-yoonn ngbaan. ⁸ Ubər Herod aah kan Yesu na, le u kpa mpopiin sakpen. U nan ηun waabər, ki ban u kan u ni yunn, ki mak ke u ga tun lijnjiir aatuln aan u kan. ⁹ Le u baa Yesu mbaan pam. Yesu ma aa len tibaa. ¹⁰ Le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməməkbi mu si nima ki galni u mpəən pu. ¹¹ Le Ubər Herod ni waatəb aajab lik u fam, ki ηa u mbənyun, ki di kikipalk nyaan peen u, ki di u giin Pailat chee. ¹² Liyaadaal ngbaan le Herod ni Pailat ki ηa kijətiik. Bi nan ye təb aadim la.

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na

(Matiu 27.15-26; Mak 15.6-15; Jənn 18.39–19.16)

¹³ Pailat nan yin Uwumbər aatotoorninkpiib, ni juu yaab aaninkpiib, ni kinipaak ngbaan, ¹⁴ le ki bui bi, “Ni joo ni uja wee m chee, ki bui ke u ηmanni binib la. Le m jin u tibər ninimbil ni. Nimi aagalm ngbaan ponn ni, maa kan u ηa tibaa. ¹⁵ Ubər Herod mu aa kan waataani, le u di u giin ni ti chee. Waa

ɲa nibaa ni ɲeer u nkun. ¹⁶ M ga cha bi lue u ɲinaalab, le ki di u lii.”

[¹⁷ Njim ngbaan mɔmɔk yoonn kan, see Pailat nyan unaagbiija ubaa lii.] ¹⁸ Le bi mɔmɔk kpaan ki teen ke, “Ku uja wee. Di Barabas di lii.” ¹⁹ Barabas nan tukni kitiɲ ngbaan aaninkpiib, ki ku binib, le bi lan u kiyondiik ni.

²⁰ Pailat nan ban u di Yesu lii, nima pu le u ki len kinipaak ngbaan chee. ²¹ Le bi ki teen ke, “Kpaa u ndɔpuinkoo pu. Kpaa u ndɔpuinkoo pu.”

²² Le Pailat baa bi, “Ba ɲa? U tun bakaa bayoo? Maa kan u ɲa nibaa ni ɲeer u nkun. M ga cha bi lue u ɲinaalab, le ki di u lii.”

²³ Le bi beenin tar mpɔɔn pu, “Kpaa u ndɔpuinkoo pu.” Baah tar kina na, le bi nyan Pailat. ²⁴ Le u kii ke u ga ɲa baah ban pu na, ²⁵ le ki di Barabas u nan tukni kitiɲ ngbaan aaninkpiib ki ku binib, ki bi kiyondiik ni na lii, baah ban pu na, le ki di Yesu ɲa biɲaal ni, bi ti ɲa u baah ban pu na.

Baah kpaa Yesu ndɔpuinkoo pu pu na

(Matiu 27.32-44; Mak 15.21-32; Jɔnn 19.17-27)

²⁶ Le butɔb aajab di Yesu buen. Baah cha na, le bi ton uja u nyan ni ntingbaan ni na nsan ni. Bi nan yin u ke Simonn, u ye Sairene aatiɲ aanii na. Le bi chuu u ke u tun Yesu aadɔpuinkoo ki li paan u pu.

²⁷ Le kinipaak sakpen paa Yesu pu. Bi ponn ni bibaa ye bipiib bi wii ki kaani u pu na. ²⁸ Le Yesu fenn ki toɲ bi, le ki bui bi, “Jerusalem aatiɲ aapiib, ni taa wii m pu. Ni li wii nimi nibaa ni nimi aabim pu; ²⁹ ba pu? falaa aayoonn choo. N-yoonn ngbaan le bi ga len ke, ‘Bipiinjoob bi kaa ma mbim kaa tii bi libiil na, bima le kpa mpopiin.’

³⁰ N-yoonn ngbaan le bi ga bui njoo ni njigongon, ‘Lir ti pu, ki biin ti pu.’* ³¹ Bi yaa di ndɔsoon ɲa mmii ni aan mu gaa kan, ndɔkuun ga li bi kinye?”†

³² Le bi di bakadam bilee kpee Yesu pu, ki di buen ke bi ti ku bi mu. ³³ Le bi ti fuu nibaa chee, bi yin nima chee “Kiyikpaɲ.” Baah ti fuu nima na, le bi di u kpaɲa ndɔpuinkoo pu, le ki di bakadam bilee na mu kpaɲa idɔpuinkee pu. Bi kpaɲa ubaa uɲangii wɔb, ki kpaɲa uken uɲangan wɔb. ³⁴ Baah bi kpaɲa Yesu ndɔpuinkoo pu na, le u bui ke, “Nte Uwumbɔr, di cha pinn bi. Baa nyi baah ɲani pu na.”

Le butɔb aajab ngbaan yoor waawanpeenkaan bi ti yakr tɔb, le ki too inaan ke bi lik bimɔk aah ga kan ni na. ³⁵ Le kinipaak ngbaan si ki lik u. Le Juu yaab aaninkpiib sii u, ki bui ke, “U gaal biken le bi ɲmar; u yaa ye Kristo u ga gaa timi lii, aan Uwumbɔr nyan u na kan, u gaa ubaa mu lii.”

³⁶ Butɔb aajab ngbaan mu nan ɲa u mbɔnyun, ki di ndaan mu mɔɔn na nyunn u, ³⁷ le ki bui u, “Aa yaa ye Juu yaab aabɔr kan, gaa aabaa lii.”

³⁸ Bi nan ɲmee kigbaɲ tam waadɔpuinkoo pu, uyil paab. Ni ɲmee ke, “Juu yaab Aabɔr le na.”

³⁹ Le baah nan kpaɲa bakadam bilee bi idɔpuinkee pu na ponn ni ubaa mu sii u, ki baa u, “Saa ye Kristo u ga gaa binib lii na aa? Gaa aabaa lii aan ki gaa ti mu lii.”

⁴⁰ Le bakadaan uken na kae u, le ki bui u, “Saa san Uwumbɔr aa? Aa ni u kpaɲa kan ntafadaan mubaa la. ⁴¹ Timi le ɲeer ntafadaan ngbaan. Bi ɲa timi, timi aatuln aah ɲeer pu na la. Uma le aa ɲa

* **23:30** : Lik Hosea 10.8. † **23:31** : Naatataa le ye ke, uninyaan yaa ji falaa kina kan, bibiindam ga li bi kinye?

bakaa ubaa,” ⁴² le ki bui Yesu, “Ndindaan, aa yaa jin saanaan kan, aa teer mbɔr.”

⁴³ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamɔn la, din aa ga li bi m chee Paradais ni.” †

Yesu aah kpo pu na

(Matiu 27.45-56; Mak 15.33-41; Jɔnn 19.28-30)

⁴⁴ Ni nan ye nwiin kaasisik ni. Le dulnyaa mɔk bɔln, ki ti saa nwiin aah kpar pu na. ⁴⁵ Nwiin aa ki wiin. Le likekeln li yakr Uwumbɔr aadiik ni nfum mulee na chuu kar paacham, ki ti saa kitin. ⁴⁶ Le Yesu teen mpɔɔn pu, le ki bui ke, “Nte Uwumbɔr, m di maawiin ŋa aanaal ni la.” Waah len kina na, le u kpo.

⁴⁷ Tɔ, butɔb aajab aaninkpel aah kan naah ŋa pu na, le u nyun Uwumbɔr, le ki bui ke, “Uja ngbaan sil ye uninyaan la.”

⁴⁸ Le kinipaak kimɔk kuun nima chee ke bi lik na aah kan tiwan ni mɔmɔk ŋa na, bi nan kpa mpombiin ki labr kun. ⁴⁹ Le ujtiiib mɔmɔk, ni bipiib bi nyan ni Galilee aatin ni ki dii u na si dandar, ki waa ni mɔmɔk.

Baah sub Yesu pu na

(Matiu 27.57-61; Mak 15.42-47; Jɔnn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Uja ubaa nan bi, bi nan yin u ke Josef, u nyan ni Juu yaab aatin ki bi yin ki ke Arimatea na ni. U nan ye uninyaan la, ki kii Uwumbɔr aanaan aah ga fuu ni buyoonn na. U nan ye bibɔjirb aaninkpiib ponn ni ubaa la. Le waa kii baah kpokl pu ki ku Yesu na. ⁵² Le u buen Pailat chee, ki ti bui u, “Di Yesu aawon tii mi.” ⁵³ Le Pailat kii.

† **23:43** : Paradais ye Uwumbɔr do paacham la.

Le u nyan waawon ndɔpuinkoo pu, le ki di u poo likekenyaan ni, ki di u ti sub kitakpalun ni. Bi nan gbii kitakpalun ngbaan litakpasakpeln aasikakl ni la. Baa nan kee sub unii ubaa ki ponn ni. ⁵⁴ Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aakpaakool daal na la.

⁵⁵ Le bipiib bi nan nyan Galilee aatiŋ ni ki dii Yesu na paan Josef pu, le ki ti kan kitakpalun ngbaan, ki kan baah di Yesu aawon ki di ŋa ki ponn ni pu na. ⁵⁶ Le bipiib ngbaan gir kun, ki ti ban tulalee ni nkpan mu nun mɔ na.

Juu yaab aakpaakool daal, le bi fuur, baakaal aah len pu na.

24

Yesu aah fikr nkun ni pu na

(Matiu 28.1-10; Mak 16.1-8; Jɔnn 20.1-10)

¹ Juu yaab aakpaakool aah jin ki woln kitaak na, le bipiib ngbaan yoor tulalee ni nkpan ngbaan bi ti toor Yesu aawon, ki di buen likaakul ngbaan chee kichakpinaanyeeek ni. ² Baah ti fuu nima na, le bi kan ke litakpal li bi nan di lenj kitakpalun aamɔb na, aa ki bi. ³ Le bi koo, le kaa kan Tidindaan Yesu aawon. ⁴ Baa nyi baah ga li dak pu na. Libuul ngbaan ni le bijab bilee bi aawanpeenkaan wiin chain na sil bi chee. ⁵ Le ijawaan chuu bipiib ngbaan, le bi gbaan kitiŋ binimbiin ni. Le bijab ngbaan baa bi, “Ba pu ni ban unifuub bitekpiib ponn ni? ⁶ Waa bi do. U fikr nkun ni a. Teer man waah nan tuk nimi pu buyoonn u nan laa bi Galilee ni na, ⁷ ke Uwumbɔr siin ke bi ga di uma Unibɔn Aabo, ki di ŋa titunwanbirdam aajaal ni,

bi ti kpaa u ndopuinkoo pu, ke iwiin itaa daal u ga fikr nkun ni.”

⁸ Le bipiib ngbaan teer waabor timina. ⁹ Le bi nyan kitakpalun ngbaan chee, ki gir kun, le ki di tibor timina tuk waakpambalb kipiik ni ubaa na, ni waadidiliib bi gur na momok. ¹⁰ Bipiib ngbaan aayimbil le nan ye Mari Magdalene, ni Joana, ni Mari u ye Jems aana na. Bi ni bipiib bi nan dii bi na nan di tibor timina tuk waakpambalb. ¹¹ Le waakpambalb aa pak baah len pu na. Bi dak ke ni ye kijork aaliin la. ¹² Le Piita fii ki san buen kitakpalun ngbaan chee, ki ti boon ki gbuun lik, le ki muin nikeken ngbaan baanja le do. Ni nan gar u pam. Le u gir kun.

*Yesu aadidiliib ponn ni bilee aah kan u pu na
(Mak 16.12-13)*

¹³ Liyaadaal ngbaan le bi ponn ni bilee cha kitinn ki bi yin ki ke Emaus na ni. Kitinn ngbaan ni Jerusalem aah daa tob chee pu na ye mal bilole la. ¹⁴ Baah cha na, le bi gbaa tob chee tibor, le ki len tiwan nimok na na. ¹⁵ Baah gbaa tob chee tibor kina na, le Yesu ubaa pii bi nsan ni, ki dii bi. ¹⁶ Le Uwumbor don binimbil ke bi taa bee u. ¹⁷ Le u baa bi, “Naah chuun gbaa tob chee tibor ti na, ti ye bor bayaar, aan ninimbil wob bi gbilngbilm kina?”

¹⁸ Le bi ponn ni ubaa, bi nan yin u ke Kleopas, baa u, “Bicham bi bi Jerusalem ponn ni na, si baanja le aa nyi tibor ti na nima chee dandana na aa?”

¹⁹ Le u baa bi, “Tilabor?”

Le bi bui u, “Yesu u nan ye Nasaref aatinn aanii na aabor. U nan ye Uwumbor aabonabr la. U nan kpa mpoon ki tun lijinj*iir* aatun; waaliin mu

nan kpa mpɔɔn. U piir Uwumbɔr ni binib mɔmɔk aasui. ²⁰ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni timi Israel yaab aaninkpiib di u ŋa binib aanaal ni, ke u ŋeer nkun. Le bi kpa u ndɔpuinkoo pu. ²¹ Ti nan kpa limakl ke uma le ga gaa timi Israel yaab lii. Baah nan ŋa u kina na, din le ye iwiin itaa. ²² Ti ponn ni bipiib bibaa mu tuk timi tibɔr ti gar timi sakpen na. Bi buen kitakpaluŋ ngbaan chee kichakpinaanyeeek ni, ²³ kaa ti kan waawon, le ki gir ni ki nan tuk timi ke bi kan Uwumbɔr aatuuntiib bi tuk bi ke u fikr na. ²⁴ Le ti ponn ni bibaa buen kitakpaluŋ ngbaan chee, ki ti kan ni bi ke bipiib ngbaan aah len pu na. Uma le baa kan.”

²⁵ Le Yesu bui bi, “Nimi aalan par la. Naa gaa Uwumbɔr aabɔnabtiib aah nan len pu na mɔmɔk mala. ²⁶ Uwumbɔr le nan siin ke Kristo u ga gaa binib lii na ga ji falaa kina, le ki nin kan mpɔɔn.” ²⁷ Le Yesu ŋeer waabɔr ti ŋmee Uwumbɔr Aagban ni na mɔmɔk tuk bi. Njan u tuk bi Moses aah nan ŋmee ti pu na, le ki nin tuk bi Uwumbɔr aabɔnabtiib mɔmɔk aah nan ŋmee ti pu na.

²⁸ Le bi duun baah cha kitin ki na ni. Le Yesu ŋa ke waah ga piln jer le na. ²⁹ Le bi gan u, “Doon ti chee. Kijook joor a. Naan yunn le ni ga mue.” Le u koo ni bi chee. ³⁰ Le bi ti kal ke bi ji tijikaar. Waah kal bi chee ke u ji tijikaar na, le u yoor boroboro, ki doon Uwumbɔr, ki gii, ki di tii bi. ³¹ Le Uwumbɔr likr binimbil ke bi bee u. Libuul ngbaan ni le baa ki kan u. ³² Le bi bui tɔb, “Waah dii timi nsan ni ki len ti chee ki ŋeer Uwumbɔr Aagban aaliin aatataa tuk timi na, tisui aa ba piin u pu sakpen aa?”

³³ Libuul ngbaan ni, le bi fii, ki gir buen

Jerusalem, ki ti kan Yesu aakpambalb kipiik ni ubaa na, ni waadidiliib biken kuun tɔb chee, ³⁴ ki bi len ke, “Tidindaan sil fikr nkun ni. Simonn le kan u.”

³⁵ Le waadidiliib bilee ngbaan mu tuk bi Yesu aah pii bi nsan ni pu na, ni baah bee u buyoonn u gii boroboro na.

Yesu aah di ubaa mɔk waadidiliib pu na

(Matiu 28.16-20; Mak 16.14-18; Jɔnn 20.19-23;

Lituln 1.6-8)

³⁶ Baah len tɔb chee tibɔr kina na, libuul ngbaan ni le Yesu ubaa sil bikaasisik ni, le ki bui bi, “Ni li kpa nsuudoon man.”

³⁷ Le bipobil yuk; ijawaan chuu bi sakpen a. Bi nan dak ke bi kan utekpiir aawiin la. ³⁸ Le u baa bi, “Ba ŋa ni san ijawaan? Ba ŋa ni beeni nisui ni? ³⁹ Lik ŋjaal ni ntaa, ki bee ke m sil ye. Taln niŋjaal ki di meeh mi ki lik man. Utekpiir aawiin aa kpa tinann ni ŋikpab ke naah kan m kpa pu na.”

⁴⁰ Waah len kina na, le u mɔk bi baah nan kpa uŋjaal ni utaa ponn ni ipiin pu na. ⁴¹ Bi nan kpa mpopiin sakpen, ki mu aa kee gaa kii mbamɔm. Ni nan gar bi pam. Le u baa bi, “Tijikaar tibaa bi do oo?” ⁴² Le bi tii u lijangeln li bi pul li mmii ni na. ⁴³ Le u gaa, ki ŋman li binimbil ni.

⁴⁴ U nan bui bi, “Maabɔr timɔk ŋmee Moses aakaal ponn ni, ni Uwumbɔr aabɔnabtiib aagbann ni, ni Uwumbɔr aalahn aagban ni na, Uwumbɔr le siin ke ni mɔmɔk ga gbiin. Maah nan laa bi ni chee na, m nan tuk nimi kina la.”

⁴⁵ Le u woln binimbil ke bi bee Uwumbɔr Aagban aaliin aatataa, ⁴⁶ le ki bui bi, “Ni ŋmee ke Kristo u ga gaa binib lii na ga ji falaa, ki fikr nkun ni,

iwiin itaa daal. ⁴⁷ Ni li mooni binib maayimbil pu, ke bi yaa kpeln baabimbin kan, Uwumbər ga di cha baatunwanbir pinn bi. Ni piin ki li mooni Jerusalem aatiŋ aanib ni, aan ki nin moon ŋinibol məmək mu ni. ⁴⁸ Nimi le ye maabər məmək aaseeraadam. ⁴⁹ Nte Uwumbər aah puu tipuur ti ke u ga tii nimi Waafuur Nyaan na, m ga tun ni Nfuur Nyaan ngbaan ni chee. Ni li bi Jerusalem ni ki ti saa bundaln ni ga kan mpəən mu ga nyan ni paacham na.”

*Uwumbər aah di Yesu buen paacham pu na
(Mak 16.19-20; Lituln 1.9-11)*

⁵⁰ Le Yesu di bi buen Betani aatiŋ chee. Baah ti fuu nima na, le u yoor uŋaal paacham, ki ŋa Uwumbər aanyoor ŋa bi pu. ⁵¹ Waah laa bi ŋani kina na, le u nyan bi chee, Uwumbər di u buen paacham. ⁵² Le bi gbaan kitinŋ ki doon u, ki nin gir buen Jerusalem ni, ki kpa mpopiin sakpen, ⁵³ ki pak Uwumbər, waadichal ponn ni, n-yoonn məmək.

Uwumbor aagban Bible without Deuterocanon in Konkomba

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Konkomba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Bible without Deuterocanon

in Konkomba

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

c7765cba-ce13-51c8-80b3-68fab5fdf4a